

Μηχανισμός Καταγραφής
Άτυπων Αναγκαστικών Επιστροφών

ΜΗΧΑΝΙΣΜΟΣ ΚΑΤΑΓΡΑΦΗΣ ΠΕΡΙΣΤΑΤΙΚΩΝ ΑΤΥΠΩΝ ΑΝΑΓΚΑΣΤΙΚΩΝ ΕΠΙΣΤΡΟΦΩΝ

ΕΤΗΣΙΑ ΕΚΘΕΣΗ 2024

Μηχανισμός Καταγραφής Περιστατικών Άτυπων Αναγκαστικών Επιστροφών

Νεοφύτου Βάμβα 6 (3ος όροφος) 10674 Αθήνα

210 723 3224

recordingmechanism@nchr.gr

<https://nchr.gr/index.php/mixanismos-katagrafis.html>

Σύνταξη: Ηλίας Ι. Τσαμπαρδούκας, Δικηγόρος, Επόπτης του Μηχανισμού Καταγραφής Περιστατικών Άτυπων Αναγκαστικών Επιστροφών.

Μετάφραση στα Αγγλικά: Καλλιόπη Διαβάτη, Μεταφράστρια της ΕΕΔΑ.

Σχεδιασμός – εκτύπωση – βιβλιοδεσία: ΔΙΑΤΥΠΟΣ Γραφικές Τέχνες, diatypos@otenet.gr.

Επιτρέπεται η δωρεάν αναπαραγωγή του κειμένου αυτής της έκδοσης σε οποιαδήποτε μορφή ή μέσο, υπό την προϋπόθεση ότι αναπαράγεται με τρόπο ακριβή και μη παραπλανητικό. Είναι απαραίτητη η αναφορά στα δικαιώματα πνευματικής ιδιοκτησίας του Μηχανισμού Καταγραφής Περιστατικών Άτυπων Αναγκαστικών Επιστροφών και στον τίτλο της έκδοσης. Σε περίπτωση που περιλαμβάνεται υλικό τρίτων, πρέπει να ζητηθεί η άδεια από τον αντίστοιχο κάτοχο των πνευματικών δικαιωμάτων.

Για **πληροφορίες** σχετικά με την έκδοση παρακαλούμε επικοινωνήστε στο recordingmechanism@nchr.gr.

Η παρούσα έκθεση **τυπώθηκε** τον Ιούλιο του 2025 σε 50 αντίτυπα και είναι διαθέσιμη στον ιστότοπο του Μηχανισμού Καταγραφής Περιστατικών Άτυπων Αναγκαστικών Επιστροφών <https://nchr.gr/index.php/mixanismos-katagrafis.html>.

Η **Εθνική Επιτροπή για τα Δικαιώματα του Ανθρώπου (ΕΕΔΑ)** είναι το ανεξάρτητο συμβουλευτικό όργανο της ελληνικής Πολιτείας σε θέματα προστασίας των δικαιωμάτων του ανθρώπου και ο Εθνικός Θεσμός Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων (ΕΘΑΔ) στην Ελλάδα. Ιδρύθηκε με τον Ν. 2667/1998, κατ' εφαρμογή των *Αρχών των Παρισίων* που υιοθέτησε η Γενική Συνέλευση του ΟΗΕ με το Ψήφισμα 48/134 *Εθνικοί Θεσμοί για την προώθηση και την προστασία των Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων (ΕΘΑΔ)* της 20ης Δεκεμβρίου 1993. Με τον Ν. 4780/2021 η ΕΕΔΑ απέκτησε νομική προσωπικότητα, λειτουργική ανεξαρτησία, διοικητική και οικονομική αυτοτέλεια. Από το 2001, στην ΕΕΔΑ αναγνωρίζεται καθεστώς Α', που αποτελεί το καθεστώς πλήρους συμμόρφωσης με τις Αρχές των Παρισίων, ενδεικτικό της ανεξαρτησίας της και της αποτελεσματικής εκπλήρωσης του ρόλου της.

ΓΛΩΣΣΑΡΙ	4
ΠΡΟΛΟΓΟΣ	8
ΠΕΡΙΛΗΨΗ	13
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1. ΓΕΝΙΚΑ ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ ΤΩΝ ΚΑΤΑΓΡΑΦΩΝ	15
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2. ΕΙΔΙΚΑ ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ ΤΩΝ ΚΑΤΑΓΡΑΦΩΝ	20
I. ΜΟΡΦΟΛΟΓΙΑ ΤΩΝ ΚΑΤΑΓΕΓΡΑΜΜΕΝΩΝ ΠΕΡΙΣΤΑΤΙΚΩΝ	20
Α. ΔΕΔΟΜΕΝΑ ΓΙΑ ΤΟΝ ΕΝΤΟΠΙΣΜΟ.	21
i) Τοπογραφία του εντοπισμού	21
ii) Δημογραφία των εντοπισθέντων φερόμενων θυμάτων	22
iii) Χαρακτηριστικά των εντοπιστών	24
Β. ΔΕΔΟΜΕΝΑ ΓΙΑ ΤΗΝ ΑΤΥΠΗ ΚΡΑΤΗΣΗ.	29
i) Τοπογραφία της άτυπης κράτησης	31
ii) Δημογραφία των κρατούμενων φερόμενων θυμάτων	31
iii) Διάρκεια άτυπης κράτησης	32
iv) Χαρακτηριστικά των φρουρών	33
Γ. ΔΕΔΟΜΕΝΑ ΓΙΑ ΤΗΝ ΠΡΑΞΗ ΤΗΣ ΦΥΣΙΚΗΣ ΑΠΟΜΑΚΡΥΝΣΗΣ.	36
i) Τοπογραφία της φυσικής απομάκρυνσης	37
ii) Δημογραφία των απομακρυνθέντων φερόμενων θυμάτων	37
iii) Χαρακτηριστικά των απομακρυντών	38
iv) Μέσα και τρόποι απομάκρυνσης	43
v) Περιστατικά συγκλίνουσας απομάκρυνσης	45
II. ΔΕΙΚΤΕΣ ΑΤΥΠΙΚΟΤΗΤΑΣ	48
III. ΜΕΤΑΧΕΙΡΙΣΗ ΤΩΝ ΦΕΡΟΜΕΝΩΝ ΘΥΜΑΤΩΝ	51
IV. ΑΠΟΔΕΙΚΤΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ	54
V. ΝΟΜΙΚΕΣ ΕΝΕΡΓΕΙΕΣ ΤΩΝ ΦΕΡΟΜΕΝΩΝ ΘΥΜΑΤΩΝ	55
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3. ΠΡΟΣΘΕΤΗ ΠΛΗΡΟΦΟΡΗΣΗ	56
I. ΑΠΟΦΑΣΕΙΣ ΠΡΟΣΩΡΙΝΩΝ ΜΕΤΡΩΝ ΤΟΥ ΕΔΔΑ	57
II. ΜΑΡΤΥΡΙΕΣ ΠΑΙΔΙΩΝ	59
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4. ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑ	59
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5. ΣΥΣΤΑΣΕΙΣ	67
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ – ΠΛΑΙΣΙΩΣΗ ΤΟΥ ΜΗΧΑΝΙΣΜΟΥ ΚΑΤΑΓΡΑΦΗΣ	73
I. ΙΔΡΥΤΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ	73
II. ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ	76
III. ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ	79
Α. ΟΡΙΣΜΟΣ ΠΕΡΙΣΤΑΤΙΚΟΥ ΑΑΕ	80
Β. ΠΡΟΣΩΠΙΚΗ ΣΥΝΕΝΤΕΥΞΗ	80
Γ. ΣΥΝΑΙΝΕΣΗ	81
Δ. ΕΝΙΑΙΑ ΦΟΡΜΑ ΚΑΤΑΓΡΑΦΗΣ ΠΕΡΙΣΤΑΤΙΚΟΥ ΑΑΕ	81
Ε. ΠΟΙΟΤΙΚΟΣ ΕΛΕΓΧΟΣ ΚΑΤΑΓΡΑΦΩΝ	81

ΓΛΩΣΣΑΡΙ

Αιτών/ούσα άσυλο: Κάθε πρόσωπο που βρίσκεται εκτός της χώρας καταγωγής του ή προηγούμενης συνήθους διαμονής για ανιθαγενείς, προκειμένου να αναζητήσει καθεστώς διεθνούς προστασίας σε άλλη χώρα.

Ανιθαγενής: Άτομο που δεν φέρει την ιθαγένεια καμίας χώρας είτε γιατί δεν απέκτησε ποτέ είτε γιατί υπέστη αφαίρεση της ιθαγένειάς του.

Απορριφθείς/είσα αιτών/ούσα άσυλο: Πρόσωπο που έχει αιτηθεί άσυλο και το αίτημά του έχει απορριφθεί τελεσίδικα από τις αρμόδιες Αρχές.

Άτυπη κράτηση: Ο όρος «άτυπη κράτηση» περιγράφει την κατάσταση κατά την οποία άτομα, μετά τον εντοπισμό τους, στερούνται τη δυνατότητα ελεύθερης μετακίνησης και μεταφέρονται ή παραμένουν υπό επιτήρηση σε χώρους περιορισμού, χωρίς να ενεργοποιούνται επίσημες διαδικασίες καταγραφής, διοικητικής κράτησης ή ταυτοποίησης. Η άτυπη κράτηση μπορεί να συμπίπτει χρονικά και τοπικά με τον εντοπισμό ή/και τη φυσική απομάκρυνση, αλλά σε ορισμένα περιστατικά εμφανίζεται και ως διακριτό ενδιάμεσο στάδιο με διακριτή επιχειρησιακή υποδομή (όπως χρήση κτιριακών εγκαταστάσεων, πραγματοποίηση μεταφορών κλπ). Το κοινό χαρακτηριστικό όλων των μορφών άτυπης κράτησης είναι η απουσία νομικής βάσης και δικαστικού ή διοικητικού ελέγχου.

Δείκτες ατυπικότητας: Οι δείκτες που αποτυπώνουν τις ενέργειες των φερόμενων θυτών, αναφορικά με την ταυτοποίηση των φερόμενων θυμάτων, την εξακρίβωση και την καταγραφή των προσωπικών τους στοιχείων, τη λήψη βιομετρικών δεδομένων (φωτογραφίες και δακτυλικά αποτυπώματα), τους διοικητικούς χειρισμούς σε περιπτώσεις αιτημάτων ασύλου, και την πρόσβαση σε ένδικο μέσα προκειμένου οι ενδιαφερόμενοι/ες να αμφισβητήσουν τη νομιμότητα της απομάκρυνσής τους, οι οποίοι αποδίδουν στα περιστατικά αναγκαστικών επιστροφών τον παράτυπο (μη-τυπικό) τους χαρακτήρα, όταν αποτυπώνουν ελλείψεις στους παραπάνω χειρισμούς.

Διαδοχική κράτηση: Ο όρος «διαδοχική κράτηση» αναφέρεται στην πρακτική κατά την οποία τα φερόμενα θύματα, μετά τον εντοπισμό τους, μεταφέρονται διαδοχικά σε δύο ή και περισσότερους διαφορετικούς χώρους κράτησης πριν καταλήξουν στο σημείο της φυσικής απομάκρυνσής τους από τη χώρα. Η μετακίνηση από τον έναν χώρο στον άλλο φέρεται να πραγματοποιείται χωρίς καμία τυπική διοικητική διαδικασία καταγραφής ή ταυτοποίησης και χωρίς ενημέρωση ή δικαστικό/διοικητικό έλεγχο. Η ύπαρξη διαδοχικών συμβάντων κράτησης καταδεικνύει την πολυπλοκότητα και την οργανωτική διάρθρωση των επιχειρήσεων, υποδηλώνοντας την ύπαρξη σχεδίου, καταμερισμού ρόλων και συντονισμού μεταξύ διαφορετικών χώρων και μέσων.

Διερμηνέας: Πρόσωπο που κατέχει τις γλώσσες επικοινωνίας που κατανοούν ο/η καταγραφέας και το θύμα και μεσολαβεί γλωσσικά στη διαδικασία της καταγραφής περιστατικού ΑΑΕ, προκειμένου να επιτευχθεί η εκατέρωθεν επικοινωνία και η αμοιβαία κατανόηση μεταξύ καταγραφέα και θύματος.

Δικαιούχος διεθνούς προστασίας: Κάθε πρόσωπο, στο οποίο έχει αποδοθεί καθεστώς διεθνούς προστασίας.

Δικαιούχος επικουρικής προστασίας: Σύμφωνα με την Οδηγία 2011/95/ΕΕ, πολίτης τρίτης χώρας ή ανιθαγενής που δεν πληροί τις προϋποθέσεις για να αναγνωρισθεί ως πρόσφυγας βάσει της Σύμβασης της Γενεύης του 1951 για το Καθεστώς των Προσφύγων, αλλά σε σχέση με τον οποίο υπάρχουν ουσιώδεις λόγοι να πιστεύεται ότι, εάν επιστρέψει στη χώρα της καταγωγής του ή, στην περίπτωση ανιθαγενούς, στη χώρα της προηγούμενης συνήθους διαμονής του, θα αντιμετωπίσει πραγματικό κίνδυνο να υποστεί σοβαρή βλάβη που συνίσταται σε θανατική ποινή ή εκτέλεση, σε βασανιστήρια ή απάνθρωπη ή εξευτελιστική μεταχείριση ή τιμωρία στη χώρα καταγωγής του ή προηγούμενης

συνήθους διαμονής για ανιθαγενείς ή σε σοβαρή και προσωπική απειλή κατά της ζωής ή της σωματικής ακεραιότητας αμάχου λόγω αδιάκριτης ασκήσεως βίας σε καταστάσεις διεθνούς ή εσωτερικής ένοπλης σύρραξης, και που και δεν είναι σε θέση ή, λόγω του κινδύνου αυτού, δεν επιθυμεί να θέσει εαυτόν υπό την προστασία της εν λόγω χώρας.

Έμμεση μαρτυρία: Μαρτυρία για περιστατικό ΑΑΕ που καταγράφει ο Μηχανισμός Καταγραφής από τρίτο πρόσωπο, επειδή το θύμα για λόγους ανωτέρας βίας ή ευαλωτότητας αδυνατεί να δώσει το ίδιο τη μαρτυρία του, το οποίο τρίτο πρόσωπο είναι σε θέση να γνωρίζει ή δικαιολογείται εύλογα να γνωρίζει τα όσα συνέβησαν στο θύμα, και η μαρτυρία του οποίου μπορεί να επιβεβαιωθεί με τη μαρτυρία άλλου θύματος του ίδιου περιστατικού ΑΑΕ.

Ένστολοι θύτες: Πρόσωπα που συμμετέχουν στην υλοποίηση περιστατικού ΑΑΕ φορώντας ομοίομορφη ενδυμασία ή ενδυμασία με όμοια σύμβολα ή διακριτικά. Συνήθως, αν και όχι απαραίτητα, παραπέμπει σε επίσημη στολή σωμάτων ασφαλείας, όπως η Ελληνική Αστυνομία, το Λιμενικό Σώμα, ο Ελληνικός Στρατός, η FRONTEX.

Εντοπισμός: Ο όρος «εντοπισμός» αναφέρεται στη στιγμή ή τη διαδικασία, κατά την οποία άτομα ή ομάδες ατόμων (πολιτών τρίτων χωρών ή ανιθαγενών) εντοπίζονται από ένστολους ή άστολους δρώντες εντός της ελληνικής επικράτειας, χωρίς να ακολουθείται καμία επίσημη διαδικασία ταυτοποίησης, καταγραφής ή παραπομπής στις αρμόδιες αρχές. Ο εντοπισμός αποτελεί το αρχικό στάδιο στο πλαίσιο ενός περιστατικού άτυπης αναγκαστικής επιστροφής, το οποίο, ανάλογα με τη συγκυρία, μπορεί να οδηγήσει είτε σε άμεση φυσική απομάκρυνση από την ελληνική επικράτεια είτε να συνοδευτεί και από άτυπη κράτηση.

Θύμα: Πολίτης τρίτης χώρας ή ανιθαγενής που ισχυρίζεται ότι έχει υποστεί ΑΑΕ από την Ελλάδα είτε απευθείας στη χώρα καταγωγής ή προηγούμενης συνήθους διαμονής του για ανιθαγενείς είτε σε τρίτη χώρα.

Καθεστώς διεθνούς προστασίας: Το καθεστώς που αποδίδεται στους αναγνωρισμένους πρόσφυγες με βάση τη Σύμβαση της Γενεύης του 1951 για το Καθεστώς των Προσφύγων ή το καθεστώς επικουρικής προστασίας που αποδίδεται στους δικαιούχους επικουρικής προστασίας με βάση την Οδηγία 2011/95/ΕΕ.

Καταγραφέας: Πρόσωπο διαπιστευμένο στον Μηχανισμό Καταγραφής από Μέλος του Μηχανισμού Καταγραφής, το οποίο καταγράφει περιστατικά ΑΑΕ εφαρμόζοντας τη μεθοδολογία του Μηχανισμού Καταγραφής.

Καταγεγραμμένος/η αιτών/ούσα άσυλο: Αιτών/ούσα άσυλο που έχει υποβληθεί σε διαδικασία καταγραφής του αιτήματός του/της για διεθνή προστασία.

Καταγραφή περιστατικού ΑΑΕ: Η καταγραφή της μαρτυρίας ενός θύματος περιστατικού ΑΑΕ που πραγματοποιείται με τα πρότυπα και τα μεθοδολογικά εργαλεία του Μηχανισμού Καταγραφής από τους διαπιστευμένους καταγραφείς με τη συνδρομή διερμηνέα, όπου είναι απαραίτητο για την επίτευξη της αμοιβαίας κατανόησης, κατόπιν της ενημερωμένης και ρητής συναίνεσης του θύματος για την πραγματοποίηση της καταγραφής και της επεξεργασίας των προσωπικών του δεδομένων.

Καταγραφικός κύκλος: Η χρονική περίοδος, κατά την οποία ο Μηχανισμός Καταγραφής πραγματοποιεί καταγραφές περιστατικών ΑΑΕ. Κάθε καταγραφικός κύκλος είναι ετήσιος, ξεκινάει την 1η Ιανουαρίου και λήγει την 31η Δεκεμβρίου του ίδιου έτους. Τα ευρήματα του εκάστοτε καταγραφικού κύκλου αποτυπώνονται και αναλύονται στην αντίστοιχη ετήσια έκθεση του Μηχανισμού Καταγραφής που δημοσιεύεται μετά τη λήξη του καταγραφικού κύκλου.

Καταγραφικό εύρος: Η χρονική περίοδος, κατά την οποία έχουν λάβει χώρα τα περιστατικά ΑΑΕ που καταγράφονται από τον Μηχανισμό Καταγραφής κατά τη διάρκεια ενός καταγραφικού κύκλου. Το

καταγραφικό εύρος αποφασίζεται κατά την έναρξη του καταγραφικού κύκλου. Το καταγραφικό εύρος του καταγραφικού κύκλου 2024 είναι 3ετές, δηλαδή κατά τη διάρκεια του καταγραφικού κύκλου 2024 καταγράφηκαν περιστατικά που συνέβησαν από την 1η Ιανουαρίου 2022 έως και την 31η Δεκεμβρίου 2024.

Μέλος Μηχανισμού Καταγραφής: Οργάνωση της Κοινωνίας των Πολιτών που δραστηριοποιείται στο πεδίο των ανθρωπίνων δικαιωμάτων ή της μεταναστευτικής και προσφυγικής προστασίας, η οποία έχει νομική μορφή και εγκατάσταση/λειτουργία στην Ελλάδα, με σκοπό να προσφέρει δωρεάν υπηρεσίες σε πολίτες τρίτων χωρών ή ανιθαγενείς με βάση τις αρχές της ίσης μεταχείρισης, της ανεξιθρησκείας και της ουδετερότητας, και συμμετέχει με την ιδιότητα του Μέλους στον Μηχανισμό Καταγραφής, την οποία έχει αποκτήσει σύμφωνα με τις προϋποθέσεις και τη διαδικασία που ορίζονται στην Ιδρυτική Πράξη του Μηχανισμού Καταγραφής αναλαμβάνοντας την υποχρέωση να επιδιώκει τους στόχους της ίδρυσης του Μηχανισμού Καταγραφής, όπως περιγράφονται στην Ιδρυτική του Πράξη, να εφαρμόζει τη Μεθοδολογία του Μηχανισμού Καταγραφής και να καταγράφει μαρτυρίες περιστατικών ΑΑΕ

Μη-ένστολοι ή άστολοι θύτες: Πρόσωπα που συμμετέχουν στην υλοποίηση περιστατικού ΑΑΕ φορώντας καθημερινή πολιτική ενδυμασία χωρίς σύμβολα ή διακριτικά. Τα πρόσωπα αυτά μπορεί να είναι ιδιώτες, δηλαδή άτομα που δεν είναι φορείς δημόσιας εξουσίας και δρουν ανεξάρτητα ή βρίσκονται σε συντονισμό με σώματα ασφαλείας, είτε μπορούν να είναι μέλη σωμάτων ασφαλείας, όπως για παράδειγμα Αστυνομικοί με πολιτική ενδυμασία.

Παρατηρητής Μηχανισμού Καταγραφής: Οργάνωση της Κοινωνίας των Πολιτών ή φορέας που δραστηριοποιείται στο πεδίο των ανθρωπίνων δικαιωμάτων ή της μεταναστευτικής και προσφυγικής προστασίας ή περιλαμβάνει την προστασία των ανθρωπίνων δικαιωμάτων στους σκοπούς του ή στο πεδίο των δραστηριοτήτων του, ο οποίος συμμετέχει με την ιδιότητα του Παρατηρητή στον Μηχανισμό Καταγραφής, την οποία έχει αποκτήσει σύμφωνα με όσα ορίζονται στην Ιδρυτική Πράξη του Μηχανισμού Καταγραφής.

Περιστατικό Άτυπης Αναγκαστικής Επιστροφής (ΑΑΕ): Η άτυπη απέλαση, απομάκρυνση, 'επαναπροώθηση' ή επιστροφή με συνοπτικές διαδικασίες, εκτός νομικού πλαισίου, πολιτών τρίτων χωρών συμπεριλαμβανομένων αιτούντων άσυλο και κατόχων τίτλων νόμιμης διαμονής στην Ελλάδα από την Ελληνική επικράτεια, χωρίς εξατομικευμένη εξέταση αναγκών διεθνούς προστασίας ή άλλων αναγκών και χωρίς τη δυνατότητα να προσφύγουν σε ένδικα μέσα, που μπορεί να οδηγήσει σε άμεση ή έμμεση παραβίαση της αρχής της μη επαναπροώθησης, σύμφωνα με τα οριζόμενα στη Σύμβαση της Γενεύης του 1951, του άρθρου 3 της Διεθνούς Σύμβασης Κατά των Βασανιστηρίων, του άρθρου 3 της Ευρωπαϊκής Σύμβασης για τα Δικαιώματα του Ανθρώπου ή των αρχών του διεθνούς εθιμικού δικαίου. (Πρβλ.: Δείκτες Ατυπικότητας)

Πολίτης τρίτης χώρας: Αλλοδαπό άτομο που φέρει την ιθαγένεια τρίτης χώρας είτε από τη γέννησή του είτε με πολιτογράφηση.

Πρόσφυγας: Σύμφωνα με τη Σύμβαση της Γενεύης του 1951 για το Καθεστώς των Προσφύγων, κάθε πρόσωπο που έχει δικαιολογημένο φόβο δίωξης λόγω φυλής, θρησκείας, εθνικότητας, κοινωνικής τάξης ή πολιτικών πεποιθήσεων, βρίσκεται εκτός της χώρας της οποίας έχει την ιθαγένεια ή σε περίπτωση ανιθαγενούς εκτός της χώρας προηγούμενης συνήθους διαμονής, και δεν δύναται ή λόγω του φόβου αυτού δεν επιθυμεί να ζητήσει την προστασία της χώρας αυτής, ή σε περίπτωση ανιθαγενούς, δεν δύναται ή, λόγω του φόβου αυτού δεν επιθυμεί να επιστρέψει σ' αυτήν.

Συγκλίνουσα απομάκρυνση: Ο όρος «συγκλίνουσα απομάκρυνση» περιγράφει περιστατικά κατά τα οποία φερόμενα θύματα ή ομάδες φερόμενων θυμάτων αναφέρονται να έχουν εντοπιστεί σε διαφορετικούς μεταξύ τους τόπους και χρόνους ή υπό διαφορετικές συνθήκες ή και να έχουν κρατηθεί

άτυπα σε διαφορετικούς μεταξύ τους χώρους άτυπης κράτησης, προτού τελικά συγκεντρωθούν και οδηγηθούν όλα μαζί σε μια μεγάλη κοινή επιχείρηση φυσικής απομάκρυνσης. Η συγκλίνουσα απομάκρυνση αποκαλύπτει τον συντονισμό πολλαπλών επιχειρησιακών σταδίων και τη διασύνδεση διαφορετικών χώρων και μηχανισμών, γεγονός που αποτελεί επιπλέον ένδειξη ύπαρξης οργανωμένου επιχειρησιακού σχεδιασμού.

Συνεργαζόμενος Φορέας: Φορέας εθνικός ή διεθνής που κατέχει εξειδικευμένη γνώση για ένα πεδίο που εμπίπτει στα ενδιαφέροντα ή τις λειτουργικές ανάγκες του Μηχανισμού Καταγραφής και συμμετέχει στον Μηχανισμό Καταγραφής με την ιδιότητα του συνεργαζόμενου φορέα, την οποία έχει αποκτήσει σύμφωνα με όσα ορίζονται στην Ιδρυτική Πράξη του Μηχανισμού Καταγραφής, προκειμένου να παράσχει στον Μηχανισμό Καταγραφής και τα Μέλη του τεχνική βοήθεια, τεχνική υποστήριξη, τεχνική συμβουλή ή τεχνογνωσία για τα θέματα της εξειδίκευσής του.

Φόρμα Καταγραφής: Η φόρμα που χρησιμοποιείται ενιαία από τους διαπιστευμένους καταγραφείς προκειμένου να καταγράφουν τις μαρτυρίες των θυμάτων για περιστατικά ΑΑΕ.

Φυσική απομάκρυνση: Ο όρος «φυσική απομάκρυνση» αναφέρεται στην πράξη κατά την οποία τα φερόμενα θύματα, υπό εξαναγκασμό και χωρίς να έχει πραγματοποιηθεί καμία τυπική διοικητική ή δικαστική διαδικασία που κρίνει αναγκαία και διατάσσει την απέλαση ή απομάκρυνση τους από την ελληνική επικράτεια, μεταφέρονται διασυνοριακά εκτός της ελληνικής επικράτειας είτε διασχίζοντας τον ποταμό Έβρο είτε μέσω της θάλασσας. Η φυσική απομάκρυνση αποτελεί την επιχειρησιακή κλιμάκωση ενός περιστατικού ΑΑΕ.

Χώρα εισόδου: Η τελευταία χώρα, στην οποία βρισκόταν το φερόμενο θύμα πριν την είσοδό του στην ελληνική επικράτεια.

Χώρα επιστροφής: Η πρώτη χώρα, στην οποία εισέρχεται το φερόμενο θύμα κατά ή μετά την απομάκρυνσή του από την ελληνική επικράτεια.

ΠΡΟΛΟΓΟΣ

Οι Άτυπες Αναγκαστικές Επιστροφές (ΑΑΕ) πολιτών τρίτων χωρών, γνωστές στο δημόσιο διάλογο, μεταξύ άλλων, και με τον όρο *επαναπροωθήσεις*, αποτελούν μία από τις πιο έντονες αντιφάσεις της σύγχρονης πολιτικής για τα ανθρώπινα δικαιώματα. Είναι μυστικές επιχειρήσεις – εξ ορισμού και εκ προθέσεως – αλλά εκτελούνται ανοιχτά, ενίοτε στο φως της ημέρας, και πολλές φορές μπροστά σε αυτόπτες μάρτυρες. Το παράδοξο αυτό βρίσκεται στον πυρήνα της δυσκολίας πρόληψης, διερεύνησης και, εν τέλει, απόδοσης ευθυνών και αποκατάστασης των φερόμενων θυμάτων.

Οι ΑΑΕ συνίστανται στη συνοπτική απομάκρυνση πολιτών τρίτων χωρών από το έδαφος ενός κράτους χωρίς τις προβλεπόμενες νομικές διαδικασίες, συχνά με τη χρήση βίας και κατά παράβαση του διεθνούς και ευρωπαϊκού δικαίου ανθρωπίνων δικαιωμάτων. Οι ΑΑΕ δεν είναι, όμως, μόνο παραβιάσεις ανθρωπίνων δικαιωμάτων, αλλά συγκεκριμένες κρατικές πρακτικές με επαναλαμβανόμενα μοτίβα: εντοπισμός υπηκόων τρίτων χωρών, άρνηση πρόσβασης σε διαδικασίες ασύλου, άτυπη κράτηση χωρίς εγγυήσεις με σκοπό τη συλλογική απομάκρυνση χωρίς καταγραφή, χωρίς στοιχεία, χωρίς ονόματα.

Το δημόσιο επιχειρησιακό αποτύπωμα και το γεωγραφικό εύρος των επιχειρήσεων ΑΑΕ είναι εντυπωσιακό. Τα θύματα εντοπίζονται στην ξηρά ή στη θάλασσα, όχι μόνο στις συνοριακές περιοχές, αλλά ενίοτε και στην ενδοχώρα μακριά από τα σύνορα ή σε νησιά μετά την άφιξή τους σε αυτά, κρατούνται ατύπως σε καθορισμένες εγκαταστάσεις ή πάνω σε σκάφη, τους αφαιρούνται τα προσωπικά αντικείμενα, πολλές φορές κακοποιούνται, και στη συνέχεια μεταφέρονται σε συνοριακές περιοχές όπου απομακρύνονται συλλογικά. Στην εικόνα αυτή προστίθεται και ο μεγάλος αριθμός των εμπλεκόμενων θυτών, τόσο ένστολων όσο και μη ένστολων σε κάποιες περιοχές, και ο βαθμός στενής διασύνδεσής τους κατά την εναλλαγή των σταδίων μιας επιχείρησης ΑΑΕ.

Αυτές οι επιχειρήσεις εκτελούνται ανοιχτά, κάθε στιγμή της μέρας, σε χώρους που συχνά φέρουν χαρακτηριστικά αστυνομικών τμημάτων ή κέντρων κράτησης, με τη χρήση σκαφών που φέρουν χαρακτηριστικά σκαφών του Λιμενικού, με οχήματα που συχνά φέρουν χαρακτηριστικά οχημάτων της αστυνομίας ή και με οχήματα και φορτηγά χωρίς αναγνωριστικά. Μάρτυρες μπορεί να είναι άνδρες των σωμάτων ασφαλείας, ψαράδες, κάτοικοι, τουρίστες, δημοσιογράφοι και εργαζόμενοι ή μέλη οργανώσεων της κοινωνίας των πολιτών. Κι όμως, όταν έρθει η ώρα της λογοδοσίας, η έλλειψη πολιτικής βούλησης, η απουσία επίσημης αναγνώρισης, η πολυπλοκότητα του φαινομένου, η έλλειψη σαφούς νομικού πλαισίου, η πιθανή συνενοχή ή και ο φόβος των μαρτύρων είναι όλοι παράγοντες που συλλειτουργούν, ώστε να καθίσταται η διερεύνηση εξαιρετικά δύσκολη.

Θεωρητικά, τέτοιες πράξεις θα έπρεπε να προκαλούν κοινωνική κατακραυγή και κινητοποίηση της Δικαιοσύνης με σκοπό τη θεσμική διερεύνηση, τη λογοδοσία, την απόδοση ευθυνών και την αποκατάσταση των θυμάτων. Στην πράξη, όμως, συχνά αποσιωπώνται, γίνονται αντικείμενο επίμονης και μονότονης άρνησης ή καλύπτονται κάτω από ένα πέπλο γραφειοκρατικής αοριστίας και σκοπούμενης εννοιολογικής

σύγχυσης. Παρότι παρατηρούνται και καταγράφονται από οργανώσεις της κοινωνίας των πολιτών και δημοσιογράφους, και καταμαρτυρούνται από τις τοπικές κοινωνίες, αλλά και από τα ίδια τα θύματα, οι επιχειρήσεις ΑΑΕ αποτελούν ένα καλά κρυμμένο μυστικό που παραδόξως όλοι γνωρίζουν.

Αυτή η υπολογισμένη «ορατότητα» είναι που καθιστά τις ΑΑΕ ιδιαίτερα επικίνδυνες. Το γεγονός ότι συμβαίνουν «στο φως» προσδίδει, σχεδόν υποσυνείδητα, μια ψευδή αίσθηση κανονικότητας. Η συχνότητά τους, η επαναληψιμότητά τους και η σιωπή γύρω από αυτές, τις καθιστούν μέρος της «κανονικότητας» και, ίσως, και της πολιτικής για τη φύλαξη των συνόρων. Σε σπάνιες περιπτώσεις λανθάνουσας ειλικρίνειας, οι κρατικές αφηγήσεις τις παρουσιάζουν ως αναγκαίο μέσο άσκησης κυριαρχίας και διαχείρισης κρίσεων.

Αυτό που επιτρέπει τη διαιώνιση αυτού του «παραδόξου» είναι η απουσία επίσημης αναγνώρισης και ουσιαστικής διερεύνησης. Παρά τις αυξανόμενες αναφορές και παραδοχές σε πορίσματα διεθνών οργανισμών και διεθνών μέσων ενημέρωσης, παρά τις επίσημες αναφορές και καταγγελίες όσων θυμάτων προσφεύγουν ενώπιον των Αρχών, οι ΑΑΕ, στις περιπτώσεις που γίνονται αντικείμενο πειθαρχικής ή ποινικής διερεύνησης, συχνά καταλήγουν σε αρχειοθέτηση. Σε κάθε περίπτωση, με βάση τα στοιχεία που είναι γνωστά, καμία μέχρι στιγμής ποινική έρευνα δεν έχει καταλήξει σε ταυτοποίηση πιθανών εμπλεκομένων και σε άσκηση ποινικών διώξεων σε αυτούς. Όσο κανείς θεσμός δεν αναλαμβάνει να διαλευκάνει αυτές τις καταγγελίες, η πρακτική θα διαιωνίζεται.

Η διαπίστωση ότι οι ΑΑΕ είναι μυστικές επιχειρήσεις που συμβαίνουν στο φως της μέρας δεν είναι απλώς μια διαπίστωση. Πλησιάζει στο να γίνει μια πολιτική, νομική και ηθική αποτυχία. Η αποκάλυψή τους δεν αφορά μόνο τα γεγονότα· αφορά το θάρρος να διακριβώσουμε την αλήθεια, να την τεκμηριώσουμε και να απαιτήσουμε Δικαιοσύνη.

Ο ρόλος ανεξάρτητων μηχανισμών παρακολούθησης, όπως ο Μηχανισμός Καταγραφής Περιστατικών Άτυπων Αναγκαστικών Επιστροφών της ΕΕΔΑ, είναι να διαταράξουν αυτό το παράδοξο· να καταγράψουν τα στοιχεία εκείνα που καταδεικνύουν την ύπαρξη μιας συστηματικής παραβίασης που, ενώ εκτελείται μπροστά στα μάτια όλων, συγκαλύπτεται μεθοδικά μέσω της άρνησης αναγνώρισης, της διάχυσης της ευθύνης και της κανονικοποίησης της ατιμωρησίας. Με την καταγραφή μαρτυριών και την όσο δυνατόν καλύτερη τεκμηρίωσή τους, τη συγκριτική ανάλυση προτύπων και τη δημόσια παρουσίαση ευρημάτων, ο Μηχανισμός Καταγραφής επιχειρεί να σπάσει τον φαύλο κύκλο της «ορατής αορατότητας» και να επαναφέρει στο επίκεντρο της δημόσιας συζήτησης τις θεμελιώδεις αρχές του κράτους δικαίου και της προστασίας των ανθρωπίνων δικαιωμάτων.

Στο πλαίσιο αυτού του ρόλου, και με στόχο να αναδειχθούν με ακόμη μεγαλύτερη καθαρότητα οι πτυχές των επιχειρήσεων ΑΑΕ, το 2024 ο Μηχανισμός Καταγραφής προχώρησε σε αναθεώρηση της Φόρμας Καταγραφής που είναι το εργαλείο με το οποίο

καταγράφονται ενιαία οι μαρτυρίες των φερόμενων θυμάτων. Η εμπειρία των προηγούμενων δύο καταγραφικών κύκλων (2022 και 2023) ανέδειξε την ανάγκη για αναδιάρθρωση της δομής της Φόρμας Καταγραφής, προκειμένου να ενισχυθεί η ακρίβεια, η συγκρισιμότητα και η σαφήνεια των δεδομένων. Η νέα Φόρμα Καταγραφής αποτυπώνει με μεγαλύτερη ευκρίνεια τα στάδια εξέλιξης ενός περιστατικού ΑΑΕ (εντοπισμός, άτυπη κράτηση, φυσική απομάκρυνση) αποφεύγοντας επικαλύψεις και ασάφειες.

Στο ίδιο πλαίσιο, επαναξιολογήθηκαν οι δείκτες που περιλαμβάνονται στη Φόρμα Καταγραφής, με στόχο την ενίσχυση της ικανότητας του εργαλείου να αποτυπώνει τον άτυπο χαρακτήρα των επιστροφών και τη μεταχείριση των φερόμενων θυμάτων με μεγαλύτερη ευκρίνεια. Οι δείκτες ατυπικότητας, δηλαδή οι ενδείξεις ότι δεν ακολουθήθηκαν οι νόμιμες διαδικασίες επιστροφής πολιτών τρίτων χωρών, τροποποιήθηκαν ώστε να αντανakλούν ακριβέστερα τις συνθήκες της πράξης και να αποφεύγεται η σύγχυση με δείκτες που αφορούν τη μεταχείριση.

Συγκεκριμένα, ο Μηχανισμός Καταγραφής αποφάσισε να αφαιρέσει από τους δείκτες ατυπικότητας τη στέρση εγγράφων και την κατάσχεση προσωπικών αντικειμένων, καθώς διαπιστώθηκε ότι πρόκειται κυρίως για ενδείξεις κακομεταχείρισης των φερόμενων θυμάτων και όχι τυπικής παραβίασης της διαδικασίας επιστροφής πολιτών τρίτων χωρών. Αντιθέτως, προστέθηκε ως νέος δείκτης ατυπικότητας η «αναζήτηση ταυτοποιητικών εγγράφων από τις Αρχές», ώστε να καταγράφεται αν υπήρξε έστω και προσχηματική τυπική συμμόρφωση με τη διαδικασία εξακρίβωσης της ταυτότητας πολιτών τρίτων χωρών. Οι λοιποί δείκτες, όπως η ύπαρξη και η γνωστοποίηση κατοχής ταυτοποιητικών εγγράφων, η έκφραση βούλησης για άσυλο, η ενημέρωση για δικαιώματα, η φωτογράφιση, η δακτυλοσκόπηση και η χορήγηση ή υπογραφή εγγράφων, διατηρήθηκαν αμετάβλητοι.

Παράλληλα, συγκεντρώθηκαν σε ένα ενιαίο και αυτοτελές τμήμα της Φόρμας Καταγραφής όλοι οι δείκτες μεταχείρισης των φερόμενων θυμάτων, οι οποίοι μέχρι πρότινος ήταν διάσπαρτοι σε διάφορα μέρη του εργαλείου. Αυτή η συγκέντρωση καθιστά εφικτή την πιο συστηματική αποτύπωση διαφορετικών μορφών κακομεταχείρισης, όπως η άσκηση βίας, οι απειλές, η στέρση αντικειμένων βασικών αναγκών (νερό, τρόφιμα, φάρμακα) η διακινδύνευση της ζωής κλπ, ενισχύοντας έτσι τη δυνατότητα του Μηχανισμού Καταγραφής να αναδείξει πρότυπα επαναλαμβανόμενων πρακτικών, να συγκρίνει περιστατικά μεταξύ τους και να τεκμηριώσει με μεγαλύτερη σαφήνεια τον αντίκτυπο των επιχειρήσεων αυτών.

Με τις παραπάνω αλλαγές, η Φόρμα Καταγραφής γίνεται όχι απλώς πιο εύχρηστη για τους καταγραφείς, αλλά ενισχύεται ως εργαλείο ευκρινούς αποτύπωσης μαρτυριών.

Τέλος, στο πλαίσιο της συνεχιζόμενης βελτίωσης των εργαλείων του, ο Μηχανισμός Καταγραφής έχει ξεκινήσει την ανάπτυξη εξειδικευμένης μεθοδολογίας για την καταγραφή μαρτυριών παιδιών και άλλων ευάλωτων προσώπων. Η απόφαση αυτή

εδράζεται στην αναγνώριση ότι για τις ανάγκες προσώπων που φέρουν χαρακτηριστικά ευαλωτότητας απαιτούνται *προσαρμοσμένες προσεγγίσεις*, τόσο σε επίπεδο συνθηκών όσο και τρόπου διεξαγωγής της συνέντευξης. Η μεθοδολογία και τα εργαλεία θα ενσωματώνουν αρχές φιλικές προς τα παιδιά και θα βασίζονται σε εγκεκριμένα πρότυπα για την προστασία και τη συμμετοχή των παιδιών σε διαδικασίες καταγραφής, δίνοντας έμφαση στη συναίνεση, στη μη επανάληψη τραυματισμού (non-retraumatisation), και στην προστασία της ιδιωτικότητάς τους.

Η διαρκής επαναξιολόγηση των εργαλείων του Μηχανισμού Καταγραφής και η περιοδική αναβάθμιση των εργαλείων του με σκοπό την όσο το δυνατόν καλύτερη τεκμηρίωση δεν έχει μόνο ερευνητική ή τεχνική σημασία. Το 2024, η Εθνική Επιτροπή για τα Δικαιώματα του Ανθρώπου (ΕΕΔΑ), στηριζόμενη στα ευρήματα του Μηχανισμού Καταγραφής Περιστατικών Άτυπων Αναγκαστικών Επιστροφών, προέβη, κατόπιν πρόσκλησης του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου Δικαιωμάτων του Ανθρώπου (ΕΔΔΑ) σε μια ουσιαστική και τεκμηριωμένη παρέμβαση ενώπιον του Δικαστηρίου. Η παρέμβαση τρίτου μέρους στις υποθέσεις *A.R.E κατά Ελλάδας* (15783/21)¹ και *G.R.J. κατά Ελλάδας* (15067/21)² σηματοδότησε όχι μόνο τη θεσμική ωρίμανση του Μηχανισμού Καταγραφής ως εργαλείο ανεξάρτητης τεκμηρίωσης, αλλά και την ανάδειξη του ρόλου της ΕΕΔΑ ως ανεξάρτητου και αξιόπιστου φορέα που συμβάλλει ουσιαστικά στην τεκμηρίωση παραβιάσεων ανθρωπίνων δικαιωμάτων ενεργώντας επιβοηθητικά των διεθνών δικαιοδοτικών οργάνων ως εθνικός θεσμός ανθρωπίνων δικαιωμάτων.

Οι παρεμβάσεις αυτές βασίστηκαν εξολοκλήρου στα ευρήματα των ετήσιων εκθέσεων του Μηχανισμού Καταγραφής, τα οποία με τη σειρά τους στηρίζονται σε άμεσες συνεντεύξεις με φερόμενα θύματα ΑΑΕ, καταγεγραμμένες με αυστηρή μεθοδολογική προσέγγιση σε ενιαία Φόρμα Καταγραφής από οργανώσεις της κοινωνίας των πολιτών. Οι πληροφορίες αυτές, προερχόμενες από τα ίδια τα φερόμενα θύματα, και ελεγμένες από έναν ανεξάρτητο εθνικό θεσμό για τα ανθρώπινα δικαιώματα, όπως είναι η ΕΕΔΑ, παρείχαν στο Δικαστήριο ένα υλικό που δύσκολα θα μπορούσε να αμφισβητηθεί ως προς την αξιοπιστία του.

Η σημασία της παρέμβασης αυτής αναδείχθηκε και από την ίδια την απόφαση του Δικαστηρίου, το οποίο όχι μόνο έκανε εκτενή αναφορά στα στοιχεία και τις επισημάνσεις της ΕΕΔΑ, αλλά και στηρίχθηκε σε αυτά, προκειμένου να καταλήξει ότι οι εν λόγω υποθέσεις εγείρουν σοβαρά ζητήματα όσον αφορά την αποτελεσματικότητα των εθνικών μηχανισμών διερεύνησης περιστατικών ΑΑΕ, καθώς και την ύπαρξη επαναλαμβανόμενων, πανομοιότυπων πρακτικών που δύνανται να συνιστούν παραβιάσεις της αρχής της μη επαναπροώθησης.

Οι αποφάσεις του ΕΔΔΑ στις υποθέσεις *A.R.E. κατά Ελλάδας* (15783/21) και *G.R.J. κατά Ελλάδας* (15067/21), μετά την απόρριψη του αιτήματος της Ελληνικής Κυβέρνησης για

¹ Βλ. ΕΔΔΑ - *A.R.E. κατά Ελλάδας* (15783/21), διαθέσιμο στο: <https://tinyurl.com/4wt272ef>.

² Βλ. ΕΔΔΑ - *G.R.J. κατά Ελλάδας* (15067/21), διαθέσιμο στο: <https://tinyurl.com/38w8hys2>.

παραπομπή της πρώτης υπόθεσης στην Ολομέλεια του Δικαστηρίου και την εκπνοή της σχετικής προθεσμίας στη δεύτερη, κατέστησαν τελεσίδικες.

Πρόκειται για μια σημαντική θεσμική στιγμή· από τη μία πλευρά, αναγνωρίζεται η συνεισφορά ενός Εθνικού Θεσμού Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων στην ενίσχυση της λογοδοσίας μέσω αξιόπιστης τεκμηρίωσης· από την άλλη, καταγράφεται ρητά η σημασία ύπαρξης ανεξάρτητων μηχανισμών καταγραφής και παρακολούθησης, που μπορούν να λειτουργούν ως συνδετικοί κρίκοι ανάμεσα στα φερόμενα θύματα των παραβιάσεων, την κοινωνία των πολιτών και τα όργανα διεθνούς προστασίας των δικαιωμάτων.

Η παρέμβαση της ΕΕΔΑ στις υποθέσεις *A.R.E κατά Ελλάδας* (15783/21) και *G.R.J. κατά Ελλάδας* (15067/21) δεν αποτελεί απλώς μια στιγμιαία συμβολή, αλλά ένα υπόδειγμα θεσμικής δράσης που συνδυάζει δεδομένα του πεδίου και συστηματική μεθοδολογία. Επιβεβαιώνει ότι η προστασία των ανθρωπίνων δικαιωμάτων δεν είναι αφηρημένη ρητορική, αλλά ζήτημα έγκαιρης καταγραφής, θεσμικής συνέπειας και διεκδίκησης της λογοδοσίας σε όλα τα επίπεδα.

Ηλίας Ι. Τσαμπαρδούκας
Ιούνιος 2025, Αθήνα

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Η παρούσα έκθεση αποτελεί την τρίτη κατά σειρά Ετήσια Έκθεση του Μηχανισμού Καταγραφής, σηματοδοτεί τη μεθοδολογική του ωρίμανση και παγιώνει την επιχειρησιακή συνέχιση του έργου του.

Στο πλαίσιο του καταγραφικού κύκλου για το έτος 2024, ο Μηχανισμός Καταγραφής κατέγραψε 52 περιστατικά ΑΑΕ λαμβάνοντας 61 προσωπικές μαρτυρίες, εκ των οποίων 60 προέρχονται από φερόμενα θύματα και μία από αυτόπτη μάρτυρα.

Τα περιστατικά κατανέμονται χρονολογικά ως εξής, 4 το 2022, 15 το 2023 και 33 το 2024. Γεωγραφικά, τα περιστατικά που καταγράφηκαν κατανέμονται σε 35 περιστατικά του Έβρου και σε 17 περιστατικά της θάλασσας. Η γεωγραφική διαφοροποίηση καταδεικνύει δύο διακριτά επιχειρησιακά κέντρα και πρότυπα· τα περιστατικά του Έβρου χαρακτηρίζονται από ένα πλέγμα δράσεων που εκτείνεται από τα σύνορα στον Έβρο έως και την ενδοχώρα, ενώ τα περιστατικά της θάλασσας χαρακτηρίζονται κυρίως από ενέργειες που αποσκοπούν στο να εμποδίσουν την αποβίβαση των φερόμενων θυμάτων στο έδαφος των νησιών.

Ο συνολικός αριθμός των φερόμενων θυμάτων στα 52 περιστατικά εκτιμάται κατ' ελάχιστον σε 1.517 άτομα, περιλαμβανομένων τουλάχιστον 300 γυναικών, 225 παιδιών και 133 ατόμων με ιδιαίτερες ανάγκες.

Από τα 45 φερόμενα θύματα, τη μαρτυρία των οποίων κατέγραψε ο Μηχανισμός Καταγραφής, 24 ανήκαν σε ευάλωτες ομάδες, γεγονός που αναδεικνύει τον δυσανάλογο αντίκτυπο των ΑΑΕ σε άτομα με αυξημένες ανάγκες προστασίας· θύματα βασανιστηρίων ή σεξουαλικής βίας, μονογονεϊκές οικογένειες, άτομα με σοβαρές παθήσεις, άτομα με αναπηρία, άτομα με ψυχική νόσο κ.α.

Ιδιαίτερα ανησυχητικό εύρημα είναι ότι 40 από τα 45 καταγεγραμμένα φερόμενα θύματα δήλωσαν ότι ουδέποτε καταγράφηκαν ή ταυτοποιήθηκαν από τις ελληνικές Αρχές, παρότι εντοπίστηκαν εντός της ελληνικής επικράτειας. Η διαπίστωση αυτή υποδηλώνει σοβαρή παραβίαση των υποχρεώσεων που απορρέουν από το εθνικό, ευρωπαϊκό και διεθνές δίκαιο, ιδίως της υποχρέωσης παροχής πρόσβασης στη διαδικασία ασύλου.

Η σοβαρότητα εντείνεται περαιτέρω από το γεγονός ότι μεταξύ των φερόμενων θυμάτων περιλαμβάνονται 3 αναγνωρισμένοι πρόσφυγες και 1 καταγεγραμμένος αιτών άσυλο, γεγονός που αποκαλύπτει την απομάκρυνση προσώπων με νομικά κατοχυρωμένο καθεστώς προστασίας, κατά παράβαση του άρθρου 33 της Σύμβασης της Γενεύης, του άρθρου 3 της ΕΣΔΑ, του Χάρτη Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της ΕΕ και σχετικών οδηγιών της ΕΕ για τις διαδικασίες υποδοχής και ασύλου.

Επιπλέον, 11 από τα φερόμενα θύματα ήταν πολίτες Τουρκίας. Η αναγκαστική επιστροφή τους στην Τουρκία, χωρίς πρόσβαση στη διαδικασία ασύλου ή εξατομικευμένη εκτίμηση κινδύνου, συνιστά κατάφωρη παραβίαση της αρχής της μη επαναπροώθησης, δεδομένων των ευρέως τεκμηριωμένων κινδύνων για διώξεις και βασανιστήρια στη

χώρα καταγωγής για άτομα που αναπτύσσουν έντονη συνδικαλιστική και αντιπολιτευτική δράση.³

Η ανάλυση των περιστατικών εντοπισμού και άτυπης κράτησης στον Έβρο αποκαλύπτει την ύπαρξη επιχειρησιακών προτύπων που υπερβαίνουν τη συνοριακή αποτροπή, περιλαμβάνοντας ενέργειες εντός της ενδοχώρας. Εντοπίστηκαν περιστατικά *συγκλίνουσας απομάκρυνσης*, στα οποία τα φερόμενα θύματα εντοπίστηκαν σε διαφορετικούς μεταξύ τους χρόνους και τοποθεσίες· μεταφέρθηκαν και τέθηκαν σε καθεστώς άτυπης κράτησης στον ίδιο ή σε διαφορετικούς χώρους· και από εκεί συγκεντρώθηκαν σε σημείο όπου πραγματοποιήθηκε κοινή επιχείρηση απομάκρυνσής τους. Η πρακτική αυτή προσθέτει ένα ακόμα επίπεδο συντονισμού και σταδιακής εκτέλεσης ενός πολυεπίπεδου σχεδιασμού.

Άτυπη κράτηση ως ενδιάμεσο στάδιο μεταξύ εντοπισμού και φυσικής απομάκρυνσης πραγματοποιήθηκε σε 15 περιστατικά στον Έβρο και σε 1 στη θάλασσα, με τους χώρους κράτησης να περιλαμβάνουν χώρους που φέρουν χαρακτηριστικά Αστυνομικών Τμημάτων, Προαναχωρησιακών Κέντρων Κράτησης Αλλοδαπών, άγνωστα κτήρια, οχήματα και σκάφη. Στα εν λόγω περιστατικά, ο αριθμός των κρατούμενων εκτιμάται κατ' ελάχιστον σε 905 άτομα (874 στον Έβρο και 31 στη θάλασσα), εκ των οποίων σημαντικό ποσοστό ήταν γυναίκες, παιδιά και άτομα με ιδιαίτερες ανάγκες.

Σε περιστατικά που αφορούν αποκλειστικά τον Έβρο καταγράφηκε το φαινόμενο της *διαδοχικής κράτησης*. Στα περιστατικά αυτά, τα φερόμενα θύματα μεταφέρθηκαν διαδοχικά και τέθηκαν σε καθεστώς άτυπης κράτησης σε περισσότερους από έναν χώρους κράτησης πριν καταλήξουν στο σημείο της φυσικής απομάκρυνσής τους από τη χώρα.

Η πρακτική αυτή φαίνεται να εξυπηρετεί επιχειρησιακές ανάγκες που σχετίζονται με τη γεωγραφική απόσταση του σημείου εντοπισμού από το τελικό σημείο της φυσικής απομάκρυνσης. Η χρήση διαδοχικών χώρων κράτησης προσθέτει ένα ακόμα επίπεδο πολυπλοκότητας του επιχειρησιακού σχεδιασμού στην εκτέλεση των περιστατικών ΑΑΕ.

Η άτυπη κράτηση πραγματοποιήθηκε είτε από ένστολους φρουρούς που φέρουν χαρακτηριστικά προσωπικού της Αστυνομίας είτε από άστολους με χαρακτηριστικά στρατιωτικοποιημένης δράσης (κουκούλες, οπλισμό, ασυρμάτους) και συντονισμό με τις Αρχές. Η συντονισμένη παρουσία ένστολων και άστολων, σε συνδυασμό με τη χρήση διαφόρων γλωσσών (Ελληνικά, Αγγλικά, Τουρκικά, Φαρσί, Αραβικά, Ουρντού), συνθέτει την εικόνα ενός δικτύου με οργανωμένα χαρακτηριστικά και ποικιλία ρόλων.

Η πράξη της φυσικής απομάκρυνσης ακολουθεί σταθερά επιχειρησιακά μοτίβα· στον Έβρο κυριαρχεί η μεταφορά στην Τουρκική όχθη του ποταμού με τη χρήση βάρκας ή η

³ Βλ.: Freedom House: Freedom in the World 2025 - Turkey, 2025 <https://tinyurl.com/mr5kebx>.

εξώθηση εντός του ποταμού ώστε τα φερόμενα θύματα να αναγκαστούν να κολυμπήσουν μέχρι την Τουρκική όχθη, ενώ στη θάλασσα παρατηρείται η εγκατάλειψη σε μη αυτοπροωθούμενα ή αναξιώπλοα μέσα, με σκόπιμη καταστροφή του εξοπλισμού τους και πρακτικές που ενέχουν άμεσο κίνδυνο για τη ζωή. Η συμμετοχή ένστολων απομακρυντών είναι γενικευμένη, κυρίως ατόμων που φέρουν χαρακτηριστικά προσωπικού του Λιμενικού στη θάλασσα και αστυνομίας ή στρατού στον Έβρο, ενώ η παρουσία άστολων στον Έβρο φαίνεται να λειτουργεί διαμεσολαβητικά και να επιτρέπει την απόσπαση ή τη διάχυση της ευθύνης.

Τέλος, η ανάλυση των δεικτών μεταχείρισης αναδεικνύει μοτίβα συστηματικής, πολύμορφης βίας και συχνά εξευτελιστικής ή απάνθρωπης μεταχείρισης που δίνει έμφαση όχι μόνο στην απομάκρυνση από την επικράτεια, αλλά και στην αποτρεπτική, τιμωρητική ή ταπεινωτική αντιμετώπιση όσων προσπαθούν να εισέλθουν ή να παραμείνουν στη χώρα. Καταγράφηκαν 47 περιστατικά καταστροφής ή αφαίρεσης προσωπικών αντικειμένων, 39 περιστατικά σωματικής βίας, 42 περιστατικά ψυχολογικής πίεσης ή απειλών, 10 περιστατικά σεξουαλικής βίας και 1 περιστατικό βιασμού, 31 περιστατικά εξευτελιστικής μεταχείρισης, 35 περιστατικά διακινδύνευσης της ζωής και 2 περιστατικά θανάτου. Επιπλέον, καταγράφηκαν και 3 περιστατικά διαχωρισμού οικογενειών.

Η συστηματικότητα, η επαναληψιμότητα και η γεωγραφική διάχυση των περιστατικών που καταγράφηκαν αποκαλύπτουν ότι οι εν λόγω πρακτικές δεν αποτελούν τυχαία ή μεμονωμένα συμβάντα, αλλά συνθέτουν ένα μοτίβο οργανωμένης και διαρθρωμένης παραβίασης των δικαιωμάτων του ανθρώπου και της αρχής της μη επαναπροώθησης.

Η Έκθεση καταλήγει με συστάσεις προς την ελληνική Πολιτεία, μεταξύ των οποίων και η κύρωση του 4^{ου} Πρόσθετου Πρωτόκολλου της ΕΣΔΑ, που τονίζουν την επιτακτική ανάγκη για ανεξάρτητες, αποτελεσματικές και εξειδικευμένες έρευνες, με στόχο τη λογοδοσία, την αποκατάσταση των θυμάτων, την τιμωρία των ενόχων και τη συμμόρφωση της χώρας προς τις διεθνείς της υποχρεώσεις.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1. Γενικά Χαρακτηριστικά των Καταγραφών

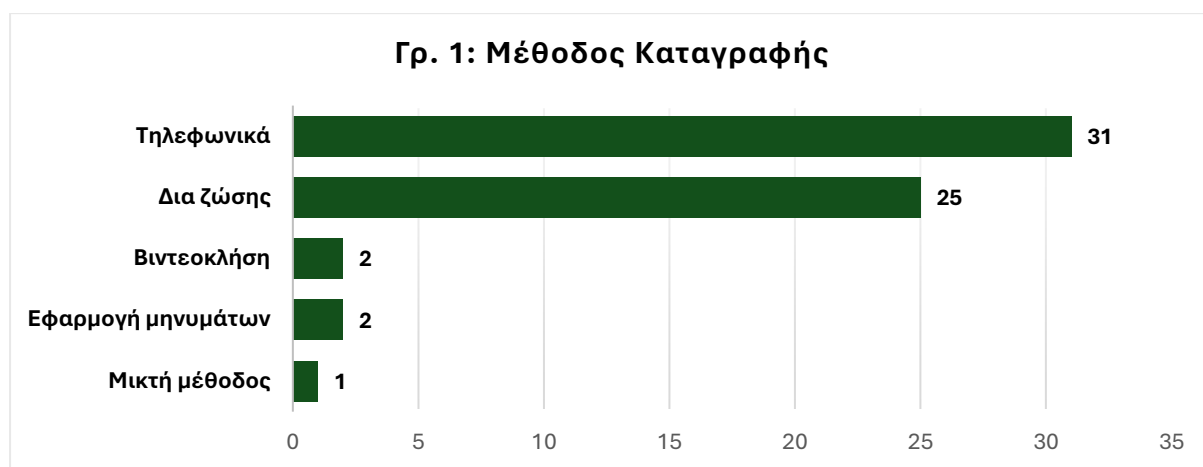
Η παρούσα έκθεση είναι η τρίτη ετήσια έκθεση του Μηχανισμού Καταγραφής και συμπληρώνει τα δεδομένα που παρουσιάστηκαν και αναλύθηκαν στην Ετήσια Έκθεση 2022⁴ και την Ετήσια Έκθεση 2023⁵ του Μηχανισμού Καταγραφής. Όπως και στις προηγούμενες ετήσιες εκθέσεις, τα δεδομένα προέκυψαν από καταγραφές περιστατικών ΑΑΕ που πραγματοποιήθηκαν σε ετήσιο καταγραφικό κύκλο (2024), του οποίου, ωστόσο, το καταγραφικό εύρος περιλαμβάνει περιστατικά τριετίας (2022-2024).

⁴ Βλ. Μηχανισμός Καταγραφής - Ετήσια Έκθεση 2022, διαθέσιμη στο <https://tinyurl.com/332t953v>.

⁵ Βλ. Μηχανισμός Καταγραφής - Ετήσια Έκθεση 2023, διαθέσιμη στο <https://tinyurl.com/2c36e7ut>.

Η Ετήσια Έκθεση 2024 αφορά, λοιπόν, 52 περιστατικά ΑΑΕ που, κατά τους ισχυρισμούς των φερόμενων θυμάτων, συνέβησαν από τον Ιανουάριο του 2022 μέχρι και τον Δεκέμβριο του 2024. Για τα 52 αυτά περιστατικά, ο Μηχανισμός Καταγραφής έχει καταγράψει 61 μαρτυρίες με προσωπικές συνεντεύξεις με 44 πρόσωπα που ισχυρίζονται ότι είναι θύματα αυτών των περιστατικών και 1 πρόσωπο που ήταν αυτόπτης μάρτυρας⁶ ενός περιστατικού.

Οι συνεντεύξεις διενεργήθηκαν από τους/τις διαπιστευμένους/ες καταγραφείς των Μελών του Μηχανισμού Καταγραφής σε 25 περιπτώσεις αποκλειστικά δια ζώσης με τα φερόμενα θύματα, σε 31 περιπτώσεις αποκλειστικά μέσω τηλεφώνου, σε 2 περιπτώσεις αποκλειστικά με βιντεοκλήση και σε 2 περιπτώσεις μέσω εφαρμογής ανταλλαγής μηνυμάτων.⁷ Σε 1 περίπτωση ακολουθήθηκε μικτή μέθοδος (Βλ. Γράφημα 1).

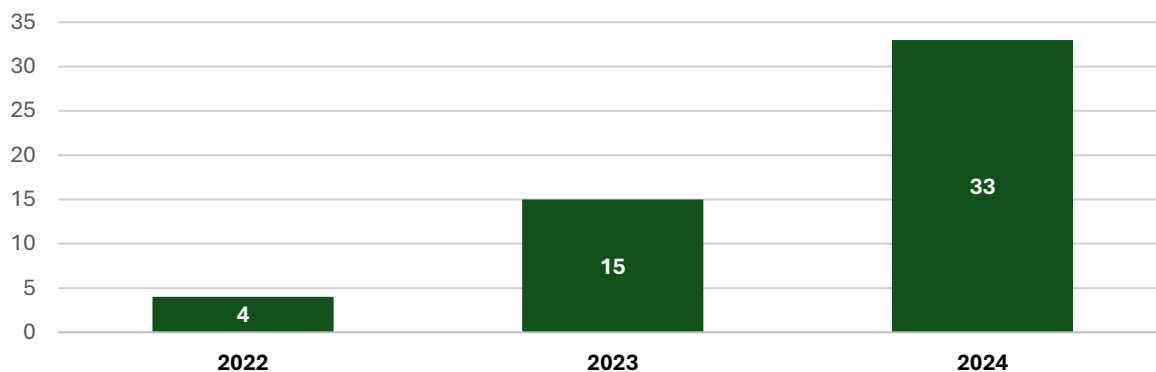

Από τα 52 περιστατικά που έχει καταγράψει ο Μηχανισμός Καταγραφής 4 συνέβησαν, κατά τους ισχυρισμούς των φερόμενων θυμάτων, μέσα στο 2022, 15 συνέβησαν μέσα στο 2023 και 33 συνέβησαν μέσα στο 2024 (Βλ. Γράφημα 2).

⁶ Η εν λόγω μαρτυρία καταγράφηκε κατ' εξαίρεση από τον βασικό μεθοδολογικό κανόνα του Μηχανισμού Καταγραφής, σύμφωνα με τον οποίο οι μαρτυρίες συλλέγονται μέσω προσωπικής συνέντευξης με τα φερόμενα θύματα. Η ευελιξία της μεθοδολογίας του Μηχανισμού επιτρέπει, υπό αυστηρές προϋποθέσεις, την καταγραφή μαρτυριών και από τρίτα πρόσωπα, όταν αυτό επιβάλλεται από λόγους ανωτέρας βίας και διασφαλίζεται η αξιοπιστία της πληροφορίας. Στην παρούσα περίπτωση, πληρούνταν σωρευτικά όλες οι προβλεπόμενες προϋποθέσεις: (α) το φερόμενο θύμα αδυνατούσε να συμμετάσχει το ίδιο στη συνέντευξη λόγω κράτησής του σε φυλακές τύπου L στη χώρα καταγωγής του, (β) το πρόσωπο που έδωσε τη μαρτυρία – ο γιος του φερόμενου θύματος – ήταν σε θέση να δικαιολογήσει τη γνώση του για τα γεγονότα, καθώς ενημερώθηκε μεταγενέστερα από το ίδιο το θύμα, και (γ) η μαρτυρία επιβεβαιώθηκε από άμεση μαρτυρία έτερου φερόμενου θύματος του ίδιου περιστατικού, καθώς ο ίδιος ο συνεντευξιαζόμενος υπήρξε επίσης θύμα της ίδιας πράξης. Η συγκεκριμένη καταγραφή αναδεικνύει τη λειτουργική προσαρμοστικότητα του Μηχανισμού, με στόχο τη διασφάλιση της τεκμηρίωσης ακόμη και σε περιπτώσεις περιορισμένης πρόσβασης στα ίδια τα θύματα.

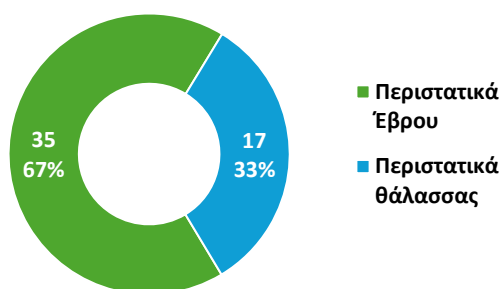
⁷ Για τις καταγραφές των μαρτυριών προκρίνεται ως μέθοδος η δια ζώσης συνέντευξη με το φερόμενο θύμα. Στις περιπτώσεις που αυτή δεν είναι εφικτή, όπως για παράδειγμα όταν το φερόμενο θύμα έχει επιστραφεί στη χώρα εισόδου ή στη χώρα καταγωγής του ή έχει εγκαταλείψει την Ελλάδα, επιλέγεται κάθε πρόσφορο μέσο.

Γρ. 2: Χρόνος Περιστατικών

Από τα 52 περιστατικά που κατέγραψε ο Μηχανισμός Καταγραφής, 35 αποτελούν περιστατικά που η φυσική απομάκρυνση πραγματοποιήθηκε μέσω του μοναδικού εδαφικού συνόρου μεταξύ Ελλάδος και Τουρκίας που είναι ο ποταμός Έβρος, ενώ 17 περιστατικά αποτελούν περιστατικά που η φυσική απομάκρυνση πραγματοποιήθηκε από τα θαλάσσια σύνορα (Βλ. Γράφημα 3).

Γρ. 3: Τοποθεσία Περιστατικών

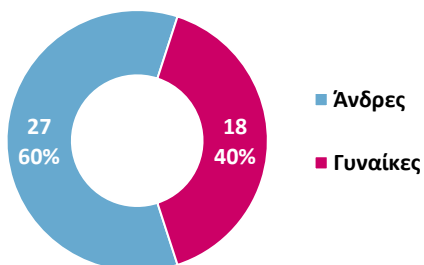

Από τα συνολικά 45 φερόμενα θύματα, οι 27 είναι άνδρες ενώ οι 18 είναι γυναίκες. (Βλ. Γράφημα 4).

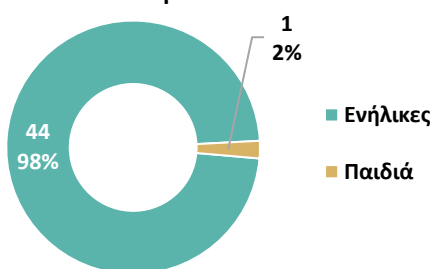
Από τα 45 φερόμενα θύματα, τη μαρτυρία των οποίων κατέγραψε ο Μηχανισμός Καταγραφής εφαρμόζοντας τη

Μεθοδολογία⁸ του, οι 44 ήταν ενήλικες κατά τη στιγμή της καταγραφής, και 1 φερόμενο θύμα ήταν παιδί τη στιγμή της καταγραφής (Βλ. Γράφημα 5).

Γρ. 4: Φύλο φερόμενων θυμάτων

Γρ. 5: Ηλικία φερόμενων θυμάτων

⁸ Βλ. κατωτέρω, Παράρτημα, τμήμα. ΙΙΙ, σελ. 79 επ.

Κατά τη διάρκεια των συνεντεύξεων διαπιστώθηκε ότι 24 φερόμενα θύματα ανήκουν στις ομάδες των ευάλωτων προσώπων.⁹ Για 21 φερόμενα θύματα δεν προέκυψε κάποια ευαλωτότητα.

Πιο συγκεκριμένα, μεταξύ των φερόμενων θυμάτων, τη μαρτυρία των οποίων κατέγραψε ο Μηχανισμός Καταγραφής περιλαμβάνονται 9 θύματα βασανιστηρίων, 7 θύματα σεξουαλικής βίας, 7 θύματα άλλου είδους σοβαρής σωματικής/ψυχολογικής βίας, 6 μόνοι γονείς με ανήλικα παιδιά (μονογονεϊκές οικογένειες), 4 άτομα με σοβαρή ασθένεια, 1 παιδί, 1 εγκυμονούσα γυναίκα, 1 άτομο που είναι άμεσος συγγενής θυμάτων ναυαγίου, 1 άτομο με ψυχική νόσο, και 1 θύμα εμπορίας ανθρώπων (Βλ. Γράφημα 6).

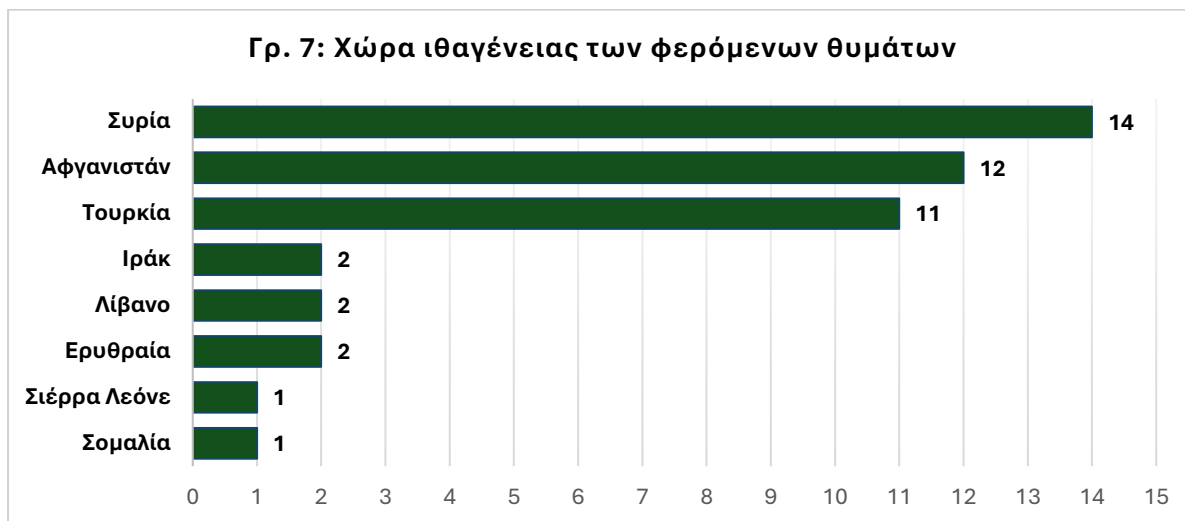
Σε 51 περιστατικά αναφέρεται ως χώρα εισόδου η Τουρκία, ενώ σε 1 περιστατικό το φερόμενο θύμα δεν κατάφερε να προσδιορίσει την χώρα εισόδου. Σε όλα τα 51 περιστατικά όπου η πράξη της φυσικής απομάκρυνσης ολοκληρώθηκε, αναφέρθηκε ως χώρα επιστροφής η Τουρκία.¹⁰

Η πλειονότητα των φερόμενων θυμάτων έχουν ως χώρα ιθαγένειας τη Συρία. Συγκεκριμένα, 14 φερόμενα θύματα έχουν ως χώρα ιθαγένειας τη Συρία, 12 το

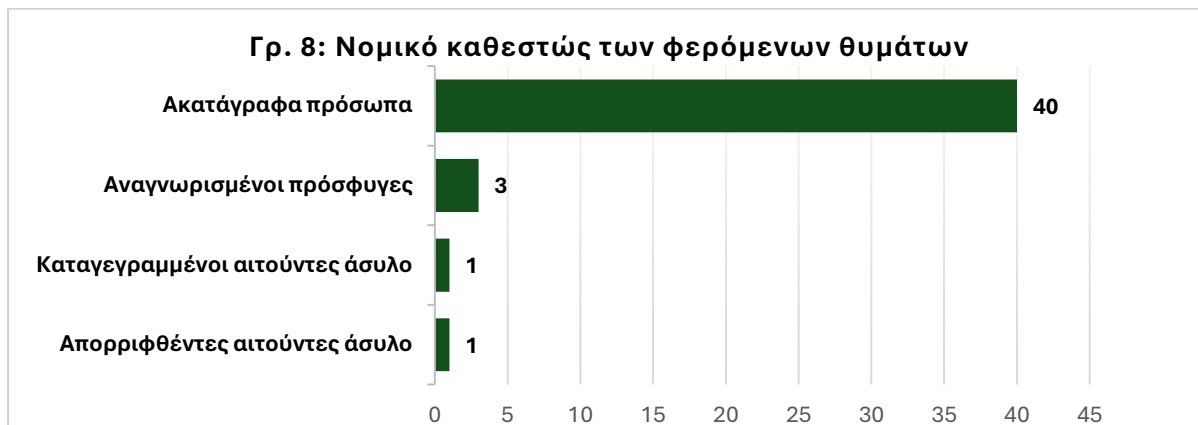
⁹ Ο Μηχανισμός Καταγραφής καταγράφει ως ευάλωτα πρόσωπα, τα παιδιά (συνοδευόμενα ή μη), άμεσους συγγενείς θανόντων σε ναυάγια (γονείς, αδέρφια, τέκνα και σύζυγος), άτομα με σωματική, νοητική ή ψυχική αναπηρία, ηλικιωμένους/ες, εγκυμονούσες, μονογονεϊκές οικογένειες με ανήλικα παιδιά, θύματα εμπορίας ανθρώπων, άτομα με σοβαρή ασθένεια, άτομα που έχουν υποστεί βασανιστήρια, άτομα που έχουν υποστεί βιασμό ή άλλες σοβαρές μορφές σεξουαλικής βίας, άτομα που έχουν υποστεί άλλες σοβαρές μορφές ψυχολογικής ή σωματικής βίας, όπως τα θύματα ακρωτηριασμού γυναικείων γεννητικών οργάνων, και τα ΛΟΑΤΚΙ+ άτομα. Επισημαίνεται ότι η ευαλωτότητα καταγράφεται ως υπάρχουσα τη στιγμή της καταγραφής και σε πολλές περιπτώσεις παραπάνω από μία κατάσταση ευαλωτότητας συνυπάρχει στο ίδιο πρόσωπο.

¹⁰ Σε ένα περιστατικό που έλαβε χώρα στη θάλασσα, καταγράφεται ότι, μολοντί η πράξη της φυσικής απομάκρυνσης από τα ελληνικά χωρικά ύδατα είχε ολοκληρωθεί, οι εμπλεκόμενοι απομακρυντές προχώρησαν τελικώς σε περισυλλογή των απομακρυνθέντων, καθώς διαπιστώθηκε άμεσος και σοβαρός κίνδυνος για τη ζωή των φερόμενων θυμάτων.

Αφγανιστάν, 11 την Τουρκία, 2 το Ιράκ, 2 το Λίβανο, 2 την Ερυθραία, 1 τη Σιέρα Λεόνε, και 1 τη Σομαλία (Βλ. *Γράφημα 7*).

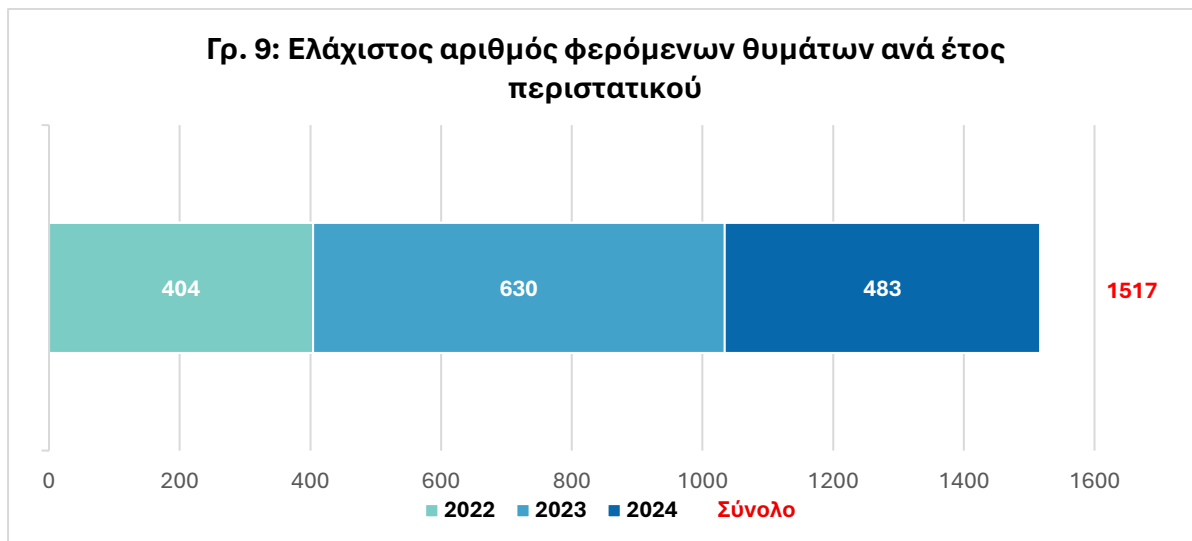
Από τα συνολικά 45 φερόμενα θύματα, τα 40 είναι άτομα που, κατά τους ισχυρισμούς τους, παρά τον εντοπισμό τους από τις ελληνικές Αρχές, ουδέποτε υποβλήθηκαν σε διαδικασίες καταγραφής και ταυτοποίησης (*ακατάγραφα* πρόσωπα). Μεταξύ των 45 φερόμενων θυμάτων περιλαμβάνονται 3 αναγνωρισμένοι πρόσφυγες στην Ελλάδα, 1 καταγεγραμμένος αιτών άσυλο και 1 αιτών άσυλο που το αίτημά του για διεθνή προστασία είχε απορριφθεί από τις αρμόδιες Αρχές (Βλ. *Γράφημα 8*).

Τέλος, σύμφωνα με τις μαρτυρίες για τα 45 περιστατικά που έχουν καταγραφεί για τα έτη 2022 – 2024, το πλήθος των φερόμενων θυμάτων σε αυτά τα περιστατικά ανέρχεται *κατ' ελάχιστον* σε 1517 άτομα (Βλ. *Γράφημα 9*).¹¹ Μεταξύ αυτών ήταν τουλάχιστον 300 γυναίκες και 225 παιδιά. Επιπλέον, ανάμεσα στους εντοπισθέντες υπήρχαν, κατά τις

¹¹ Κατά τη διάρκεια μιας συνέντευξης για την καταγραφή μαρτυρίας περιστατικού άτυπης αναγκαστικής επιστροφής, ζητείται από το φερόμενο θύμα να προσδιορίσει, ως τάξη μεγέθους, τον αριθμό των ατόμων που επαναπροωθήθηκαν μαζί του και η απόκρισή του καταγράφεται σε ειδικό πεδίο της Φόρμας Καταγραφής. Ο ελάχιστος αριθμός των 1517 ατόμων προκύπτει από το άθροισμα του ελαχίστου αριθμού ατόμων που ανέφεραν τα φερόμενα θύματα των 52 περιστατικών ότι επαναπροωθήθηκαν μαζί τους.

μαρτυρίες, 133 άτομα με ιδιαίτερες ανάγκες, όπως άτομα με ιατρικά προβλήματα, υπερήλικες, άτομα με αναπηρία και άλλα.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2. Ειδικά Χαρακτηριστικά των Καταγραφών

Ι. Μορφολογία των Καταγεγραμμένων Περιστατικών

Στην ενότητα αυτή αναλύεται η μορφολογία των περιστατικών ΑΑΕ που καταγράφηκαν από τον Μηχανισμό Καταγραφής, δηλαδή τα χαρακτηριστικά που αποτυπώνουν τη γεωγραφική κατανομή τους, τη φυσική υποδομή και τα μέσα που χρησιμοποιήθηκαν για την υλοποίησή τους, όπως κτήρια, μέσα μεταφοράς κ.α, την υλικοτεχνική επιμελητεία (logistics), τις τεχνικές και τα τεχνολογικά μέσα, τα επιχειρησιακά χαρακτηριστικά των περιστατικών και τα χαρακτηριστικά που έφεραν τα εμπλεκόμενα υποκείμενα (θύτες και θύματα).

Όπως και στις προηγούμενες εκθέσεις, για την καλύτερη αποτύπωση των παραπάνω χαρακτηριστικών, τα περιστατικά που καταγράφηκαν έχουν ταξινομηθεί με κριτήριο την τοπογραφία της φυσικής απομάκρυνσης σε α) περιστατικά του **Έβρου**, και σε β) περιστατικά της **Θάλασσας**.

Στα περιστατικά του **Έβρου** περιλαμβάνονται τα περιστατικά που η *φυσική απομάκρυνση* πραγματοποιήθηκε είτε μέσω του ποταμού Έβρου είτε στα εδαφικά σύνορα μεταξύ Ελλάδος και Τουρκίας στο νομό Έβρου. Πρόκειται για 35 περιστατικά που ο *εντοπισμός* των φερόμενων θυμάτων συνέβη είτε σε σημεία της συνοριακής περιοχής του νομού Έβρου (25 περιστατικά) είτε σε σημεία της ενδοχώρας (10 περιστατικά).

Στα περιστατικά της **Θάλασσας** περιλαμβάνονται τα περιστατικά που η *φυσική απομάκρυνση* πραγματοποιήθηκε από τα θαλάσσια σύνορα με την Τουρκία στο Ανατολικό Αιγαίο. Πρόκειται για 17 περιστατικά που ο *εντοπισμός* των φερόμενων θυμάτων πραγματοποιήθηκε στη θάλασσα (14 περιστατικά) είτε στην ανοιχτή θάλασσα

είτε κοντά στις ακτές νησιού της ελληνικής επικράτειας, ή επί του εδάφους νησιών της ελληνικής επικράτειας (3 περιστατικά).

A. Δεδομένα για τον εντοπισμό.

Ο εντοπισμός αποτελεί το πρώτο χρονικά στάδιο σε ένα περιστατικό ΑΑΕ, κατά το οποίο άτομα ή ομάδες υπηκόων τρίτων χωρών ή ανιθαγενών εντοπίζονται από ένστολους ή άστολους δρώντες, είτε εντός της ελληνικής επικράτειας είτε εκτός αυτής – όπως, ενδεικτικά, σε διεθνή ύδατα – εφόσον οι ενέργειές τους θεμελιώνουν ευθύνη της ελληνικής Πολιτείας, όπως στην περίπτωση επιβίβασης φερόμενων θυμάτων σε σκάφη που φέρουν διακριτικά του Λιμενικού Σώματος. Η διαδικασία αυτή λαμβάνει χώρα εκτός της νόμιμης διοικητικής διαδικασίας που αφορά πολίτες τρίτων χωρών χωρίς τίτλους διαμονής, καθώς δεν περιλαμβάνει επίσημη καταγραφή, ταυτοποίηση ή παραπομπή στις αρμόδιες αρχές. Τα χαρακτηριστικά της μορφολογίας του εντοπισμού ποικίλλουν ανάλογα με το χωρικό και επιχειρησιακό πλαίσιο, ωστόσο, σε κάθε περίπτωση, αποτελούν κοινά στοιχεία η απουσία εγγυήσεων και η μη ενεργοποίηση των θεσμοθετημένων διαδικασιών.

i) Τοπογραφία του εντοπισμού

- Περίπου τα 2/3 των καταγεγραμμένων περιστατικών είναι περιστατικά του **Έβρου** και το υπόλοιπο 1/3 είναι περιστατικά της **θάλασσας**.
- Στα περιστατικά του **Έβρου** παρατηρείται μια αύξηση των καταγεγραμμένων περιστατικών, στα οποία ο εντοπισμός των φερόμενων θυμάτων συνέβη στην ενδοχώρα, δηλαδή μακριά από τη συνοριακή περιοχή του Έβρου.
- Στα περιστατικά της **θάλασσας** παρατηρείται μια μείωση των καταγεγραμμένων περιστατικών, στα οποία ο εντοπισμός των φερόμενων θυμάτων συνέβη στο έδαφος νησιών της ελληνικής επικράτειας.

Από τα 25 περιστατικά που ο εντοπισμός των φερόμενων θυμάτων έγινε στη συνοριακή περιοχή του **Έβρου**, σε 3 περιστατικά αναφέρεται ως σημείο εντοπισμού η παραποτάμια περιοχή του Έβρου, σε 18 περιστατικά η υπαίθρια ή δασική περιοχή στην ευρύτερη συνοριακή περιοχή πλησίον οικισμών/χωριών/πόλεων, όπως η Ν. Βύσσα, ο Δίλοφος, το Σουφλί, οι Καστανιές, η Ορεστιάδα, το Πραγγί και τα Μαράσια, σε 1 περιστατικό το Κέντρο Υποδοχής και Ταυτοποίησης (ΚΥΤ) Φυλακίου, σε 1 περιστατικό εντός λεωφορείου με κατεύθυνση την ενδοχώρα, και σε 2 περιστατικά ο αστικός ή οικιστικός ιστός πόλεων ή χωριών της ευρύτερης συνοριακής περιοχής, όπως σε 1 περιστατικό τα Μαράσια και σε 1 περιστατικό άλλος οικισμός/χωριό/πόλη που το φερόμενο θύμα αδυνατεί να αναγνωρίσει.

Από τα 10 περιστατικά που ο εντοπισμός έγινε στην ενδοχώρα, σε 6 αναφέρεται ως σημείο εντοπισμού ο αστικός ιστός της Θεσσαλονίκης, σε 1 ο αστικός ιστός της Κομοτηνής, σε 1 το Πολύκαστρο Κιλκίς, σε 1 τα Διαβατά και σε 1 δρόμος κοντά στην Αλεξανδρούπολη.

Από τα 14 περιστατικά που ο εντοπισμός των φερόμενων θυμάτων έγινε στη **θάλασσα** σε 1 περιστατικό αναφέρθηκε ότι ο εντοπισμός έγινε κοντά σε ακτή της Κω, σε 6 περιστατικά αναφέρθηκε ότι έγινε κοντά σε ακτή της Λέσβου, σε 2 ότι έγινε κοντά σε ακτή της Σάμου, σε 1 ότι έγινε κοντά σε ακτή της Χίου, σε 1 περιστατικό στην ανοιχτή θάλασσα πλησίον της Ρόδου, σε 1 περιστατικό στην ανοιχτή θάλασσα πλησίον της Σάμου και σε 2 περιστατικά στην ανοιχτή θάλασσα σε άγνωστο σημείο. Από τα 3 περιστατικά που ο εντοπισμός πραγματοποιήθηκε επί εδάφους νησιού της ελληνικής επικράτειας, σε 2 αναφέρεται ως σημείο εντοπισμού η Λέσβος και σε 1 η Χίος.

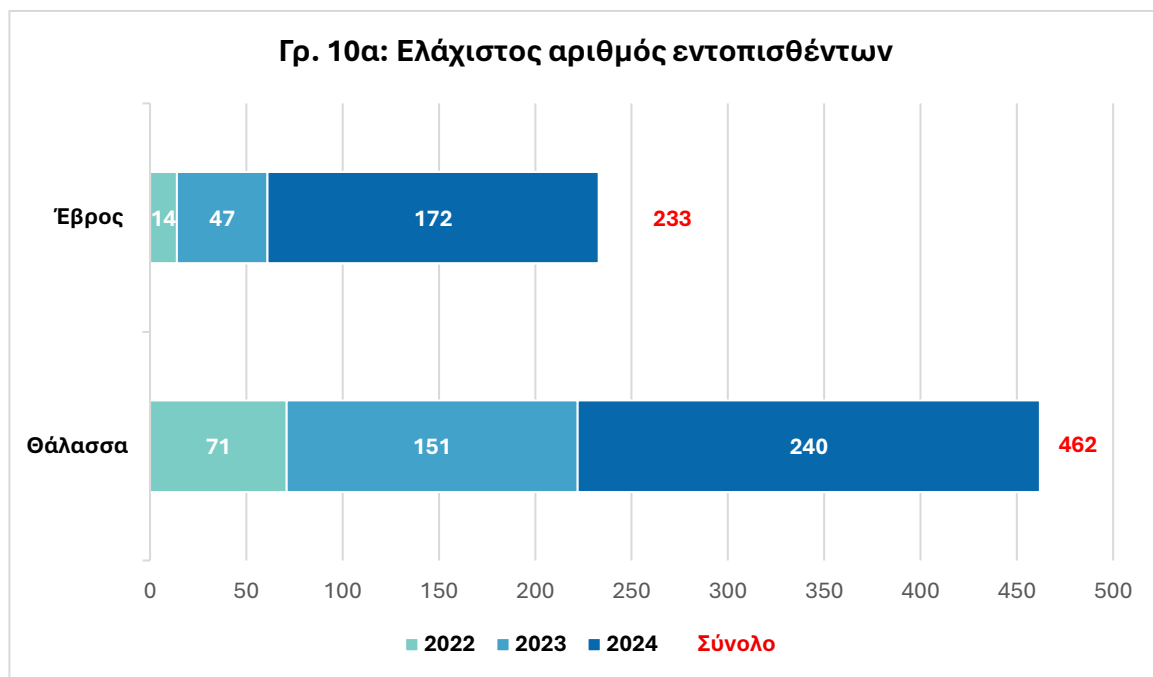
ii) Δημογραφία των εντοπισθέντων φερόμενων θυμάτων

- Ο ελάχιστος αριθμός εντοπισθέντων στα καταγεγραμμένα περιστατικά της **θάλασσας** αποτελεί περίπου τα 2/3 των εντοπισθέντων, παρά το γεγονός ότι τα περιστατικά αυτά αντιπροσωπεύουν μόνο το 1/3 του συνόλου των καταγεγραμμένων περιστατικών

Σύμφωνα με τις μαρτυρίες για τα 35 περιστατικά που αφορούν τη γεωγραφική περιοχή του **Έβρου** και έχουν καταγραφεί για τα έτη 2022 – 2024, το πλήθος των εντοπισθέντων σε αυτά τα περιστατικά υπολογίζεται κατ' ελάχιστον σε 233 άτομα (Βλ. *Γράφημα 10α*).¹² Μεταξύ αυτών ήταν τουλάχιστον 64 γυναίκες και 85 παιδιά. Επιπλέον, ανάμεσα στους εντοπισθέντες υπήρχαν, κατά τις μαρτυρίες, 32 άτομα με ιδιαίτερες ανάγκες, όπως άτομα με ιατρικά προβλήματα, υπερήλικες, άτομα με αναπηρία και άλλα.

Σύμφωνα με τις μαρτυρίες για τα 17 περιστατικά που αφορούν τη **θάλασσα** και έχουν καταγραφεί για τα έτη 2022 – 2024, το πλήθος των εντοπισθέντων σε αυτά τα

22

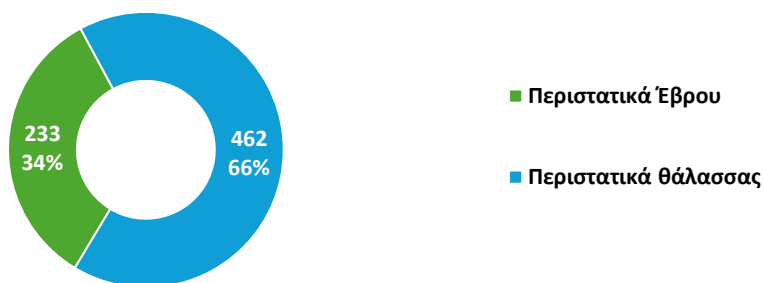

¹² Ο ελάχιστος αριθμός των 233 ατόμων για τα περιστατικά του Έβρου και των 462 ατόμων για τα περιστατικά της θάλασσας προκύπτει από το άθροισμα του ελαχίστου αριθμού ατόμων που ανέφεραν τα φερόμενα θύματα ότι εντοπίστηκαν μαζί τους.

περιστατικά υπολογίζεται κατ' ελάχιστον σε 462 άτομα (Βλ. *Γράφημα 10α*). Μεταξύ αυτών ήταν τουλάχιστον 106 γυναίκες και 87 παιδιά. Επιπλέον, ανάμεσα στους εντοπισθέντες υπήρχαν, κατά τις μαρτυρίες, 53 άτομα με άλλες ιδιαίτερες ανάγκες, όπως άτομα με ιατρικά προβλήματα, υπερήλικες, άτομα με αναπηρία κ.α.

Προκύπτει από τη σύγκριση μεταξύ του ελάχιστου αριθμού εντοπισθέντων στα περιστατικά του Έβρου με τον ελάχιστο αριθμό εντοπισθέντων στα περιστατικά της θάλασσας ότι περίπου τα 2/3 των εντοπισθέντων προέρχεται από περιστατικά της θάλασσας (Βλ. *Γράφημα 10β*), παρά το γεγονός ότι τα περιστατικά αυτά αντιπροσωπεύουν μόνο το 1/3 του συνόλου των 52 καταγεγραμμένων περιστατικών (Βλ. ανωτέρω *Γράφημα 3*).

Γρ. 10β: Αναλογία εντοπισθέντων στα καταγεγραμμένα περιστατικά του Έβρου και της θάλασσας

iii) Χαρακτηριστικά των εντοπιστών

- Σύμφωνα με τις μαρτυρίες που καταγράφηκαν, στα περιστατικά του **Έβρου** οι εντοπιστές ήταν κυρίως ένστολοι, αλλά υπήρχε σημαντικός αριθμός (περίπου στο 40% των περιστατικών) μη-ένστολων εντοπιστών τόσο κατά μόνες όσο και σε μικτές ομάδες με ένστολους, οι οποίοι ενεργούσαν σε συντονισμό με τις ελληνικές Αρχές. Οι ένστολοι εντοπιστές αναφέρθηκε ότι έφεραν χαρακτηριστικά προσωπικού της Ελληνικής Αστυνομίας (60%) και του Ελληνικού Στρατού (40%).
- Σύμφωνα με τις μαρτυρίες που καταγράφηκαν, στα περιστατικά της **Θάλασσας** αναφέρθηκε πολύ μικρότερη συμμετοχή μη-ένστολων εντοπιστών (24%) και κυρίως η συμμετοχή ένστολων εντοπιστών (76%) που έφεραν χαρακτηριστικά προσωπικού του Λιμενικού Σώματος.
- Οι εκτιμήσεις των φερόμενων θυμάτων για συντονισμό των μη-ένστολων εντοπιστών με τις Αρχές κινούνται σε υψηλά ποσοστά για τα περιστατικά του **Έβρου** (79%).
- Σε όλες τις μαρτυρίες για τα περιστατικά της **Θάλασσας** οι άστολοι εντοπιστές εκτιμάται ότι ενεργούσαν σε συντονισμό με τις Αρχές (100%). Μάλιστα, σε δύο περιστατικά πιθανολογείται εύλογα ότι οι άστολοι εντοπιστές ήταν μέλη του προσωπικού της Αστυνομίας στη μία περίπτωση και του Λιμενικού σώματος στην άλλη.
- Σε περιστατικά του **Έβρου** αναφέρθηκε η χρήση από τους εντοπιστές σκυλιών και drones.
- Σε κάποια από τα περιστατικά του **Έβρου** αναφέρθηκε ότι οι εντοπιστές εκτός από Ελληνικά και Αγγλικά, μιλούσαν γλώσσες που ομιλούν και τα φερόμενα θύματα, όπως Τουρκικά, Αραβικά και Φαρσί. Στα περιστατικά της **Θάλασσας** αναφέρθηκε μόνο η χρήση των Ελληνικών και των Αγγλικών.

24

Σε 21 περιστατικά του **Έβρου** αναφέρεται ότι ο εντοπισμός των φερόμενων θυμάτων έγινε μόνο από ομάδες ένστολων εντοπιστών, σε 5 περιστατικά ότι ο εντοπισμός έγινε μόνο από ομάδες ατόμων με πολιτικά ρούχα (άστολοι εντοπιστές), και σε 9 περιστατικά ότι ο εντοπισμός έγινε από μικτές ομάδες εντοπιστών, δηλαδή από ομάδες που αποτελούνταν τόσο από ένστολους όσο και από άστολους εντοπιστές (Βλ. *Γράφημα 11α*).

Σε 18 περιστατικά του **Έβρου** που συμμετείχαν ένστολοι εντοπιστές αναφέρθηκε από τα φερόμενα θύματα ότι οι ένστολοι εντοπιστές έφεραν χαρακτηριστικά προσωπικού της Αστυνομίας και σε 12 περιστατικά ότι έφεραν χαρακτηριστικά προσωπικού του Στρατού (Βλ. *Γράφημα 12α*).

Σε 14 μαρτυρίες για περιστατικά του **Έβρου**, στα οποία συμμετείχαν ένστολοι εντοπιστές, αναφέρεται ότι οι στολές είχαν μπλε χρώμα, σε 18 ότι είχαν πράσινο/χακί, και σε 3 ότι είχαν μαύρο. Επίσης, σε 10 μαρτυρίες αναφέρεται, η ύπαρξη διακριτικών, όπως η λέξη *police* στα ρούχα των ενστόλων, διακριτικά βαθμών ιεραρχίας (πχ αστέρια), εθνόσημα και άλλα. Σε 9 μαρτυρίες αναφέρεται ότι οι ένστολοι εντοπιστές φορούσαν κουκούλες τύπου full face, σε 6 μαρτυρίες αναφέρεται ότι οι εντοπιστές φορούσαν

αλεξίσφαιρα γιλέκα, σε 13 μαρτυρίες ότι είχαν στην κατοχή τους ασυρμάτους, σε 11 μαρτυρίες ότι έφεραν χειροπέδες, σε 1 μαρτυρία ότι φορούσαν κράνη, σε 1 μαρτυρία ότι είχαν στην κατοχή τους εκπαιδευμένο σκύλο και σε 1 μαρτυρία ότι έγινε χρήση drone. Σε 31 μαρτυρίες ότι έφεραν πάνω τους όπλα, όπως τουφέκια, πιστόλια, γκλοπ και μαχαίρια (Βλ. Γράφημα 13α).¹³

Από τα 14 περιστατικά του **Έβρου**, όπου στον εντοπισμό συμμετείχαν άστολοι, αναφέρθηκε από τα φερόμενα θύματα ότι σε 11 περιστατικά τα άτομα αυτά πιθανόν να ενεργούσαν σε συντονισμό με τις Αρχές. Ο συντονισμός των άστολων εντοπιστών με τις Αρχές πιθανολογείται από αναφορές των φερόμενων θυμάτων σε 8 περιστατικά ότι ο εντοπισμός έγινε από μικτή ομάδα εντοπιστών, σε 1 περιστατικό επειδή οι ίδιοι οι άστολοι ισχυρίστηκαν στα φερόμενα θύματα ότι είναι αστυνομικοί και σε 2 περιστατικά επειδή ενημερώθηκαν από τις αρχές. Σε 2 περιστατικά τα φερόμενα θύματα απάντησαν ότι δεν είναι σε θέση να το γνωρίζουν (Βλ. Γράφημα 14α).

Σε 14 μαρτυρίες αναφέρεται ότι οι άστολοι εντοπιστές φορούσαν κουκούλες τύπου full face, σε 5 μαρτυρίες ότι χρησιμοποιούσαν ασυρμάτους, ενώ σε 16 μαρτυρίες αναφέρεται ότι έφεραν πάνω τους όπλα, όπως πιστόλια και γκλοπ (Βλ. Γράφημα 15α).

Σε 29 μαρτυρίες που αφορούν περιστατικά του **Έβρου** τα φερόμενα θύματα αναγνώρισαν ότι οι ένστολοι εντοπιστές μιλούσαν Ελληνικά, σε 17 μαρτυρίες αναγνώρισαν τα Αγγλικά, σε 3 τα Τουρκικά και σε 1 μαρτυρία το θύμα δεν κατάφερε να αναγνωρίσει καμία από τις ομιλούμενες γλώσσες των ένστολων εντοπιστών. Σε 10 μαρτυρίες που αφορούν περιστατικά του Έβρου τα φερόμενα θύματα αναγνώρισαν ότι οι άστολοι εντοπιστές μιλούσαν Ελληνικά, σε 6 μαρτυρίες αναγνώρισαν τα Αγγλικά, σε 4 τα Τουρκικά, σε 4 τα Αραβικά, σε 3 τα Φαρσί, και σε 1 μαρτυρία το θύμα δεν κατάφερε να αναγνωρίσει καμία από τις ομιλούμενες γλώσσες των άστολων εντοπιστών (Βλ. Γράφημα 16α).

Σε 13 περιστατικά της **θάλασσας** αναφέρεται ότι ο εντοπισμός των φερόμενων θυμάτων έγινε μόνο από ομάδες ένστολων εντοπιστών, σε 3 περιστατικά ότι ο εντοπισμός έγινε μόνο από ομάδα ατόμων με πολιτικά ρούχα (άστολοι εντοπιστές), και σε 1 περιστατικό ότι ο εντοπισμός έγινε από μικτή ομάδα, δηλαδή από ομάδα που αποτελούταν τόσο από ένστολους όσο και από άστολους εντοπιστές που επιχειρούσαν πάνω σε σκάφος του Λιμενικού (Βλ. Γράφημα 11β).

Σε 13 περιστατικά της **θάλασσας** αναφέρθηκε από τα φερόμενα θύματα ότι οι ένστολοι εντοπιστές έφεραν χαρακτηριστικά προσωπικού του Λιμενικού, και σε 1 περιστατικό τα φερόμενα θύματα δεν κατάφεραν να πιθανολογήσουν την ιδιότητα των ένστολων εντοπιστών (Βλ. Γράφημα 12β).

¹³ Οι πληροφορίες αυτού του τύπου έχουν σχετική ακρίβεια, καθώς οι εντυπώσεις και η μνήμη επηρεάζονται σε πολύ μεγάλο βαθμό από περιστάσεις όπως η ώρα της μέρας και ο φωτισμός, η ψυχολογική κατάσταση, η ηλικία, η ικανότητα όρασης, η παρατηρητικότητα, το εκπαιδευτικό επίπεδο, το πολιτισμικό περιβάλλον, το φύλο, ο σεξουαλικός προσανατολισμός και η ταυτότητα φύλου. Βλ: EUAA, EASO Practical Guide: Evidence Assessment, Μάρτιος 2015, σελ. 14 επ., διαθέσιμο σε: <https://euaa.europa.eu/publications/practical-guide-evidence-assessment>

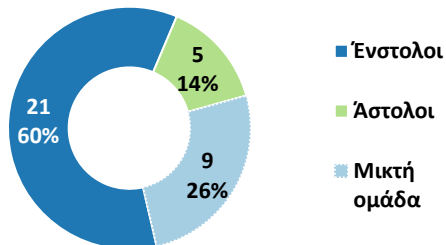
Σε 11 μαρτυρίες για περιστατικά της **θάλασσας**, στα οποία συμμετείχαν ένστολοι εντοπιστές, αναφέρεται ότι οι στολές είχαν μπλε χρώμα, σε 2 ότι είχαν πράσινο/χακί, και σε 5 ότι είχαν μαύρο. Αναφέρεται, επίσης, σε 7 μαρτυρίες η ύπαρξη διακριτικών, όπως η λέξη *police*, εθνόσημα, ελληνική σημαία, κ.α. Σε 15 μαρτυρίες αναφέρεται ότι οι ένστολοι εντοπιστές φορούσαν κουκούλες τύπου full face, σε 2 ότι έφεραν χειροπέδες, σε 1 ότι φορούσαν αλεξίσφαιρα γιλέκα, σε 1 ότι χρησιμοποιούσαν κιάλια και σε 1 ότι είχαν στην κατοχή τους φακούς. Σε 14 μαρτυρίες αναφέρθηκε ότι οι ένστολοι εντοπιστές έφεραν πάνω τους όπλα, όπως, πιστόλια, τουφέκια, μαχαίρια, γκλοπ και tasers (Βλ. *Γράφημα 13β*).

Στα 2 περιστατικά της **θάλασσας**, όπου ο εντοπισμός έγινε από άστολους εντοπιστές, αναφέρθηκε από τα φερόμενα θύματα ότι τα άτομα αυτά ενεργούσαν σε συντονισμό με τις Αρχές. Ο συντονισμός των άστολων εντοπιστών με τις Αρχές πιθανολογείται από μαρτυρίες των φερόμενων θυμάτων ότι σε 1 περιστατικό ο εντοπισμός έγινε στη θάλασσα από άστολους εντοπιστές που επέβαιναν σε σκάφη που επιχειρούσαν πολύ κοντά στις ακτές και ως εκ τούτου οι Αρχές θα γνώριζαν την ύπαρξή τους στην περιοχή, και σε 1 περιστατικό επειδή οι άστολοι εντοπιστές παρέδωσαν τα φερόμενα θύματα σε ένστολους απομακρυντές που έφεραν χαρακτηριστικά προσωπικού του Λιμενικού σώματος. Επιπλέον, σε 1 περιστατικό, επειδή οι άστολοι εντοπιστές χρησιμοποίησαν αστυνομικό όχημα για τη μεταφορά των φερόμενων θυμάτων εκτιμάται ότι ήταν μέλη του προσωπικού της Αστυνομίας, ενώ σε 1 περιστατικό όπου ο εντοπισμός έγινε από μικτή ομάδα, εκτιμάται ότι οι άστολοι εντοπιστές ήταν μέλη του προσωπικού του Λιμενικού Σώματος, καθώς επιχειρούσαν από κοινού με ένστολους που έφεραν χαρακτηριστικά προσωπικού του Λιμενικού, επάνω σε σκάφος που ανήκε στο Λιμενικό Σώμα (Βλ. *Γράφημα 14β*).

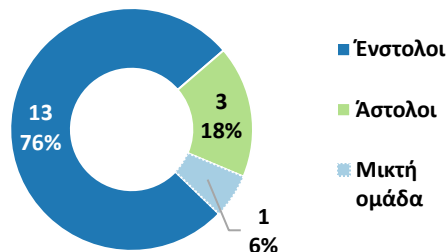
Σε 3 μαρτυρίες για περιστατικά της **θάλασσας** αναφέρεται ότι οι άστολοι εντοπιστές φορούσαν κουκούλες τύπου full face, ενώ σε 6 μαρτυρίες αναφέρεται ότι έφεραν πάνω τους όπλα, όπως πιστόλια, γκλοπ και ραβδιά (Βλ. *Γράφημα 15β*).

Σε 7 μαρτυρίες που αφορούν περιστατικά της **θάλασσας** τα φερόμενα θύματα αναγνώρισαν ότι οι ένστολοι εντοπιστές μιλούσαν Ελληνικά, σε 13 μαρτυρίες αναγνώρισαν τα Αγγλικά, και σε 1 μαρτυρία το θύμα δεν κατάφερε να αναγνωρίσει καμία από τις ομιλούμενες γλώσσες των ένστολων εντοπιστών. Σε 5 μαρτυρίες που αφορούν περιστατικά της θάλασσας τα φερόμενα θύματα αναγνώρισαν ότι οι άστολοι εντοπιστές μιλούσαν Ελληνικά, και σε 6 μαρτυρίες αναγνώρισαν τα Αγγλικά (Βλ. *Γράφημα 16β*).

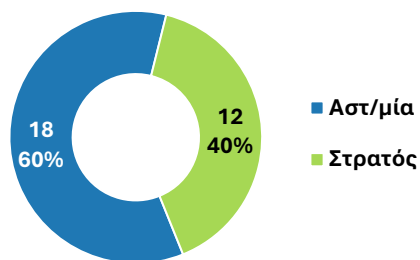
Γρ. 11α: Ενδυμασία εντοπιστών στα περιστατικά του Έβρου.

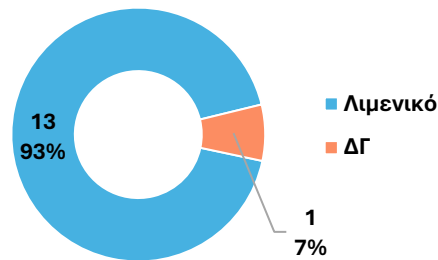
Γρ. 11β: Ενδυμασία εντοπιστών στα περιστατικά της Θάλασσας.

Γρ. 12α: Εκτιμώμενη ιδιότητα ένστολων εντοπιστών στα περιστατικά του Έβρου.

Γρ. 12β: Εκτιμώμενη ιδιότητα ένστολων εντοπιστών στα περιστατικά της Θάλασσας.

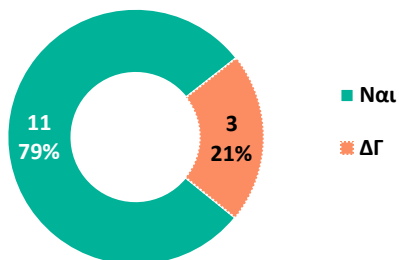
Γρ. 13α: Εξοπλισμός ένστολων εντοπιστών στα περιστατικά του Έβρου.

Γρ. 13β: Εξοπλισμός ένστολων εντοπιστών στα περιστατικά της Θάλασσας.

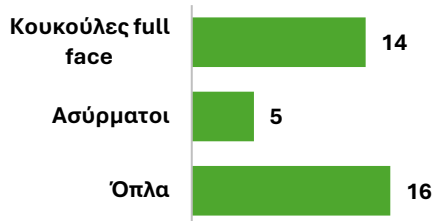
Γρ. 14α: Συντονισμός ή/και ταύτιση άστολων εντοπιστών με Αρχές στα περιστατικά του Έβρου.

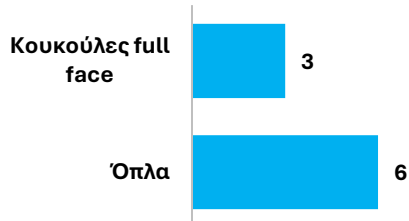
Γρ. 14β: Συντονισμός ή/και ταύτιση άστολων εντοπιστών με Αρχές στα περιστατικά της θάλασσας.

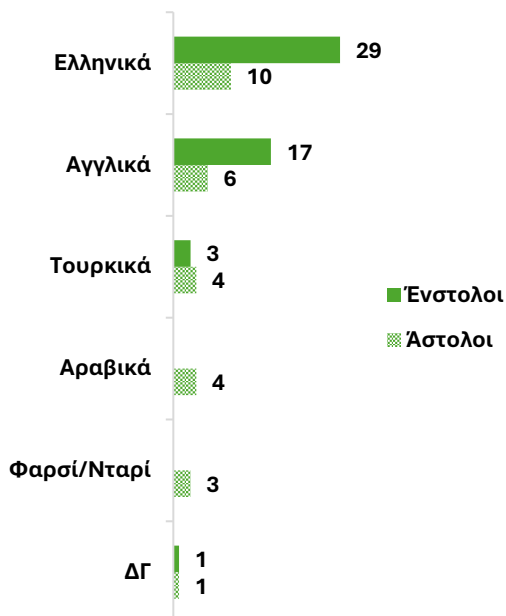
Γρ. 15α: Εξοπλισμός άστολων εντοπιστών στα περιστατικά του Έβρου.

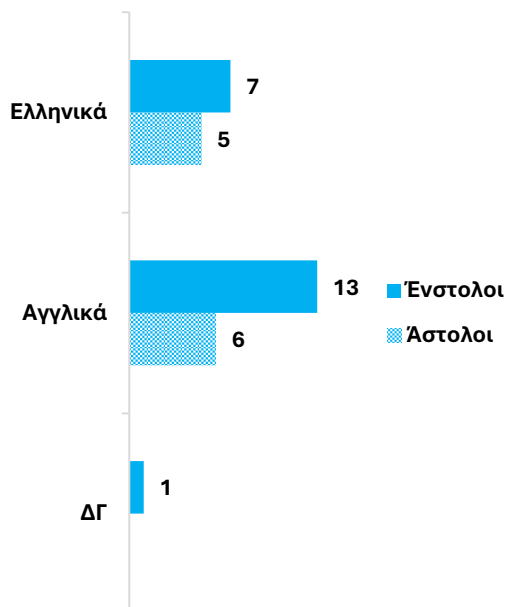
Γρ. 15β: Εξοπλισμός άστολων εντοπιστών στα περιστατικά της θάλασσας.

Γρ. 16α: Γλώσσες εντοπιστών στα περιστατικά του Έβρου.

Γρ. 16β: Γλώσσες εντοπιστών στα περιστατικά της θάλασσας.

B. Δεδομένα για την άτυπη κράτηση.

- Στις καταγραφές του 2024 τα περιστατικά που η άτυπη κράτηση εμφανίζεται ως ενδιάμεσο στάδιο μεταξύ εντοπισμού και φυσικής απομάκρυνσης με διακριτή υποδομή είναι κατά πολύ λιγότερα (30%) από τα περιστατικά που η άτυπη κράτηση ταυτίζεται με τον εντοπισμό και τη φυσική απομάκρυνση (70%).
- Τα περιστατικά που δεν περιλαμβάνουν την άτυπη κράτηση ως ενδιάμεσο στάδιο είναι κυρίως περιστατικά που ο εντοπισμός έγινε στη συννοριακή περιοχή του Έβρου ή σε νησιά ή στη θάλασσα.
- Η άτυπη κράτηση ως ενδιάμεσο στάδιο μεταξύ εντοπισμού και φυσικής απομάκρυνσης εμφανίζεται με μεγαλύτερη συχνότητα στα περιστατικά του **Έβρου** (42%) και λιγότερη στα περιστατικά της **θάλασσας** (6%)
- Σχεδόν στο ήμισυ των περιστατικών που περιλαμβάνουν το στάδιο της άτυπης κράτησης εμφανίζεται το φαινόμενο της διαδοχικής κράτησης (44%).
- Το φαινόμενο της διαδοχικής κράτησης αφορά αποκλειστικά περιστατικά του **Έβρου** (100%).

Η άτυπη κράτηση αποτελεί αυτονόητη σταθερά για κάθε ΑΑΕ που καταγράφει ο Μηχανισμός Καταγραφής. Ένα άτομο τελεί υπό κράτηση όταν του στερείται η προσωπική ελευθερία ή η δυνατότητα ελεύθερης μετακίνησης, ανεξαρτήτως του αν η κράτηση αυτή έχει λάβει επίσημη ή αναγνωρισμένη μορφή και ανεξάρτητα από τη διάρκειά της.¹⁴

Στις μαρτυρίες για τα περιστατικά που καταγράφηκαν το 2024, τα φερόμενα θύματα ανέφεραν ότι στερήθηκαν κάθε δυνατότητα να κινηθούν κατά τη βούλησή τους ήδη από τη στιγμή του εντοπισμού τους. Δεν τους δόθηκε καμία πληροφόρηση για τη νομική τους κατάσταση ή τα δικαιώματά τους, δεν υποβλήθηκαν σε οποιαδήποτε διοικητική πράξη καταγραφής, ταυτοποίησης ή έκδοσης απόφασης, και οδηγήθηκαν άμεσα σε άλλο σημείο όπου έλαβε χώρα η πράξη της φυσικής απομάκρυνσης από την ελληνική επικράτεια.

Ωστόσο, σε κάποια από τα περιστατικά αυτά η άτυπη κράτηση δεν εξαντλείται χρονικά και επιχειρησιακά στο στάδιο του εντοπισμού και της φυσικής απομάκρυνσης, αλλά εμφανίζεται εκτεταμένη ως ενδιάμεσο στάδιο μεταξύ αυτών, με διακριτή υποδομή που παίρνει τη μορφή της μεταφοράς των φερόμενων θυμάτων σε εντεταλμένους χώρους άτυπης κράτησης, την παρουσία φρουρών, την κατοχή εξοπλισμού και χρήση μέσων επιτήρησης, τη διατροφική επιμελητεία κλπ.

Εν προκειμένω, σε 37 περιστατικά (21 που αφορούν τον Έβρο και 16 που αφορούν τη θάλασσα) αναφέρεται ότι η πράξη της φυσικής απομάκρυνσης έγινε αμέσως μετά τον εντοπισμό, δίχως να μεσολαβήσει άτυπη κράτηση ως ενδιάμεσο στάδιο. Πρόκειται για περιστατικά, στα οποία ο εντοπισμός έγινε στη συννοριακή περιοχή του Έβρου (πλησίον του ποταμού ή σε κάποια νησίδα εντός της κοίτης του), στο έδαφος νησιών της ελληνικής επικράτειας ή στη θαλάσσια περιοχή γύρω από νησιά της ελληνικής επικράτειας.

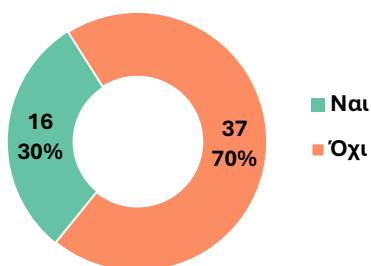
¹⁴ Βλ. ΕΔΔΑ - Krupko & Others v Russia (26587/07); Foka v Turkey (28940/95); Gillan & Quinton v the United Kingdom (4158/05); Zelčs v Latvia (65367/16).

Αντίθετα, σε 16 περιστατικά (15 που αφορούν τον Έβρο και 1 που αφορά τη θάλασσα), τα φερόμενα θύματα κατέθεσαν ότι, μετά τον εντοπισμό τους, πριν οδηγηθούν στα σημεία φυσικής απομάκρυνσης, οδηγήθηκαν σε χώρους όπου υποβλήθηκαν σε καθεστώς άτυπης κράτησης. Πρόκειται κυρίως για περιστατικά που ο εντοπισμός συνέβη στην ενδοχώρα ή τη συνοριακή περιοχή του Έβρου (Βλ. *Γράφημα 17α*).

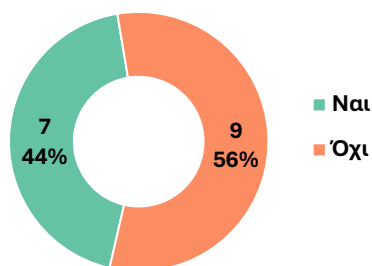
Μάλιστα, σε 6 από τα περιστατικά του Έβρου, όπου ο εντοπισμός σημειώθηκε στην ενδοχώρα, και σε ένα όπου ο εντοπισμός έγινε στη συνοριακή περιοχή, καταγράφηκε το φαινόμενο της *διαδοχικής κράτησης* (Βλ. *Γράφημα 17β*). Στα περιστατικά αυτά, τα φερόμενα θύματα μεταφέρθηκαν όχι σε έναν, αλλά διαδοχικά σε δύο ή και περισσότερους διαφορετικούς χώρους κράτησης, πριν καταλήξουν στο σημείο της φυσικής απομάκρυνσής τους από τη χώρα.

Τέλος, προκύπτει ότι τα περιστατικά που η άτυπη κράτηση εκτείνεται ως διακριτό στάδιο μεταξύ εντοπισμού και φυσικής απομάκρυνσης με διακριτή υποδομή είναι περισσότερο συχνά στον Έβρο απ' ό,τι στη θάλασσα (Βλ. *Γράφημα 18α* και *Γράφημα 18β*).

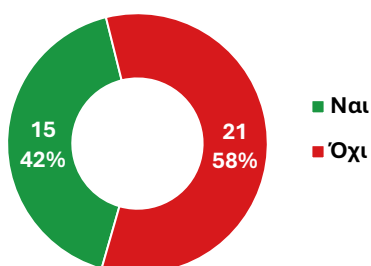
Γρ. 17α: Πραγματοποίηση άτυπης κράτησης ως ενδιάμεσο στάδιο

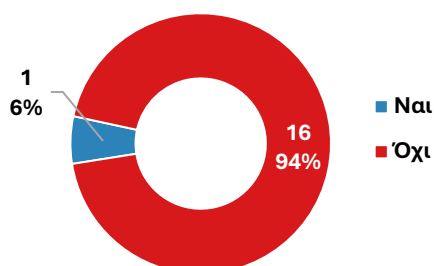
Γρ. 17β: Πραγματοποίηση διαδοχικής κράτησης.

Γρ. 18α: Συχνότητα άτυπης κράτησης στα περιστατικά του Έβρου

Γρ. 18β: Συχνότητα άτυπης κράτησης στα περιστατικά της θάλασσας

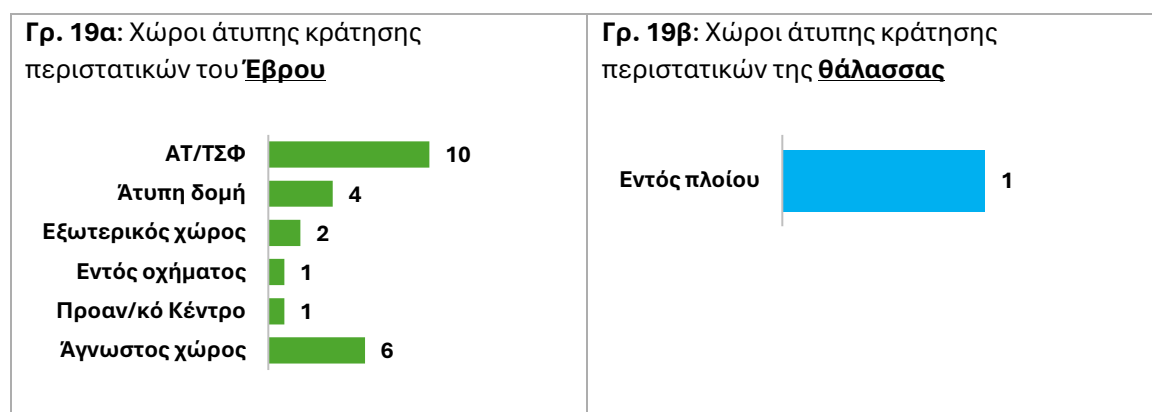

Η στατιστική αποτύπωση της άτυπης κράτησης που ακολουθεί αφορά αποκλειστικά τα 15 περιστατικά του Έβρου και το 1 περιστατικό της θάλασσας, όπου η άτυπη κράτηση εκτείνεται ως ενδιάμεσο επιχειρησιακό στάδιο μεταξύ εντοπισμού και φυσικής απομάκρυνσης με λειτουργική αυτοτέλεια και διακριτή υποδομή.

ι) Τοπογραφία της άτυπης κράτησης

Σε 10 περιστατικά του **Έβρου** αναφέρεται ως χώρος άτυπης κράτησης, χώρος που έφερε χαρακτηριστικά Αστυνομικού Τμήματος ή Τμήματος Συνοριακής Φύλαξης, σε 2 περιστατικά τα φερόμενα θύματα ανέφεραν ότι υπέστησαν περιορισμό της ελευθερίας τους σε εξωτερικό χώρο, σε 4 περιστατικά αναφέρθηκε κάποια άτυπη δομή, δηλαδή κτήριο ή φυλασσόμενος χώρος άλλης αρχικής χρήσης χωρίς εμφανή διακριτικά χαρακτηριστικά, σε 6 περιστατικά κάποιος άγνωστος χώρος, δηλαδή χώρος που τα φερόμενα θύματα δεν κατάφεραν να ταυτοποιήσουν, σε 1 περιστατικό εντός οχήματος και σε 1 περιστατικό χώρος που έφερε χαρακτηριστικά Προαναχωρησιακού Κέντρου (Βλ. Γράφημα 19α).¹⁵

Σε 1 περιστατικό της **θάλασσας** που ο εντοπισμός πραγματοποιήθηκε στην ανοιχτή θάλασσα αναφέρθηκε από το φερόμενο θύμα ότι η άτυπη κράτηση πραγματοποιήθηκε εντός πλοίου (Βλ. Γράφημα 19β).

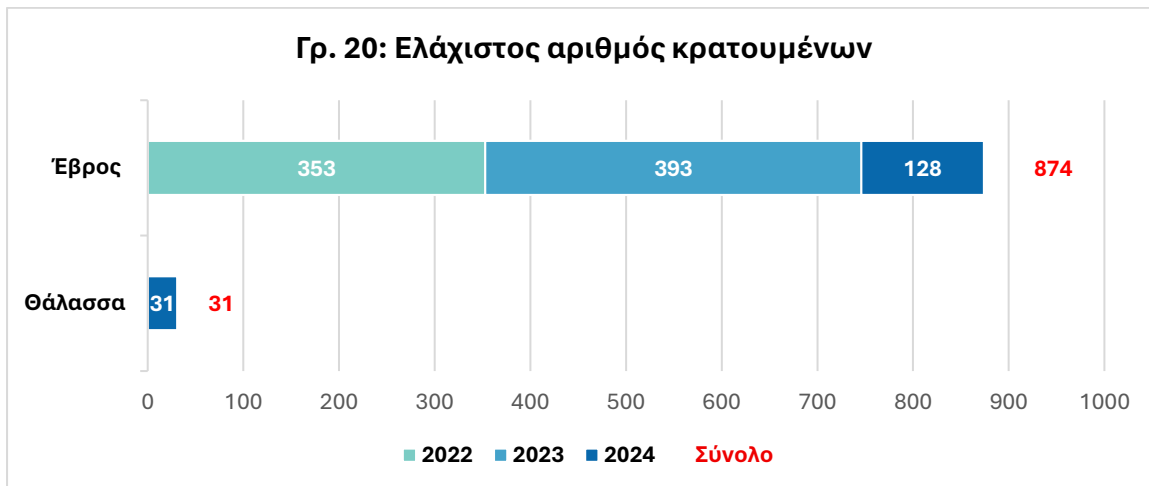

ii) Δημογραφία των κρατούμενων φερόμενων θυμάτων

Σύμφωνα με τις μαρτυρίες για τα 15 περιστατικά του **Έβρου**, για τα οποία τα φερόμενα θύματα ισχυρίστηκαν ότι υποβλήθηκαν σε άτυπη κράτηση στους παραπάνω χώρους, ο αριθμός των κρατουμένων εκτιμάται *κατ' ελάχιστον* σε 874 άτομα (Βλ. Γράφημα 20). Μεταξύ αυτών ήταν τουλάχιστον 149 γυναίκες και 74 παιδιά. Επιπλέον, ανάμεσα στους κρατούμενους υπήρχαν, κατά τις μαρτυρίες, 57 άτομα με ιδιαίτερες ανάγκες, όπως άτομα με ιατρικά προβλήματα, υπερήλικες, άτομα με αναπηρία κ.α.

Σύμφωνα με τη μαρτυρία για το 1 περιστατικό της **θάλασσας**, για το οποίο το φερόμενο θύμα ισχυρίστηκε ότι υποβλήθηκε σε άτυπη κράτηση, ο αριθμός των κρατουμένων υπολογίζεται *κατ' ελάχιστον* σε 31 άτομα (Βλ. Γράφημα 20). Μεταξύ αυτών ήταν τουλάχιστον 6 γυναίκες και 11 παιδιά. Επιπλέον, ανάμεσα στους κρατούμενους υπήρχαν, κατά τις μαρτυρίες, 3 άτομα με ιδιαίτερες ανάγκες, όπως άτομα με ιατρικά προβλήματα, και άτομα με αναπηρία.

¹⁵ Σε κάποια περιστατικά τα φερόμενα θύματα ανέφεραν ότι κρατήθηκαν διαδοχικά σε παραπάνω από ένα χώρο κράτησης.

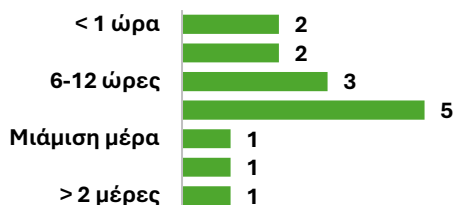

iii) Διάρκεια άτυπης κράτησης

Σχετικά με τη διάρκεια του χρόνου άτυπης κράτησης στα περιστατικά του **Έβρου**, σε 2 μαρτυρίες τα φερόμενα θύματα ανέφεραν ότι διήρκεσε λιγότερο από 1 ώρα, σε 2 μαρτυρίες ανέφεραν ότι διήρκεσε 1-3 ώρες, σε 3 μαρτυρίες 6-12 ώρες, σε 5 μαρτυρίες 12-24 ώρες, σε 1 μαρτυρία μιάμιση μέρα, σε 1 μαρτυρία ότι διήρκεσε 2 μέρες, και σε 1 μαρτυρία ότι διήρκεσε πάνω από 2 μέρες (Βλ. Γράφημα 21α).

Σε ό,τι αφορά το περιστατικό της **θάλασσας**, σε 1 μαρτυρία το φερόμενο θύμα ανέφερε ότι διήρκεσε 2-4 ώρες (Βλ. Γράφημα 21β).

Γρ. 21α: Διάρκεια άτυπης κράτησης στα περιστατικά του **Έβρου**

Γρ. 21β: Διάρκεια άτυπης κράτησης στα περιστατικά της **θάλασσας**

iv) Χαρακτηριστικά των φρουρών

- Στα περιστατικά του **Έβρου** αναφέρθηκε ότι οι φρουροί ήταν κυρίως ένστολοι, αλλά σε αρκετά περιστατικά (60%) αναφέρθηκε η παρουσία μη-ένστολων φρουρών, οι οποίοι ενεργούσαν κυρίως σε μικτές ομάδες με ένστολους και σε στενή συνεργασία με τις Αρχές.
- Στο περιστατικό της **Θάλασσας**, στο οποίο πραγματοποιήθηκε άτυπη κράτηση ως ενδιάμεσο στάδιο μεταξύ εντοπισμού και φυσικής απομάκρυνσης, η ομάδα των φρουρών αποτελούνταν αποκλειστικά από ένστολους (100%).
- Σύμφωνα με τις μαρτυρίες, οι ένστολοι φρουροί στα περιστατικά του **Έβρου** έφεραν χαρακτηριστικά προσωπικού της Ελληνικής Αστυνομίας (87%) ή χαρακτηριστικά προσωπικού του Ελληνικού Στρατού (6%).
- Σε περιστατικό του **Έβρου** αναφέρθηκε η χρήση εκπαιδευμένου σκύλου κατά τη φρούρηση των φερόμενων θυμάτων.
- Σε κάποια από τα περιστατικά του **Έβρου** αναφέρθηκε ότι οι άστολοι φρουροί μιλούσαν εκτός από ελληνικά και αγγλικά και κάποιες από τις γλώσσες των φερόμενων θυμάτων, όπως Τουρκικά, Φαρσί, Αραβικά και Ουρντού.
- Στα περιστατικά της **Θάλασσας** αναφέρθηκε ότι οι φρουροί μιλούσαν μόνο Ελληνικά.

Σε 6 περιστατικά του **Έβρου** αναφέρεται ότι η άτυπη κράτηση των φερόμενων θυμάτων πραγματοποιήθηκε μόνο από ομάδες ένστολων φρουρών, σε 1 ότι πραγματοποιήθηκε μόνο από άστολους φρουρούς, και σε 8 ότι πραγματοποιήθηκε από μικτές ομάδες φρούρησης, δηλαδή από ομάδες φρουρών που αποτελούνταν τόσο από ένστολους όσο και από άστολους (Βλ. *Γράφημα 22α*).

Σε 13 περιστατικά του **Έβρου** αναφέρθηκε από τα φερόμενα θύματα ότι οι ένστολοι φρουροί έφεραν χαρακτηριστικά προσωπικού της Αστυνομίας, σε 1 περιστατικό ότι έφεραν χαρακτηριστικά προσωπικού του Στρατού και σε 1 περιστατικό το φερόμενο θύμα δεν κατάφερε να πιθανολογήσει την ιδιότητα των ένστολων φρουρών (Βλ. *Γράφημα 23α*).

Σε 13 μαρτυρίες για τα περιστατικά του **Έβρου** αναφέρεται ότι οι στολές των φρουρών είχαν μπλε χρώμα, σε 3 μαρτυρίες ότι είχαν πράσινο/χακί χρώμα, και σε 1 μαρτυρία ότι είχαν μαύρο χρώμα. Αναφέρεται, επίσης, σε 5 μαρτυρίες η ύπαρξη διακριτικών, όπως η ελληνική σημαία και το σήμα της ΕΛ.ΑΣ στα ρούχα των ενστόλων. Σε 6 μαρτυρίες αναφέρεται ότι οι ένστολοι φρουροί φορούσαν κουκούλες τύπου full face, σε 7 μαρτυρίες ότι έφεραν χειροπέδες, σε 6 μαρτυρίες ότι είχαν ασυρμάτους, σε 3 μαρτυρίες ότι φορούσαν αλεξίσφαιρα γιλέκα και σε 1 μαρτυρία ότι είχαν μαζί τους εκπαιδευμένο σκύλο. Σε 14 μαρτυρίες τα φερόμενα θύματα ανέφεραν ότι οι ένστολοι φρουροί έφεραν πάνω τους όπλα, όπως πιστόλια, μαχαίρια και γκλοπς (Βλ. *Γράφημα 24α*).

Στα 9 περιστατικά του **Έβρου**, όπου στη φρούρηση συμμετείχαν άστολοι φρουροί, αναφέρθηκε από τα φερόμενα θύματα ότι τα άτομα αυτά πιθανόν να ενεργούσαν σε

συντονισμό με τις Αρχές (Βλ. *Γράφημα 25*). Ο συντονισμός των άστολων φρουρών με τις Αρχές πιθανολογείται από μαρτυρίες των φερόμενων θυμάτων επειδή σε 8 περιστατικά η άτυπη κράτηση πραγματοποιήθηκε από μικτή ομάδα φρουρών, ενώ σε 1 περιστατικό ο συντονισμός των άστολων φρουρών με τις Αρχές πιθανολογείται από τη μαρτυρία του φερόμενου θύματος ότι ο εντοπισμός πραγματοποιήθηκε από ένστολους.

Σε 8 μαρτυρίες αναφέρεται ότι οι άστολοι φρουροί φορούσαν κουκούλες τύπου full face, σε 1 μαρτυρία ότι έφεραν χειροπέδες, σε 1 μαρτυρία ότι είχαν ασυρμάτους, και σε 1 μαρτυρία ότι είχαν μαζί τους εκπαιδευμένο σκύλο. Σε 10 μαρτυρίες αναφέρεται ότι οι άστολοι φρουροί έφεραν πάνω τους οπλισμό, όπως πιστόλια, τουφέκια και γκλόπς (Βλ. *Γράφημα 26*).

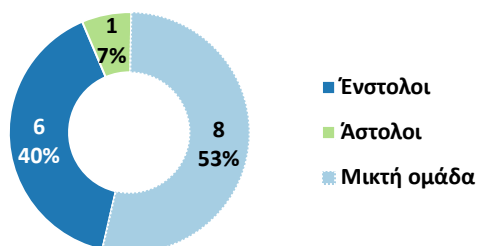
Σε 14 μαρτυρίες που αφορούν περιστατικά του **Έβρου** τα φερόμενα θύματα αναγνώρισαν ότι οι ένστολοι φρουροί μιλούσαν Ελληνικά, σε 6 μαρτυρίες αναγνώρισαν τα Αγγλικά, σε 2 τα Τουρκικά και σε 1 μαρτυρία το θύμα δεν κατάφερε να αναγνωρίσει καμία από τις ομιλούμενες γλώσσες των ένστολων εντοπιστών. Σε 5 μαρτυρίες που αφορούν περιστατικά του Έβρου τα φερόμενα θύματα αναγνώρισαν ότι οι άστολοι εντοπιστές μιλούσαν Ελληνικά, σε 3 μαρτυρίες αναγνώρισαν τα Αγγλικά, σε 2 τα Τουρκικά, σε 2 τα Αραβικά, σε 3 τα Φαρσί/Νταρί, και σε 1 μαρτυρία τα Ουρντού (Βλ. *Γράφημα 27α*).

Στο 1 περιστατικό της **Θάλασσας** αναφέρθηκε ότι η άτυπη κράτηση των φερόμενων θυμάτων πραγματοποιήθηκε από ομάδα μόνο ένστολων φρουρών (Βλ. *Γράφημα 22β*). Στο περιστατικό αυτό αναφέρθηκε από τα φερόμενα θύματα ότι οι ένστολοι φρουροί έφεραν χαρακτηριστικά προσωπικού του Λιμενικού (Βλ. *Γράφημα 23β*).

Σε 1 μαρτυρία για το περιστατικό αυτό αναφέρεται ότι οι στολές των φρουρών είχαν μπλε χρώμα (Βλ. *Γράφημα 24β*).

Σε 1 μαρτυρία για το ίδιο περιστατικό το φερόμενο θύμα αναγνώρισε ως γλώσσα των φρουρών τα Ελληνικά (Βλ. *Γράφημα 27β*).

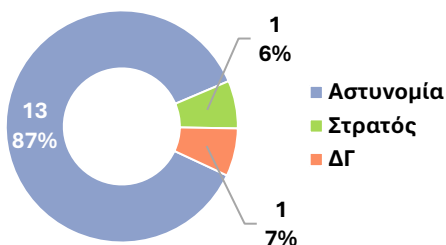
Γρ. 22α: Ενδυμασία φρουρών στα περιστατικά του Έβρου

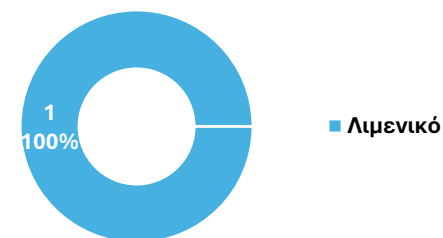
Γρ. 22β: Ενδυμασία φρουρών στα περιστατικά της θάλασσας

Γρ. 23α: Πιθανή ιδιότητα ένστολων φρουρών στα περιστατικά του Έβρου

Γρ. 23β: Πιθανή ιδιότητα ένστολων φρουρών στα περιστατικά της θάλασσας

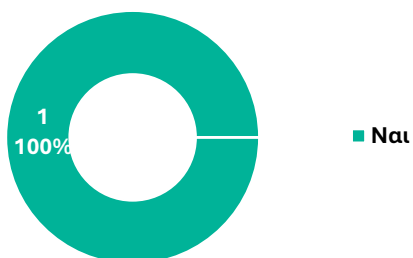
Γρ. 24α: Εξοπλισμός ένστολων φρουρών στα περιστατικά του Έβρου

Γρ. 24β: Εξοπλισμός ένστολων φρουρών στα περιστατικά της θάλασσας.

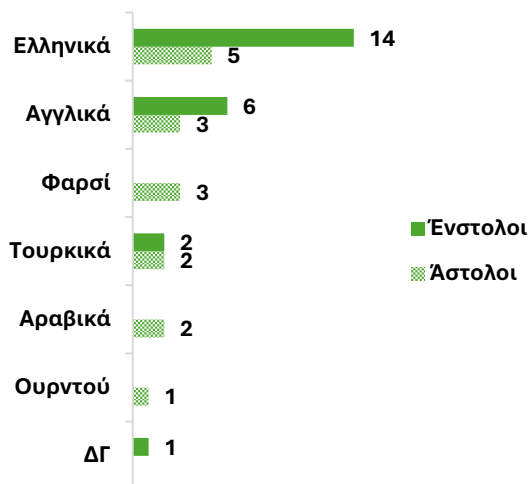
Γρ. 25: Συντονισμός ή/και ταύτιση άστολων φρουρών με Αρχές στα περιστατικά του Έβρου

Γρ. 26: Εξοπλισμός άστολων φρουρών στα περιστατικά του Έβρου.

Γρ. 27α: Γλώσσες εντοπιστών στα περιστατικά του Έβρου.

Γρ. 27β: Γλώσσες εντοπιστών στα περιστατικά της θάλασσας.

Γ. Δεδομένα για την πράξη της φυσικής απομάκρυνσης.

Η φυσική απομάκρυνση συνιστά την τελευταία και πιο καθοριστική επιχειρησιακή φάση ενός περιστατικού ΑΑΕ, κατά την οποία τα φερόμενα θύματα απομακρύνονται από την ελληνική επικράτεια αναγκαστικά και κατά παράβαση της θεσμοθετημένης διαδικασίας που υπάρχει για τις απομακρύνσεις πολιτών τρίτων χωρών από την ελληνική επικράτεια. Η φυσική απομάκρυνση πραγματοποιείται είτε με τη διάσχιση του ποταμού Έβρου είτε μέσω θαλάσσης, κυρίως, στο Ανατολικό Αιγαίο. Πρόκειται για την πρακτική υλοποίηση της παράνομης επιστροφής πολιτών τρίτων χωρών ή ανιθαγενών χωρίς προηγούμενη ατομική αξιολόγηση αναγκών διεθνούς προστασίας, χωρίς προηγούμενη διοικητική ή δικαστική απόφαση που την αιτιολογεί και τη διατάσσει, χωρίς ενημέρωση για δικαιώματα και χωρίς πρόσβαση σε αποτελεσματικά ένδικα μέσα.

Η σημασία της πράξης της φυσικής απομάκρυνσης υπερβαίνει το επίπεδο της απλής διασυνοριακής μεταφοράς. Συνιστά σοβαρή παραβίαση του διεθνούς και ευρωπαϊκού δικαίου προστασίας των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, και ιδίως της αρχής της μη επαναπροώθησης (non-refoulement), η οποία απαγορεύει την επιστροφή προσώπων σε

κράτη όπου κινδυνεύουν να υποστούν βασανιστήρια, απάνθρωπη ή εξευτελιστική μεταχείριση ή άλλες σοβαρές βλάβες.

i) Τοπογραφία της φυσικής απομάκρυνσης

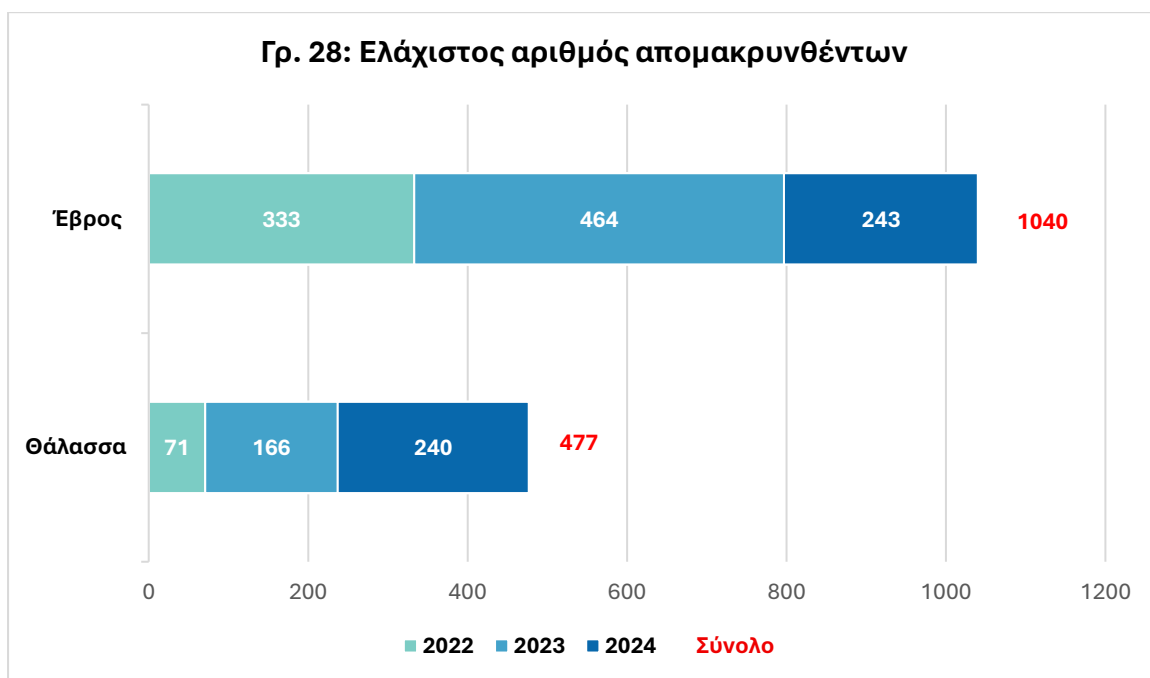
Στα 35 περιστατικά που ο εντοπισμός έγινε σε σημεία της ενδοχώρας ή της συνοριακής περιοχής του **Έβρου** αναφέρθηκε από τα φερόμενα θύματα ότι η φυσική απομάκρυνση πραγματοποιήθηκε μέσω του ποταμού Έβρου.

Στα 17 περιστατικά που ο εντοπισμός των φερόμενων θυμάτων έγινε σε σημεία της **θαλάσσιας περιοχής** πλησίον νησιού της ελληνικής επικράτειας ή σε νησιά της ελληνικής επικράτειας αναφέρθηκε ότι η φυσική απομάκρυνση πραγματοποιήθηκε στη θάλασσα (Βλ. ανωτέρω Γράφημα 3).

ii) Δημογραφία των απομακρυνθέντων φερόμενων θυμάτων

Σύμφωνα με τις μαρτυρίες για τα 35 περιστατικά που αφορούν τη γεωγραφική περιοχή του **Έβρου**, ο αριθμός των απομακρυνθέντων σε αυτά τα περιστατικά υπολογίζεται *κατ' ελάχιστον* σε 1040 άτομα (Βλ. Γράφημα 28). Μεταξύ αυτών ήταν τουλάχιστον 202 γυναίκες και 138 παιδιά. Επιπλέον, ανάμεσα στους απομακρυνθέντες υπήρχαν, κατά τις μαρτυρίες, 83 άτομα με ιδιαίτερες ανάγκες, όπως άτομα με ιατρικά προβλήματα, υπερήλικες, άτομα με αναπηρία κ.α.

Σύμφωνα με τις μαρτυρίες για τα 17 περιστατικά που αφορούν τη **θάλασσα**, ο αριθμός των απομακρυνθέντων σε αυτά τα περιστατικά υπολογίζεται *κατ' ελάχιστον* σε 477 άτομα (Βλ. Γράφημα 26β). Μεταξύ αυτών ήταν τουλάχιστον 98 γυναίκες και 87 παιδιά. Επιπλέον, ανάμεσα στους απομακρυνθέντες υπήρχαν, κατά τις μαρτυρίες, 50 άτομα με ιδιαίτερες ανάγκες, όπως άτομα με ιατρικά προβλήματα, υπερήλικες, άτομα με αναπηρία, κ.α.

iii) Χαρακτηριστικά των απομακρυντών

- Σύμφωνα με τις μαρτυρίες, στα περισσότερα περιστατικά του Έβρου η φυσική απομάκρυνση πραγματοποιήθηκε κυρίως από άστολους απομακρυντές (57%) και κατά πολύ λιγότερο από ένστολους (9%), ενώ υπήρξαν περιπτώσεις που η φυσική απομάκρυνση πραγματοποιήθηκε από μικτές ομάδες που αποτελούνταν από ένστολους και από μη-ένστολους απομακρυντές (34%).
- Οι περισσότεροι ένστολοι απομακρυντές στα περιστατικά του Έβρου αναφέρθηκε ότι έφεραν χαρακτηριστικά προσωπικού του Ελληνικού Στρατού (41%) και της Ελληνικής Αστυνομίας (35%).
- Σύμφωνα με το σύνολο σχεδόν των μαρτυριών για τα περιστατικά του Έβρου, οι μη-ένστολοι απομακρυντές ενεργούσαν σε συντονισμό με τις ελληνικές Αρχές (94%).
- Στα περιστατικά της θάλασσας τα φερόμενα θύματα ανέφεραν κυρίως τη συμμετοχή ένστολων απομακρυντών (76%) και σε ελάχιστες περιπτώσεις ανέφεραν τη συμμετοχή μη-ένστολων απομακρυντών (12%) ή μικτών ομάδων (12%).
- Σύμφωνα με τις μαρτυρίες για τα περισσότερα περιστατικά, οι ένστολοι απομακρυντές έφεραν χαρακτηριστικά προσωπικού του Λιμενικού Σώματος (93%).
- Σε όλες τις μαρτυρίες για τα περιστατικά της θάλασσας οι άστολοι απομακρυντές εκτιμάται ότι ενεργούσαν σε συντονισμό με τις Αρχές (100%). Μάλιστα, σε δύο περιστατικό πιθανολογείται εύλογα ότι οι άστολοι απομακρυντές ήταν μέλη του προσωπικού του Λιμενικού σώματος.
- Σε περιστατικό του Έβρου αναφέρθηκε η χρήση εκπαιδευμένου σκύλου κατά τη φυσική απομάκρυνση
- Στα περιστατικά του Έβρου αναφέρθηκε ότι οι εντοπιστές εκτός από Ελληνικά και Αγγλικά, μιλούσαν γλώσσες που ομιλούν και τα φερόμενα θύματα, όπως Αραβικά, Ουρντού, Παστό, Τουρκικά και Φαρσί. Στα περιστατικά της θάλασσας αναφέρθηκε μόνο η χρήση των Ελληνικών και των Αγγλικών.

38

Στις μαρτυρίες για 3 περιστατικά του **Έβρου** αναφέρθηκε ότι η φυσική απομάκρυνση των φερόμενων θυμάτων πραγματοποιήθηκε μόνο από ομάδες ένστολων απομακρυντών, σε 20 περιστατικά ότι πραγματοποιήθηκε μόνο από ομάδες άστολων απομακρυντών, και σε 12 περιστατικά ότι πραγματοποιήθηκε από μικτές ομάδες απομακρυντών, δηλαδή από ομάδες απομακρυντών που αποτελούνταν τόσο από ένστολους όσο και από άστολους (Βλ. Γράφημα 29α).

Σε 6 περιστατικά του **Έβρου** αναφέρθηκε από τα φερόμενα θύματα ότι οι ένστολοι απομακρυντές έφεραν χαρακτηριστικά προσωπικού της Αστυνομίας και σε 7 περιστατικά ότι έφεραν χαρακτηριστικά προσωπικού του Στρατού. Σε 4 περιστατικά τα

φερόμενα θύματα δεν κατάφεραν να προσδιορίσουν την πιθανή ιδιότητα των ένστολων απομακρυντών (Βλ. Γράφημα 30α).

Σε 6 μαρτυρίες για περιστατικά του **Έβρου** αναφέρεται ότι οι στολές των ένστολων απομακρυντών είχαν μπλε χρώμα, σε 14 μαρτυρίες ότι είχαν πράσινο/χακί χρώμα και σε 3 μαρτυρίες ότι είχαν μαύρο χρώμα. Αναφέρεται, επίσης, σε 5 μαρτυρίες η ύπαρξη διακριτικών, όπως η ελληνική σημαία στα ρούχα των ενστόλων. Σε 13 μαρτυρίες αναφέρεται ότι οι ένστολοι απομακρυντές φορούσαν κουκούλες τύπου full face, σε 9 μαρτυρίες αναφέρεται ότι είχαν στην κατοχή τους ασυρμάτους, σε 4 μαρτυρίες ότι φορούσαν αλεξίσφαιρα γιλέκα, σε 3 μαρτυρίες ότι έφεραν χειροπέδες, και σε 1 μαρτυρία ότι είχαν μαζί τους εκπαιδευμένο σκύλο. Σε 17 μαρτυρίες αναφέρεται ότι έφεραν πάνω τους όπλα, όπως τουφέκια, πιστόλια, γκλοπ και μαχαίρια. (Βλ. Γράφημα 31α).

Σε 30 περιστατικά του **Έβρου**, στα οποία συμμετείχαν στην πράξη της φυσικής απομάκρυνσης άστολοι απομακρυντές, αναφέρθηκε από τα φερόμενα θύματα ότι τα άτομα αυτά πιθανόν να ενεργούσαν σε συντονισμό με τις Αρχές. Ο συντονισμός των άστολων απομακρυντών με τις Αρχές πιθανολογείται από μαρτυρίες των φερόμενων θυμάτων ότι σε 12 περιστατικά η φυσική απομάκρυνση πραγματοποιήθηκε από μικτή ομάδα απομακρυντών, σε 3 περιστατικά ότι μεταφέρθηκαν από χώρο άτυπης κράτησης που έφερε χαρακτηριστικά Αστυνομικού Τμήματος και ήταν παρόντες ένστολοι, σε 1 περιστατικό επειδή τα φερόμενα θύματα κρατήθηκαν σε εξωτερικό χώρο παρουσία ενστόλων, σε 1 περιστατικό επειδή ο εντοπισμός έγινε από ένστολους, και σε 13 περιστατικά επειδή τα φερόμενα θύματα παραδόθηκαν στους απομακρυντές από ένστολους εντοπιστές. Σε 2 περιστατικά τα φερόμενα θύματα απάντησαν ότι δεν είναι σε θέση να κρίνουν αν οι άστολοι απομακρυντές λειτουργούσαν σε συντονισμό με τις Αρχές (Βλ. Γράφημα 32α).

Σε 32 μαρτυρίες αναφέρθηκε ότι οι άστολοι απομακρυντές φορούσαν κουκούλες τύπου full face, σε 2 μαρτυρίες ότι είχαν στην κατοχή τους κιάλια, σε 4 μαρτυρίες ότι έφεραν χειροπέδες, σε 3 μαρτυρίες ότι χρησιμοποιούσαν ασυρμάτους, σε 1 μαρτυρία ότι είχαν στην κατοχή τους drone, και σε 1 μαρτυρία ότι είχαν στην κατοχή τους εκπαιδευμένο σκύλο. Σε 25 μαρτυρίες αναφέρθηκε ότι έφεραν πάνω τους όπλα, όπως μαχαίρια, κοντάρια, γκλοπ και πιστόλια (Βλ. Γράφημα 33α).

Σε 16 μαρτυρίες που αφορούν περιστατικά του **Έβρου** τα φερόμενα θύματα αναγνώρισαν ότι οι **ένστολοι απομακρυντές** μιλούσαν Ελληνικά, σε 11 μαρτυρίες αναγνώρισαν τα Αγγλικά, και σε 4 τα Τουρκικά. Σε 12 μαρτυρίες για περιστατικά του **Έβρου** όπου συμμετείχαν **άστολοι απομακρυντές** αναγνωρίστηκαν τα Ελληνικά, ενώ σε 6 μαρτυρίες αναγνωρίστηκαν τα Αγγλικά, σε 11 μαρτυρίες τα Αραβικά, σε 6 μαρτυρίες τα Τουρκικά, σε 15 μαρτυρίες τα Φαρσί/Νταρί, σε 2 μαρτυρίες η γλώσσα Pashto, σε 3 μαρτυρίες τα Urdu, και σε 7 μαρτυρίες τα θύματα δεν κατάφεραν να αναγνωρίσουν καμία από τις ομιλούμενες γλώσσες των άστολων απομακρυντών (Βλ. Γράφημα 34α).

Στις μαρτυρίες για 13 περιστατικά που συνέβησαν στη **Θάλασσα** αναφέρθηκε ότι η φυσική απομάκρυνση των φερόμενων θυμάτων πραγματοποιήθηκε μόνο από ομάδες ένστολων απομακρυντών, σε 2 περιστατικά ότι πραγματοποιήθηκε μόνο από ομάδες

άστολων απομακρυντών και σε 2 ότι πραγματοποιήθηκε από μικτές ομάδες απομακρυντών (Βλ. *Γράφημα 29β*).

Σε 14 περιστατικά της θάλασσας αναφέρθηκε από τα φερόμενα θύματα ότι οι ένστολοι απομακρυντές έφεραν χαρακτηριστικά προσωπικού του Λιμενικού, ενώ σε 1 περιστατικό το φερόμενο θύμα δεν κατάφερε να πιθανολογήσει την ιδιότητα των ένστολων απομακρυντών (Βλ. *Γράφημα 30β*).

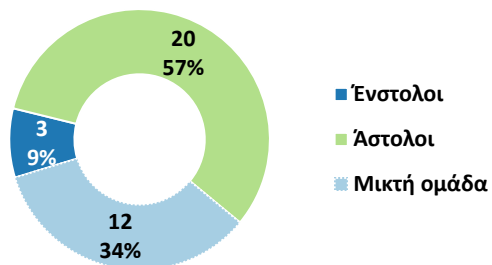
Σε 11 μαρτυρίες για περιστατικά της θάλασσας αναφέρεται ότι οι στολές των ένστολων απομακρυντών είχαν μπλε χρώμα, σε 1 μαρτυρία ότι είχαν πράσινο/χακί χρώμα και σε 6 μαρτυρίες ότι είχαν μαύρο χρώμα. Αναφέρεται, επίσης, σε 10 μαρτυρίες η ύπαρξη διακριτικών, όπως η λέξη police στα ρούχα των ενστόλων, εθνόσημα, ελληνική σημαία, κ.α. Σε 17 μαρτυρίες αναφέρεται ότι οι ένστολοι απομακρυντές φορούσαν κουκούλες τύπου full face, σε 1 μαρτυρία ότι φορούσαν αλεξίσφαιρα γιλέκα, σε 3 μαρτυρίες ότι έφεραν χειροπέδες, σε 1 μαρτυρία ότι είχαν στην κατοχή τους κιάλια και σε 1 μαρτυρία ότι είχαν στην κατοχή τους φακούς. Σε 15 μαρτυρίες ότι έφεραν πάνω τους όπλα, όπως τουφέκια, πιστόλια, γκλοπς, μαχαίρια και tasers. (Βλ. *Γράφημα 31β*).

Σε 2 περιστατικά που έλαβαν χώρα στη θάλασσα, στα οποία συμμετείχαν στην πράξη της φυσικής απομάκρυνσης άστολοι απομακρυντές, αναφέρθηκε από τα φερόμενα θύματα ότι τα άτομα αυτά πιθανόν να ενεργούσαν σε συντονισμό με τις Αρχές. Ο συντονισμός των άστολων απομακρυντών με τις Αρχές πιθανολογείται από τις μαρτυρίες των φερόμενων θυμάτων ότι σε 1 περιστατικό οι απομακρυντές κινούνταν με σκάφος φανερά πολύ κοντά στην ακτή και ως εκ τούτου οι Αρχές θα γνώριζαν την ύπαρξη και τη δράση τους στην περιοχή και ότι σε 1 περιστατικό οι άστολοι απομακρυντές παρέλαβαν τα φερόμενα θύματα από εντοπιστές που έφεραν χαρακτηριστικά προσωπικού της αστυνομίας, επειδή χρησιμοποίησαν αστυνομικό όχημα. Επιπλέον, σε 2 περιστατικά, όπου η απομάκρυνση πραγματοποιήθηκε από μικτή ομάδα απομακρυντών, εκτιμάται ότι οι άστολοι απομακρυντές ήταν μέλη του προσωπικού του Λιμενικού Σώματος, καθώς επιχειρούσαν από κοινού με ένστολους που έφεραν χαρακτηριστικά προσωπικού του Λιμενικού, επάνω σε σκάφος που ανήκε στο Λιμενικό Σώμα (Βλ. *Γράφημα 32β*).

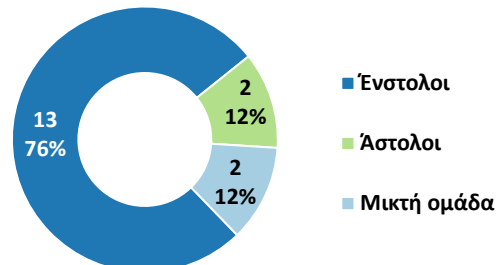
Σε 3 μαρτυρίες αναφέρθηκε ότι οι άστολοι απομακρυντές φορούσαν κουκούλες τύπου full face, ενώ σε 1 μαρτυρία ότι φορούσαν αλεξίσφαιρα γιλέκα. Σε 5 μαρτυρίες αναφέρθηκε ότι έφεραν πάνω τους όπλα, όπως πιστόλια, τουφέκια, ρόπαλα και γκλοπς (Βλ. *Γράφημα 33β*).

Σε 7 μαρτυρίες που αφορούν περιστατικά της θάλασσας τα φερόμενα θύματα αναγνώρισαν ότι οι ένστολοι απομακρυντές μιλούσαν Ελληνικά, σε 14 μαρτυρίες αναγνώρισαν τα Αγγλικά, ενώ σε 3 μαρτυρίες τα φερόμενα θύματα δεν κατάφεραν να αναγνωρίσουν τη γλώσσα των ένστολων απομακρυντών. Σε 5 μαρτυρίες για περιστατικά στη θάλασσα όπου συμμετείχαν άστολοι απομακρυντές τα φερόμενα θύματα κατάφεραν να αναγνωρίσουν ότι οι άστολοι απομακρυντές μιλούσαν τα Ελληνικά και σε 5 μαρτυρίες αναγνωρίστηκαν τα Αγγλικά (Βλ. *Γράφημα 34β*).

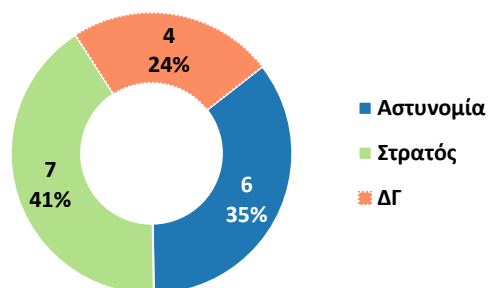
Γρ. 29α: Ενδυμασία απομακρυντών στα περιστατικά του Έβρου.

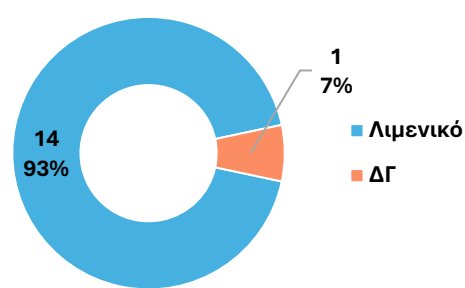
Γρ. 29β: Ενδυμασία απομακρυντών στα περιστατικά της Θάλασσας.

Γρ. 30α: Πιθανή ιδιότητα ένστολων απομακρυντών στα περιστατικά του Έβρου.

Γρ. 30β: Πιθανή ιδιότητα ένστολων απομακρυντών στα περιστατικά της Θάλασσας.

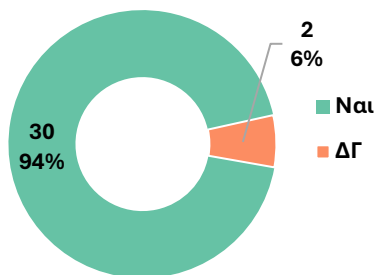
Γρ. 31α: Εξοπλισμός ένστολων απομακρυντών στα περιστατικά του Έβρου.

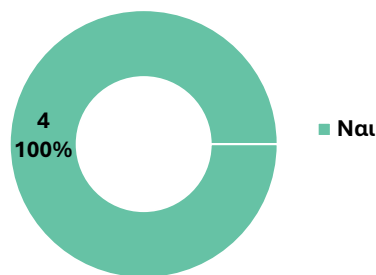
Γρ. 31β: Εξοπλισμός ένστολων απομακρυντών στα περιστατικά της Θάλασσας.

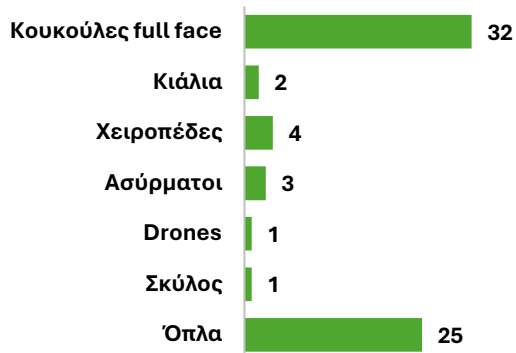
Γρ. 32α: Συντονισμός ή/και ταύτιση άστολων απομακρυντών στα περιστατικά του Έβρου

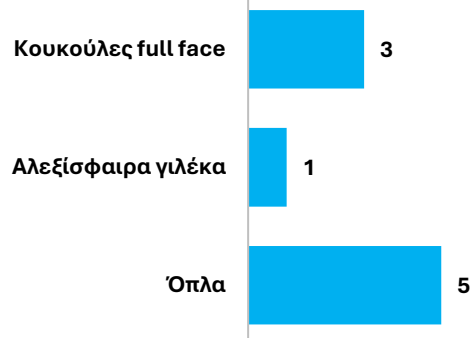
Γρ. 32β: Συντονισμός ή/και ταύτιση άστολων απομακρυντών στα περιστατικά της Θάλασσας.

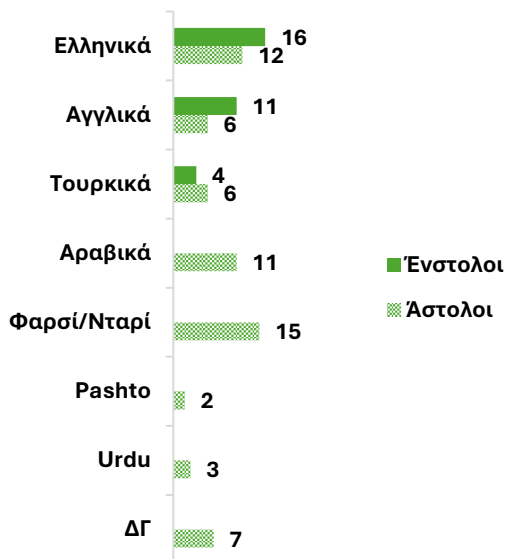
Γρ. 33α: Εξοπλισμός άστολων απομακρυντών στα περιστατικά του Έβρου.

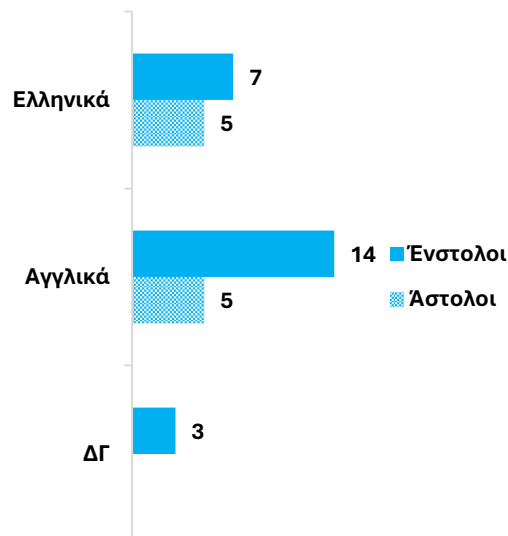
Γρ. 33β: Εξοπλισμός άστολων απομακρυντών στα περιστατικά της Θάλασσας.

Γρ. 34α: Γλώσσες απομακρυντών στα περιστατικά του Έβρου.

Γρ. 34β: Γλώσσες απομακρυντών στα περιστατικά της Θάλασσας.

iv) Μέσα και τρόποι απομάκρυνσης

Σε 30 περιστατικά του **Έβρου** αναφέρθηκε από τα φερόμενα θύματα ότι η πράξη της φυσικής απομάκρυνσης πραγματοποιήθηκε διασχίζοντας τον ποταμό Έβρο με τη χρήση βάρκας. Σε 5 περιστατικά τα φερόμενα θύματα ανέφεραν ότι η πράξη της φυσικής απομάκρυνσης πραγματοποιήθηκε με τα πόδια (Βλ. *Γράφημα 35α*).

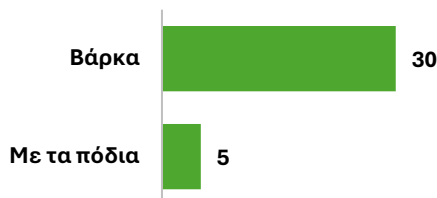
Σε 26 περιστατικά του **Έβρου**, στα οποία η πράξη της φυσικής απομάκρυνσης πραγματοποιήθηκε με διάσχιση του ποταμού Έβρου με τη χρήση βάρκας, τα φερόμενα θύματα ανέφεραν ότι η φυσική απομάκρυνση πραγματοποιήθηκε με μεταφορά μέχρι την Τουρκική όχθη του ποταμού Έβρου. Σε 3 περιστατικά αναφέρθηκε ότι η φυσική απομάκρυνση πραγματοποιήθηκε με διάσχιση του ποταμού Έβρου με τη χρήση βάρκας μέχρι τη μέση του ποταμού και κατόπιν αναγκαστική εξώθηση των φερόμενων θυμάτων στο ποτάμι, ώστε τα φερόμενα θύματα να αναγκαστούν να περάσουν μόνα τους από τη μέση του ποταμού μέχρι την Τουρκική όχθη. Σε 1 περιστατικό το φερόμενο θύμα μεταφέρθηκε στην Τουρκία με αναγκαστική επιβίβαση σε βάρκα και εξώθηση της βάρκας στο ποτάμι, ώστε το φερόμενο θύμα να αναγκαστεί να οδηγήσει τη βάρκα μόνο του προς την Τουρκική όχθη. Σε 3 περιστατικά του Έβρου όπου η πράξη της φυσικής απομάκρυνσης πραγματοποιήθηκε με τα πόδια τα φερόμενα θύματα ανέφεραν ότι η πράξη της φυσικής απομάκρυνσης πραγματοποιήθηκε με εξώθηση στον ποταμό Έβρο, ώστε να περπατήσουν μόνα τους προς την Τουρκική όχθη. Σε 2 περιστατικά τα φερόμενα θύματα ανέφεραν ότι η φυσική απομάκρυνση πραγματοποιήθηκε με τα πόδια μέσω του φράχτη (Βλ. *Γράφημα 36α*).

Σε 7 περιστατικά της **Θάλασσας** αναφέρθηκε από τα φερόμενα θύματα ότι η πράξη της φυσικής απομάκρυνσης πραγματοποιήθηκε εξολοκλήρου με πλοίο ή βάρκα, σε 2 περιστατικά αναφέρθηκε ότι η φυσική απομάκρυνση πραγματοποιήθηκε αρχικά με πλοίο ή βάρκα και στη συνέχεια με αναγκαστική επιβίβαση σε σωσίβιες σχεδίες, και σε 8 περιστατικά ότι πραγματοποιήθηκε αποκλειστικά με τη χρήση σωσίβιων σχεδιών (Βλ. *Γράφημα 35β*).

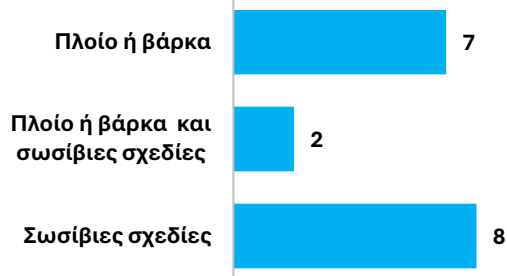
Σε 5 περιστατικά της **Θάλασσας** αναφέρθηκε από τα φερόμενα θύματα ότι οι απομακρυντές αφαίρεσαν ή κατέστρεψαν τη μηχανή της βάρκας ή της σχεδίας, στην οποία επέβαιναν τα φερόμενα θύματα. Σε 5 περιστατικά αναφέρθηκε ότι οι απομακρυντές αφαίρεσαν τα καύσιμα της μηχανής της βάρκας ή της σχεδίας, στην οποία επέβαιναν τα φερόμενα θύματα. Σε 2 περιστατικά αναφέρθηκε ότι οι απομακρυντές κατέστρεψαν τη βάρκα ή τη σχεδία, στην οποία επέβαιναν τα φερόμενα θύματα. Σε 4 περιστατικά αναφέρθηκε ότι οι απομακρυντές πραγματοποίησαν ελιγμούς με τα σκάφη τους με σκοπό τη δημιουργία κυμάτων. Σε 1 περιστατικό αναφέρθηκε ότι οι απομακρυντές απώθησαν με κοντάρια τη βάρκα, στην οποία επέβαιναν τα φερόμενα θύματα. Σε 11 περιστατικά αναφέρθηκε ότι οι απομακρυντές εξανάγκασαν τα φερόμενα θύματα να επιβιβαστούν σε βάρκα ή σχεδία. Σε 14 περιστατικά αναφέρθηκε ότι οι απομακρυντές εγκατέλειψαν τα φερόμενα θύματα σε αναξίοπλοες βάρκες ή σχεδίες. Σε 1 περιστατικό αναφέρθηκε ότι οι απομακρυντές εγκατέλειψαν τα φερόμενα θύματα στη

θάλασσα. Σε 7 περιστατικά αναφέρθηκε ότι οι απομακρυντές πραγματοποίησαν ρυμούλκηση του σκάφους ή της σχεδίας των φερόμενων θυμάτων (Βλ. Γράφημα 36β).

Γρ. 35α: Μέσα υλοποίησης της φυσικής απομάκρυνσης στα περιστατικά του Έβρου.

Γρ. 35β: Μέσα υλοποίησης της φυσικής απομάκρυνσης στα περιστατικά της θάλασσας.

Γρ. 36α: Τρόποι υλοποίησης της φυσικής απομάκρυνσης στα περιστατικά του Έβρου.

Γρ. 36β: Τρόποι υλοποίησης της φυσικής απομάκρυνσης στα περιστατικά της θάλασσας.

ν) Περιστατικά συγκλίνουσας απομάκρυνσης

- Το φαινόμενο της συγκλίνουσας απομάκρυνσης καταδεικνύει την ύπαρξη επιπρόσθετων επιπέδων οργάνωσης στην εκτέλεση των επιχειρήσεων ΑΑΕ.
- Περιστατικά συγκλίνουσας απομάκρυνσης παρατηρήθηκαν μόνο στον **Έβρο** (100%).
- Συγκλίνουσα απομάκρυνση παρατηρήθηκε στα περιστατικά που ο εντοπισμός συνέβη στην ενδοχώρα (53%) σε όμοια έκταση με τα περιστατικά που ο εντοπισμός συνέβη στη συνοριακή περιοχή του Έβρου (47%).
- Η άτυπη κράτηση εμφανίζεται με μεγάλη συχνότητα στα περιστατικά συγκλίνουσας απομάκρυνσης (76%), ενώ τα περισσότερα από αυτά αποτελούν περιστατικά διαδοχικής κράτησης (58%).

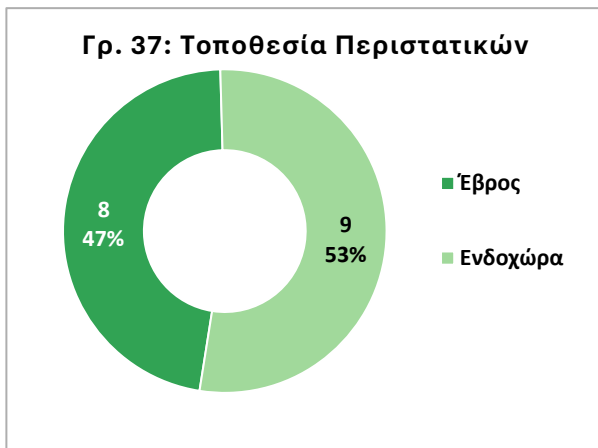
Η καταγραφή περιστατικών ΑΑΕ μέσω προσωπικών συνεντεύξεων με φερόμενα θύματα αποτελεί τον βασικό πυρήνα της μεθοδολογίας του Μηχανισμού Καταγραφής. Η μέθοδος αυτή προσφέρει τη δυνατότητα άμεσης πρόσβασης στις εμπειρίες των φερόμενων θυμάτων, επιτρέποντας τη συλλογή λεπτομερειών και εγκυρότερων πληροφοριών. Επιπλέον, η σύνδεση της μαρτυρίας με συγκεκριμένο πρόσωπο, το οποίο έχει ενημερωθεί για τη διαδικασία της καταγραφής, έχει δώσει τη συναίνεσή του για την καταγραφή της μαρτυρίας και παραμένει ταυτοποιήσιμο για σκοπούς ποιοτικού ελέγχου, προσδίδει στη διαδικασία αξιοπιστία και δυνατότητα ανατροφοδότησης.

Ωστόσο, παρά τα πλεονεκτήματα αυτής της προσέγγισης, αναδεικνύεται και ένας μεθοδολογικός περιορισμός. Η προσωπική μαρτυρία, λόγω της φύσης της, οργανώνεται συνήθως ως γραμμική αφήγηση: το φερόμενο θύμα περιγράφει το περιστατικό που βίωσε, ξεκινώντας από τη στιγμή του εντοπισμού του, ακολουθώντας με τη φάση της άτυπης κράτησης (αν πραγματοποιήθηκε ως ενδιάμεσο στάδιο), περιγράφοντας τόσο τη νομική του μεταχείριση (ατυπικότητα) όσο και τη σωματική, και καταλήγοντας στη φυσική του απομάκρυνση από την ελληνική επικράτεια. Η αφήγηση παρουσιάζεται ως μία ενιαία διαδρομή με διακριτά, διαδοχικά στάδια.

Η γραμμική αυτή αναπαράσταση, όμως, σε ορισμένες περιπτώσεις δεν ανταποκρίνεται στην πολυπλοκότητα του πραγματικού περιστατικού. Όταν η ανάλυση προχωρήσει σε συγκριτικό επίπεδο, όπως για παράδειγμα όταν εξεταστούν πολλαπλές μαρτυρίες για το ίδιο περιστατικό ή προκύψουν πληροφορίες ότι το φερόμενο θύμα, του οποίου η μαρτυρία καταγράφεται, ενώνεται με άλλες ομάδες που έχουν εντοπισθεί σε άλλες χρονικές στιγμές, διαπιστώνεται ότι η εξελικτική γραμμή που περιγράφεται από τα φερόμενα θύματα δεν είναι μοναδική, αλλά αποτελεί μία από τις πολλές διαδρομές διαφορετικών εμπειριών που διασταυρώνονται και συγκλίνουν προς ένα κοινό τελικό σημείο, τη φυσική απομάκρυνση. Σε τέτοιου είδους περιστατικά παρατηρείται το φαινόμενο της συγκλίνουσας απομάκρυνσης και προκύπτει διαφορά μεταξύ του αριθμού των εντοπισθέντων, των ατόμων που τέθηκαν υπό άτυπη κράτηση και εκείνων που τελικώς απομακρύνθηκαν (Βλ. κατωτέρω *Γράφημα 40*).

Κατά τον καταγραφικό κύκλο του 2024, ο Μηχανισμός Καταγραφής εντόπισε και κατέγραψε 17 περιστατικά που φέρουν χαρακτηριστικά *συγκλίνουσας απομάκρυνσης*.

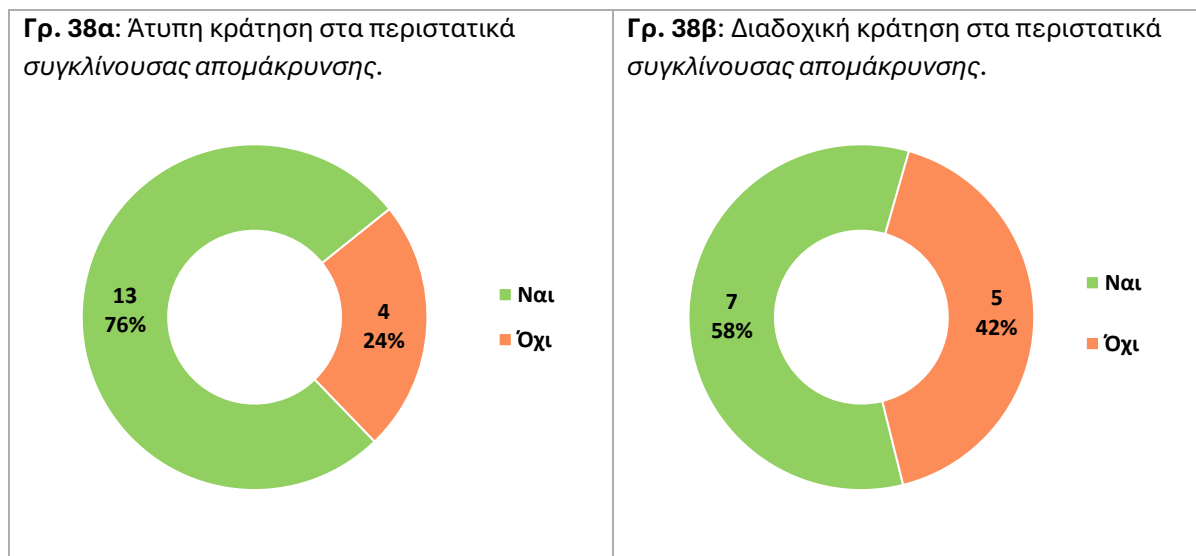
Πρόκειται για 17 περιστατικά, αποκλειστικά του **Έβρου**, σε 9 από τα οποία ο αρχικός εντοπισμός των φερόμενων θυμάτων έλαβε χώρα στην ενδοχώρα, ενώ σε 8 πραγματοποιήθηκε στη συνοριακή περιοχή του Έβρου (Βλ. *Γράφημα 37*). Η διπλή αυτή επισήμανση στο άξονα της γεωγραφικής διαφοροποίησης υποδηλώνει αφενός μια πολύ

σημαντική απόκλιση του *modus operandi* μεταξύ των περιστατικών του Έβρου και της θάλασσας αφετέρου δε ότι στα περιστατικά του Έβρου οι επιχειρήσεις δεν περιορίζονται αυστηρά στη συνοριακή περιοχή, αλλά επεκτείνονται και στην ενδοχώρα, ενισχύοντας την εικόνα χερσαίων επιχειρήσεων εκτεταμένης εμβέλειας.

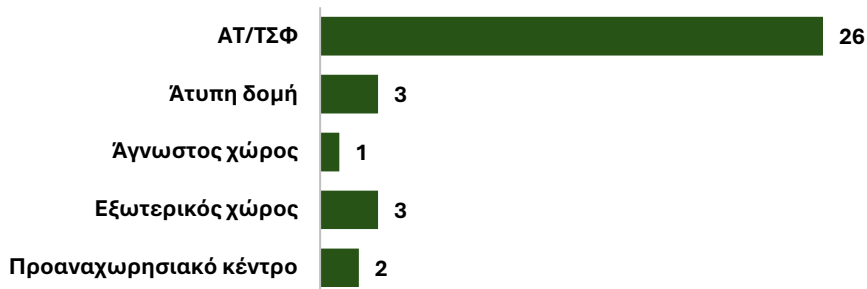
Σε 13 από τα περιστατικά καταγράφηκε και στάδιο άτυπης κράτησης (Βλ.

Γράφημα 38α), ενώ σε 7 από αυτά η κράτηση είχε διαδοχικό χαρακτήρα, δηλαδή τα φερόμενα θύματα μεταφέρθηκαν και κρατήθηκαν σε περισσότερους του ενός χώρους κράτησης (Βλ. *Γράφημα 38β*). Το στοιχείο αυτό ενισχύει την άποψη περί ύπαρξης οργανωμένου επιχειρησιακού πλέγματος, στο οποίο συμμετέχουν διαφορετικές τοποθεσίες και σταθμοί κράτησης, προτού ολοκληρωθεί η επιχείρηση απομάκρυνσης.

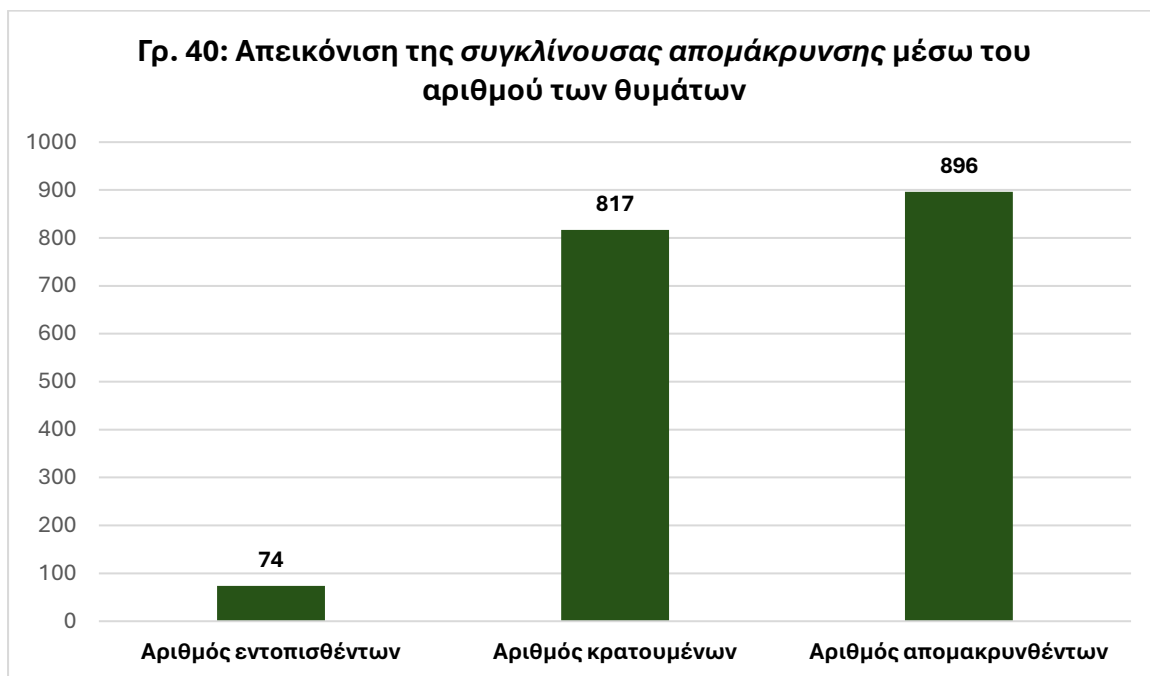

Σε 8 περιστατικά αναφέρθηκαν χώροι κράτησης που φέρουν χαρακτηριστικά Αστυνομικών Τμημάτων ή Τμημάτων Συνοριακής Φύλαξης, σε 6 περιστατικά άγνωστοι χώροι, σε 4 περιστατικά άτυποι χώροι κράτησης, σε 2 περιστατικά εξωτερικοί χώροι και σε 1 περιστατικό χώρος που έφερε χαρακτηριστικά προαναχωρησιακού κέντρου κράτησης (Βλ. *Γράφημα 39*).

Γρ. 39: Χώροι κράτησης στα περιστατικά συγκλίνουσας απομάκρυνσης.

Στα περιστατικά αυτά, ο συνολικός αριθμός των εντοπισθέντων ανέρχεται σε 74 άτομα, ο αριθμός των κρατουμένων σε 817 άτομα και ο αριθμός των απομακρυνθέντων σε 896 άτομα (Βλ. Γράφημα 40).

Το φαινόμενο της συγκλίνουσας απομάκρυνσης αποτελεί ένδειξη αυξημένης επιχειρησιακής πολυπλοκότητας, και ενισχύει τα στοιχεία εκείνα που καταδεικνύουν ότι ο σχεδιασμός και η εκτέλεση των ΑΑΕ δεν είναι αυθόρμητα ή ασυντόνιστα φαινόμενα, αλλά αντιθέτως φέρουν χαρακτηριστικά σχεδιασμού και οργάνωσης και αναδεικνύουν τον βαθμό επιχειρησιακής ωριμότητας και συγκρότησης των μηχανισμών που υλοποιούν τις ΑΑΕ. Αξιοσημείωτο είναι επίσης ότι τέτοια περιστατικά έχουν εντοπιστεί μόνο στην περιοχή του Έβρου και όχι σε θαλάσσια περιστατικά, γεγονός που αποτελεί ένα επιπλέον χαρακτηριστικό στον άξονα της γεωγραφικής διαφοροποίησης που αφορά το *modus operandi* των επιχειρήσεων αυτών.

II. Δείκτες Ατυπικότητας

Οι Δείκτες Ατυπικότητας αποτυπώνουν ενέργειες αναφορικά με την εξακρίβωση της ταυτότητας των φερόμενων θυμάτων, την εξακρίβωση και την καταγραφή των προσωπικών τους στοιχείων, τη λήψη βιομετρικών δεδομένων (φωτογραφίες και δακτυλικά αποτυπώματα), τους διοικητικούς χειρισμούς σε περιπτώσεις αιτημάτων ασύλου, και την πρόσβαση σε ένδικα μέσα προκειμένου οι ενδιαφερόμενοι/ες να αμφισβητήσουν τη νομιμότητα της απομάκρυνσής τους. Όταν οι δείκτες αποτυπώνουν ελλείψεις στους παραπάνω χειρισμούς, τότε αποδίδεται στα περιστατικά αναγκαστικών επιστροφών ο παράτυπος (μη-τυπικός) τους χαρακτήρας (Βλ. *Γράφημα 41*).

Στον καταγραφικό κύκλο του 2024, ο Μηχανισμός Καταγραφής προχώρησε σε μια ριζική επανεκτίμηση της χρησιμότητας των δεικτών ατυπικότητας, κατόπιν ανάλυσης των στοιχείων που συγκεντρώθηκαν στους προηγούμενους καταγραφικούς κύκλους. Η επισκόπηση αυτή προέκυψε από την ανάγκη βελτιστοποίησης της μεθοδολογίας του Μηχανισμού Καταγραφής, ώστε να ενισχυθεί η αναλυτική ακρίβεια και η αποδεικτική αξία του υλικού που συλλέγεται.

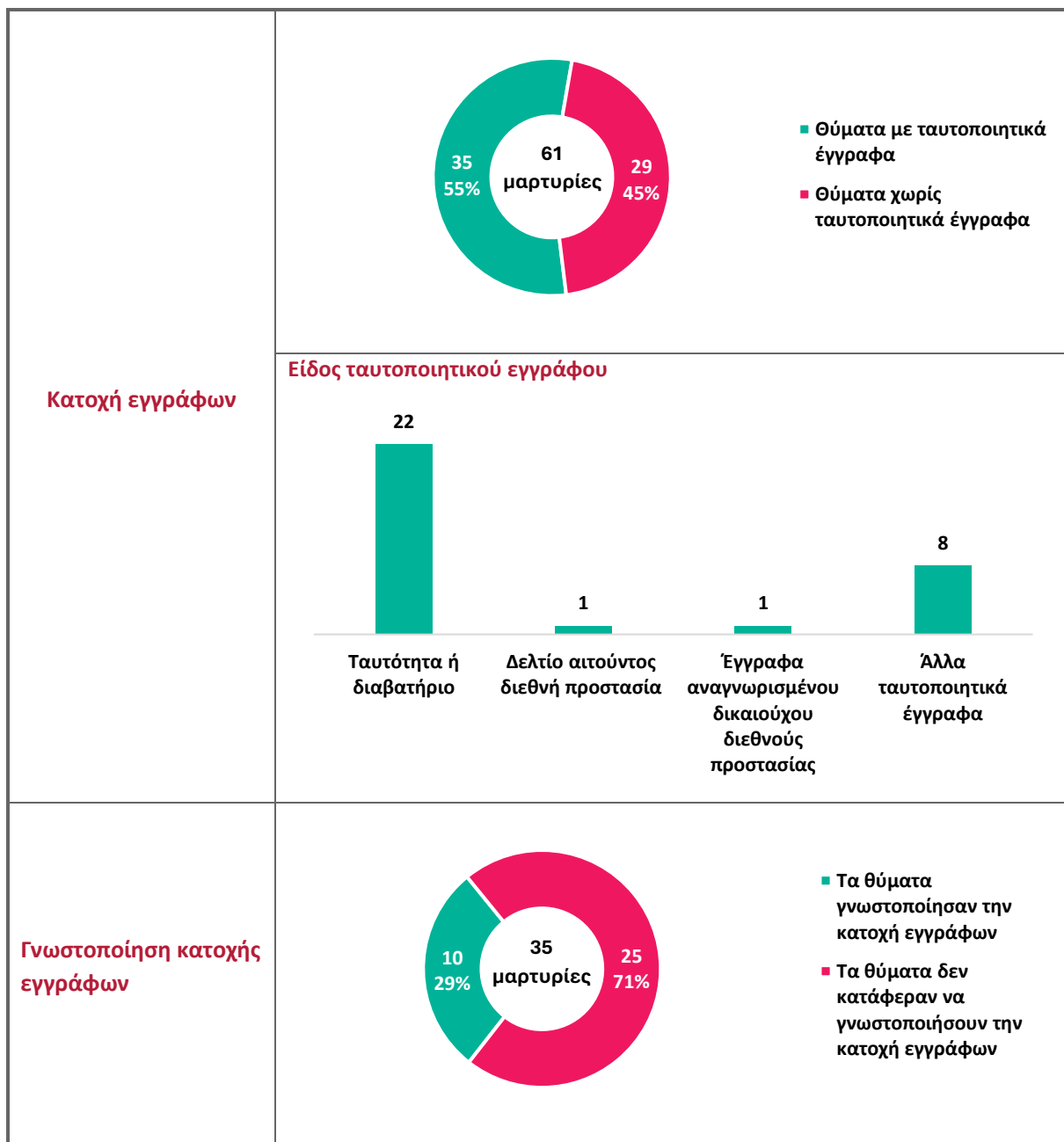
Συγκεκριμένα, αφαιρέθηκαν από τη Φόρμα Καταγραφής δύο δείκτες που ίσχυαν στους καταγραφικούς κύκλους του 2022 και 2023, δηλαδή, α) η στέρηση εγγράφων, και β) η κατάσχεση προσωπικών αντικειμένων από τα φερόμενα θύματα. Οι δείκτες αυτοί κρίθηκε ότι δεν συμβάλλουν επαρκώς στην τεκμηρίωση της «ατυπικότητας» της αναγκαστικής επιστροφής, όπως αυτή οριοθετείται στη μεθοδολογική πλαισίωση του Μηχανισμού Καταγραφής. Αντίθετα, αναγνωρίστηκε ότι οι πρακτικές της στέρησης εγγράφων και της κατάσχεσης προσωπικών αντικειμένων εντάσσονται περισσότερο στη σφαίρα της μεταχείρισης και των δυνητικών παραβιάσεων ανθρωπίνων δικαιωμάτων κατά τη διάρκεια της ΑΑΕ και ως εκ τούτου μεταφέρθηκαν στο οικείο κεφάλαιο για τη μεταχείριση των φερόμενων θυμάτων και τις παραβιάσεις ανθρωπίνων δικαιωμάτων.

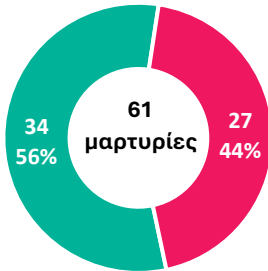
Παράλληλα, προστέθηκε ένας νέος δείκτης: η ενεργή αναζήτηση ταυτοποιητικών εγγράφων από τις Αρχές κατά τον χρόνο εντοπισμού ή κράτησης των φερόμενων θυμάτων. Ο νέος αυτός δείκτης προσφέρει ένα χρήσιμο εργαλείο αξιολόγησης της πρόθεσης των Αρχών να προχωρήσουν σε επίσημη καταγραφή και ενδεχόμενη νομική διαδικασία ή, αντιθέτως, της πρόθεσης να αποφύγουν κάθε τύπο διαδικασίας υποδοχής ή επεξεργασίας αιτήματος διεθνούς προστασίας, επιβεβαιώνοντας τη συνοπτική και άτυπη φύση της αναγκαστικής επιστροφής.

Όλοι οι λοιποί δείκτες παραμένουν αμετάβλητοι: κατοχή ταυτοποιητικών εγγράφων, γνωστοποίηση κατοχής, έκφραση βούλησης για υποβολή αιτήματος ασύλου, σχετική ερώτηση από τις Αρχές, ενημέρωση για δικαιώματα, καταγραφή προσωπικών δεδομένων, δακτυλοσκόπηση, φωτογράφιση και έκδοση ή υπογραφή εγγράφων. Οι δείκτες αυτοί εξακολουθούν να αποτελούν δομικά στοιχεία για την αξιολόγηση του βαθμού «τυπικότητας» ή «ατυπικότητας» κάθε καταγγελλόμενης αναγκαστικής επιστροφής, στο πλαίσιο των ποιοτικών και ποσοτικών αναλύσεων του Μηχανισμού Καταγραφής.

Η αναθεώρηση αυτή εντάσσεται στη διαρκή προσπάθεια του Μηχανισμού Καταγραφής να βελτιώνει τα εργαλεία του βάσει της αποκτούμενης κάθε φορά εμπειρίας και να ενισχύει την αξιοπιστία και τη χρησιμότητα των δεδομένων του για σκοπούς ευαισθητοποίησης, τεκμηρίωσης και λογοδοσίας.

Γρ. 41: Δείκτες Ατυπικότητας

Αίτημα επίδειξης ταυτοποιητικών εγγράφων	 ■ Οι Αρχές ζήτησαν ταυτοποιητικά έγγραφα ■ Οι Αρχές δεν ζήτησαν ταυτοποιητικά έγγραφα
Έκφραση βούλησης για αίτηση Διεθνούς Προστασίας	 ■ Θύματα που εξέφρασαν τη βούλησή για διεθνή προστασία ■ Θύματα που δεν κατάφεραν να εκφράσουν τη βούλησή για διεθνή προστασία
Διερεύνηση από τις Αρχές για ανάγκες Διεθνούς Προστασίας των φερόμενων θυμάτων	Σε καμία μαρτυρία δεν αναφέρθηκε διερεύνηση από τις αρμόδιες Αρχές για το αν τα φερόμενα θύματα επιθυμούν να καταθέσουν αίτημα διεθνούς προστασίας, ενώ στις περιπτώσεις που τα φερόμενα θύματα διέθεταν καθεστώς διεθνούς προστασίας στην Ελλάδα ή ήταν καταγεγραμμένοι/ες αιτούντες/ούσες άσυλο, σε καμία μαρτυρία δεν αναφέρθηκε ότι το καθεστώς αυτό ελήφθη υπόψη.
Ενημέρωση για δικαιώματα	Σε καμία μαρτυρία δεν αναφέρθηκε από τα φερόμενα θύματα ενημέρωση από τις αρμόδιες αρχές για τα δικαιώματά τους σε γλώσσα που κατανοούν.
Καταγραφή προσωπικών στοιχείων	Σε 60 μαρτυρίες τα φερόμενα θύματα ανέφεραν ότι σε κανένα στάδιο του περιστατικού δεν υποβλήθηκαν σε καταγραφή προσωπικών δεδομένων από τις αρμόδιες Αρχές. Μόνο σε 1 μαρτυρία για περιστατικό που το φερόμενο θύμα υπέστη διαδοχική κράτηση, το φερόμενο θύμα ανέφερε ότι οι Αρχές στον αρχικό χώρο κράτησης προέβησαν σε καταγραφή των προσωπικών του στοιχείων.
Δακτυλосκόπηση	Σε καμία μαρτυρία δεν αναφέρθηκε από τα φερόμενα θύματα λήψη βιομετρικών δεδομένων, όπως δακτυλικά αποτυπώματα.
Φωτογράφιση	Σε καμία μαρτυρία δεν αναφέρθηκε από τα φερόμενα θύματα επίσημη φωτογράφιση από τις αρμόδιες Αρχές.
Υπογραφή/χορήγηση εγγράφου	Σε καμία μαρτυρία δεν αναφέρθηκε από τα φερόμενα θύματα οποιαδήποτε χορήγηση ή υπογραφή κάποιου επίσημου διοικητικού εγγράφου.

III. Μεταχείριση των Φερόμενων Θυμάτων

- Οι δείκτες μεταχείρισης καταδεικνύουν την παρουσία βίαιης μεταχείρισης σε διάφορες μορφές (σωματική, σεξουαλική, ψυχολογική, εξευτελιστική μεταχείριση) κατά μεγαλύτερα ποσοστά στα περιστατικά του **Έβρου** (65%) από τα περιστατικά της **Θάλασσας** (49%).
- Οι καταστάσεις διακινδύνευσης της ζωής είναι πιο συχνές στα περιστατικά της **Θάλασσας** (24%) από τα περιστατικά του **Έβρου** (12%)

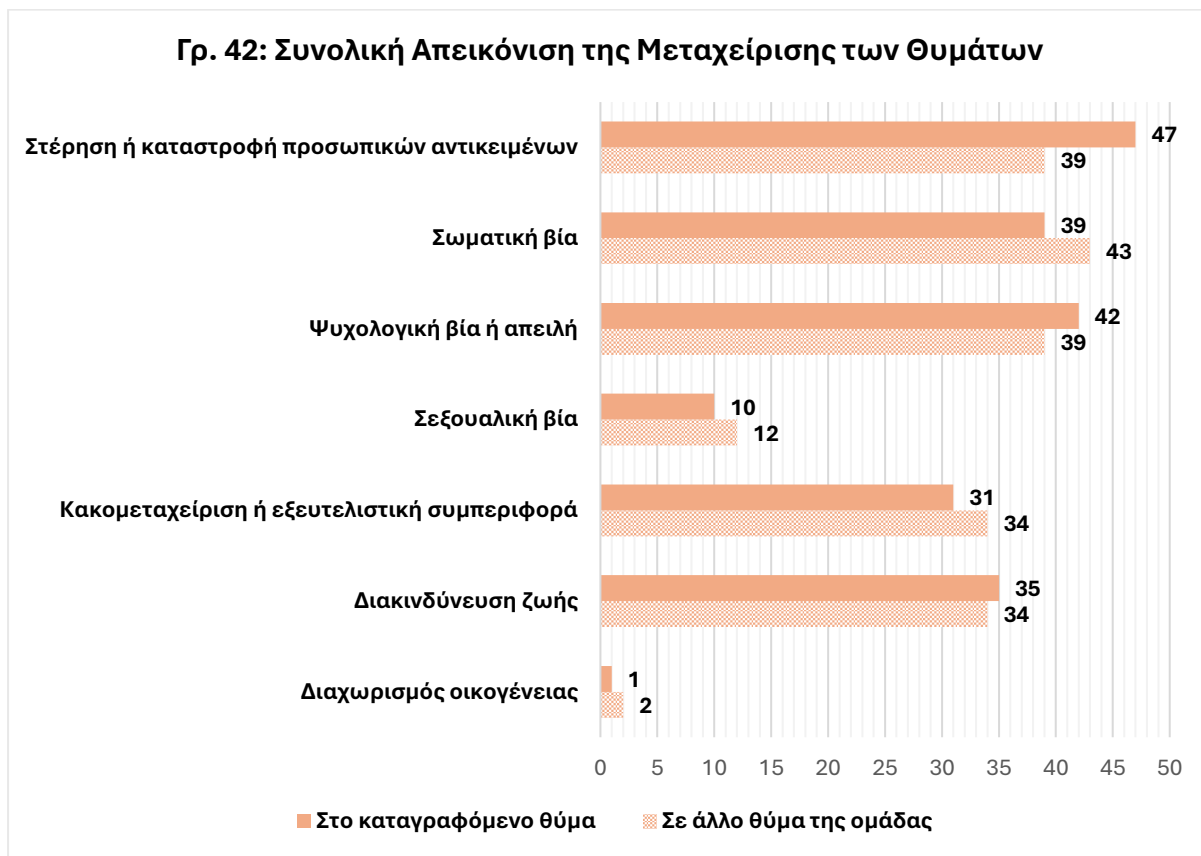
Στο παρόν κεφάλαιο, αποτυπώνεται η μεταχείριση, στην οποία υποβλήθηκαν τα φερόμενα θύματα, όπως αυτή αποκαλύπτεται μέσα από τις μαρτυρίες. Επιδιώκεται, αρχικά, μια συνολική απεικόνιση της μεταχείρισης που υπέστησαν τόσο τα φερόμενα θύματα, τη μαρτυρία των οποίων κατέγραψε ο Μηχανισμός Καταγραφής με προσωπικές συνεντεύξεις, όσο και άλλων προσώπων που ανήκαν στις ίδιες ομάδες και απομακρύνθηκαν μαζί τους. Με τον τρόπο αυτό, εκτίθεται σε όλο της το εύρος η πολυμορφία της βίαιης μεταχείρισης, αναδεικνύοντας τις διάφορες μορφές βίας και κακομεταχείρισης που υπέστησαν τα φερόμενα θύματα, από την στέρηση προσωπικών αντικειμένων και τη σωματική βία, μέχρι την ψυχολογική πίεση, τη σεξουαλική βία, τις εξευτελιστικές πρακτικές και τις μορφές διακινδύνευσης της ζωής, καθώς και τον διαχωρισμό οικογενειών.

Η ανάλυση επεκτείνεται περαιτέρω στον άξονα της *γεωγραφικής διαφοροποίησης*, διακρίνοντας ανάμεσα στα περιστατικά που έλαβαν χώρα στον Έβρο και σε αυτά που έλαβαν χώρα στη θάλασσα. Αυτή η διάκριση επιτρέπει την ανάδειξη πιθανών διαφορών στις πρακτικές κακομεταχείρισης, τις συνθήκες που τις διευκολύνουν, αλλά και τις ιδιαιτερότητες που συνδέονται με το εκάστοτε περιβάλλον, είτε πρόκειται για χερσαία σύνορα είτε για θαλάσσιες οδούς. Παράλληλα, αναδεικνύονται οι διαφορετικές κατηγορίες θυτών που εμπλέκονται σε αυτές τις πράξεις, προσφέροντας μια πιο ολοκληρωμένη εικόνα για την βίαιη μεταχείριση και την προέλευσή της.

Ειδικότερα, σε ό,τι αφορά τη μεταχείριση των φερόμενων θυμάτων, τη μαρτυρία των οποίων κατέγραψε ο Μηχανισμός Καταγραφής με προσωπικές συνεντεύξεις, σε 47 περιστατικά τα φερόμενα θύματα ανέφεραν ότι τα ίδια υπέστησαν στέρηση ή και καταστροφή προσωπικών αντικειμένων, όπως ταυτοποιητικά έγγραφα, ηλεκτρονικές συσκευές (τηλέφωνα και tablets), χρήματα, τρόφιμα κ.α. Σε 39 περιστατικά αναφέρθηκε η άσκηση σωματικής βίας, όπως σπρωξίματα, κλοτσιές, γρονθοκοπήματα, χτυπήματα με γκλοπ, χτυπήματα με taser κ.α. Σε 42 περιστατικά αναφέρθηκε άσκηση ψυχολογικής βίας ή απειλής, όπως οι βρισιές, οι απειλές αφαίρεσης ζωής ή πρόκλησης σωματικής βλάβης, η σκόπευση με όπλο, η επίδειξη όπλων κ.α. Σε 10 περιστατικά αναφέρθηκε η άσκηση σεξουαλικής βίας, όπως αγγίγματα σε γεννητικά όργανα και άλλες άσεμνες χειρονομίες. Σε 31 περιστατικά αναφέρθηκε η άσκηση άλλων μορφών κακομεταχείρισης ή εξευτελιστικής μεταχείρισης, όπως ο γυμνός σωματικός έλεγχος, ο σωματικός έλεγχος από άτομα διαφορετικού φύλου, η απογύμνωση και η αφαίρεση παπουτσιών. Σε 35 περιστατικά αναφέρθηκαν μορφές διακινδύνευσης της ζωής, όπως η εγκατάλειψη σε

αναξιώπλοη βάρκα ή σχεδία, η καταστροφή βάρκας ή πρόκληση ναυαγίου, η εξώθηση στο ποτάμι κ.α. Σε 1 περιστατικό αναφέρθηκε ότι συνέβη διαχωρισμός οικογενειακών μελών (Βλ. Γράφημα 42).

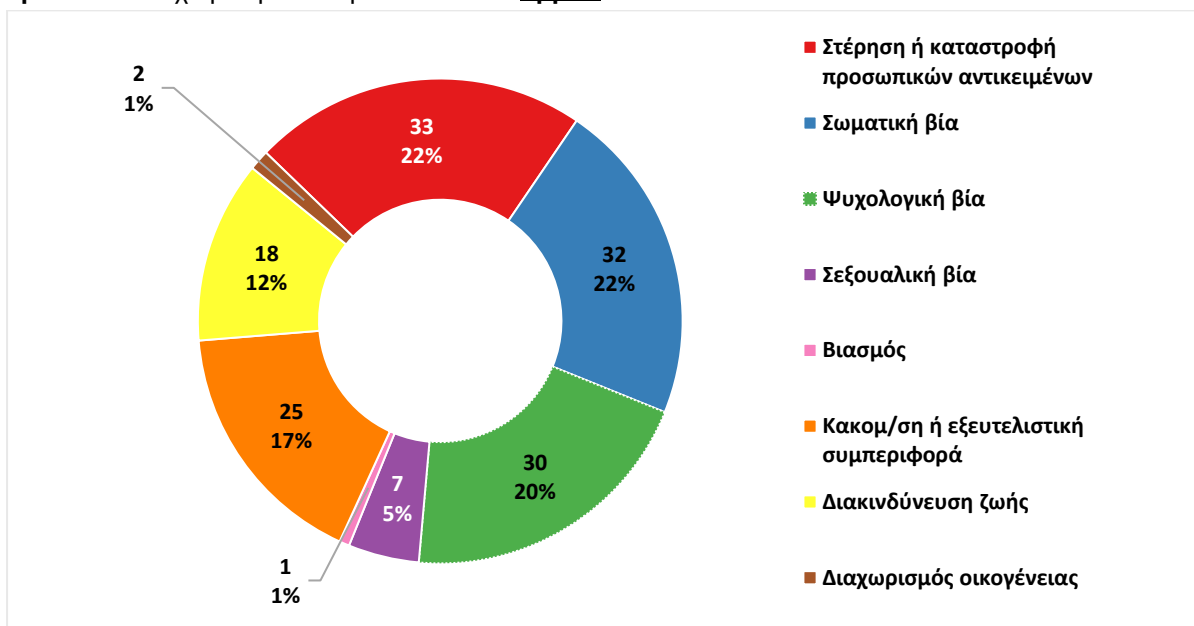
Μέσα από τις μαρτυρίες των φερόμενων θυμάτων, τις οποίες κατέγραψε ο Μηχανισμός Καταγραφής, προκύπτουν πληροφορίες για τη μεταχείριση και των άλλων προσώπων των ομάδων που απομακρύνθηκαν μαζί με τα καταγραφόμενα θύματα. Σύμφωνα με τις μαρτυρίες αυτές, σε 39 περιστατικά αναφέρθηκε ότι άλλα άτομα των απομακρυνόμενων ομάδων υπέστησαν στέρηση ή καταστροφή προσωπικών αντικειμένων, σε 43 περιστατικά ότι ασκήθηκε σωματική βία, σε 39 περιστατικά ότι ασκήθηκε ψυχολογική βία ή απειλή, σε 12 περιστατικά ότι ασκήθηκε σεξουαλική βία, μεταξύ των οποίων και 1 περιστατικό βιασμού, σε 34 περιστατικά ότι υπέστησαν άλλου είδους κακομεταχείριση ή εξευτελιστική μεταχείριση, σε 34 περιστατικά υπήρξε διακινδύνευση ζωής, μεταξύ των οποίων και 2 θανατηφόρα περιστατικά, και σε 2 περιστατικά υπήρξε διαχωρισμός οικογενειών (Βλ. Γράφημα 42).

Σε 32 περιστατικά του **Έβρου** αναφέρθηκε στέρηση ή καταστροφή προσωπικών αντικειμένων, σε 32 περιστατικά σωματική βία, σε 30 περιστατικά ψυχολογική βία ή απειλή, σε 1 περιστατικό βιασμός, σε 7 περιστατικά άλλου είδους σεξουαλική βία, σε 25 περιστατικά άλλου είδους κακομεταχείριση ή εξευτελιστική μεταχείριση, σε 18 περιστατικά διακινδύνευση ζωής, σε 2 περιστατικά διαχωρισμός οικογενειών, και (Βλ. Γράφημα 43α).

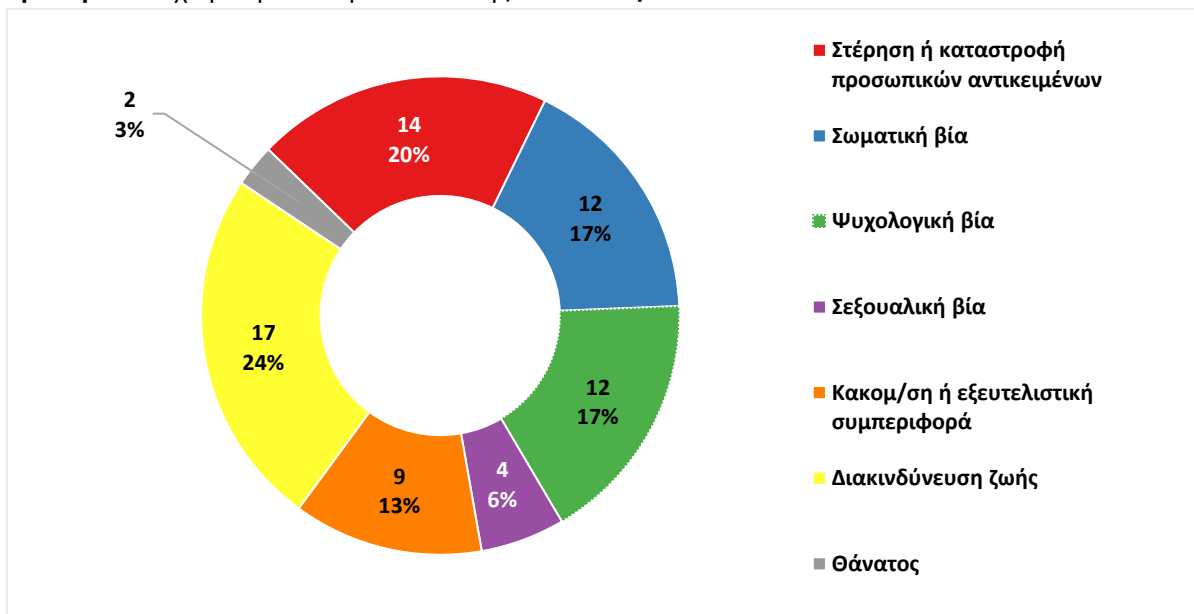
Σε 14 περιστατικά της **Θάλασσας** αναφέρθηκε στέρηση ή καταστροφή προσωπικών αντικειμένων, σε 12 περιστατικά σωματική βία, σε 12 περιστατικά ψυχολογική βία ή απειλή, σε 4 περιστατικά σεξουαλική βία, σε 9 περιστατικά άλλου είδους κακομεταχείριση ή εξευτελιστική μεταχείριση, σε 2 περιστατικά θάνατος, σε 17 περιστατικά άλλου είδους διακινδύνευση της ζωής και σε 2 περιστατικά διαχωρισμός οικογενειών (Βλ. Γράφημα 43β).

Γρ. 43α: Μεταχείριση στα περιστατικά του **Έβρου**.

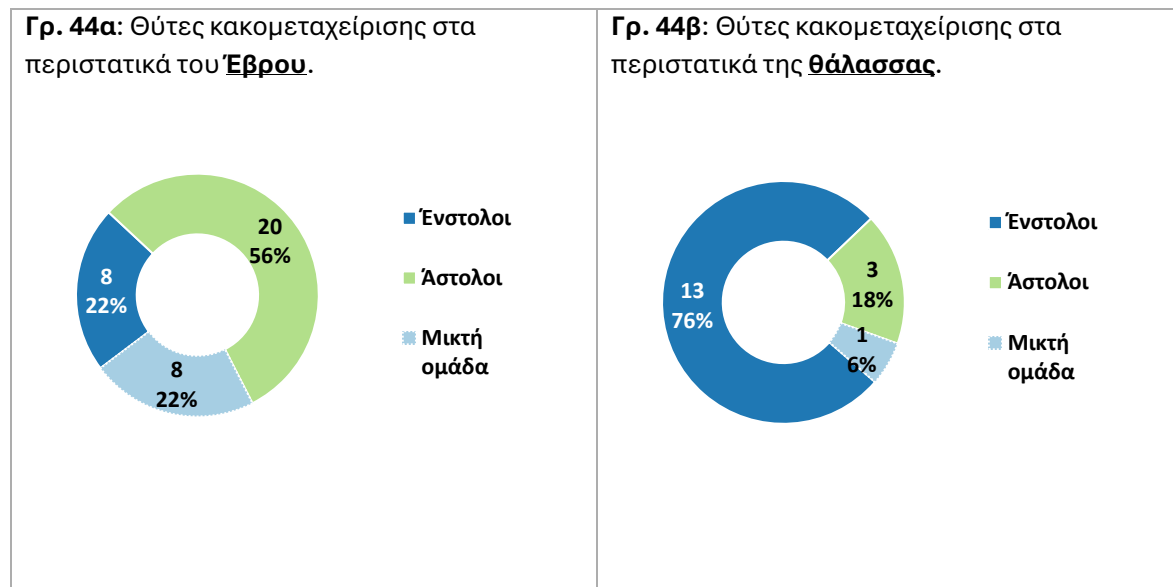
53

Γρ. 43β: Μεταχείριση στα περιστατικά της **Θάλασσας**.

Σε 8 περιστατικά του **Έβρου** αναφέρθηκαν ως θύτες μόνο ένστολα άτομα, σε 20 περιστατικά αναφέρθηκαν ως θύτες μόνο άστολα άτομα, ενώ σε 8 περιστατικά αναφέρθηκαν μικτές ομάδες θυτών, δηλαδή ομάδες που αποτελούνταν τόσο από ένστολους όσο και άστολους θύτες (Βλ. Γράφημα 44α).

Σε 13 περιστατικά της **θάλασσας** αναφέρθηκαν ως θύτες μόνο ένστολα άτομα, σε 3 περιστατικά αναφέρθηκαν ως θύτες μόνο άστολα άτομα, ενώ σε 13 περιστατικά αναφέρθηκαν μικτές ομάδες θυτών, δηλαδή ομάδες που αποτελούνταν τόσο από ένστολους όσο και άστολους θύτες (Βλ. *Γράφημα 44β*).

IV. Αποδεικτικά Στοιχεία¹⁶

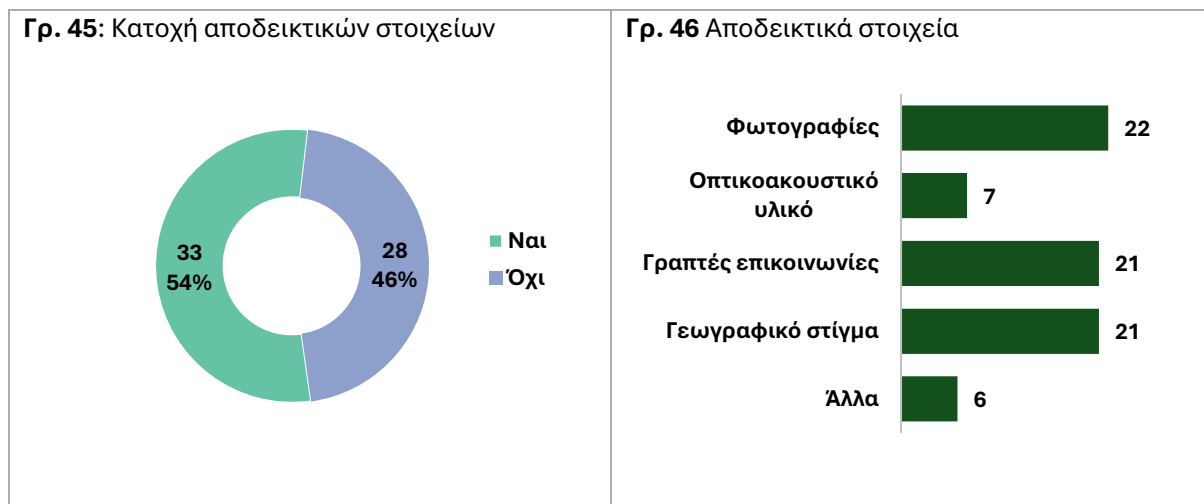
Σε 33 μαρτυρίες, τα φερόμενα θύματα ανέφεραν ότι έχουν στην κατοχή τους αποδεικτικά στοιχεία για τους ισχυρισμούς τους.¹⁷ Στις υπόλοιπες 28 μαρτυρίες τα φερόμενα θύματα ανέφεραν ότι δεν έχουν στην κατοχή τους αποδεικτικά στοιχεία, με συνηθέστερη αιτιολογία ότι υπέστησαν στέρση προσωπικών αντικειμένων από τους φερόμενους θύτες, και άρα φωτογραφικό υλικό, ηχητικό ή βιντεοληπτικό υλικό, στίγματα κ.α. που πιθανά να είχαν αποτυπώσει δεν είναι πλέον στην κατοχή τους (Βλ. *Γράφημα 45*).

Σε 22 μαρτυρίες αναφέρεται από τα φερόμενα θύματα ότι μέχρι και τη στιγμή της καταγραφής των μαρτυριών τους είχαν στην κατοχή τους φωτογραφίες, σε 7 ότι είχαν

¹⁶ Ο Μηχανισμός Καταγραφής έχει ως αποκλειστικό πεδίο δράσης την καταγραφή αξιόπιστων μαρτυριών με συγκεκριμένη μεθοδολογία από πρόσωπα που ισχυρίζονται ότι υπήρξαν θύματα ΑΑΕ από την ελληνική επικράτεια σε τρίτη χώρα ή στη χώρα καταγωγής τους και δεν έχει τη δυνατότητα να διερευνήσει ή να συλλέξει αποδεικτικά στοιχεία από τα φερόμενα θύματα ή για λογαριασμό αυτών. Αν τα φερόμενα θύματα έχουν στη διάθεσή τους αποδεικτικά στοιχεία για τους ισχυρισμούς τους, βρίσκονται στη δική τους κατοχή και πιθανά να είναι διαθέσιμα και στους νομικούς τους παραστάτες. Σε καμία περίπτωση, όμως, δεν βρίσκονται στην κατοχή του Μηχανισμού Καταγραφής, ούτε ο Μηχανισμός Καταγραφής ζητά από τα θύματα να έχουν στην κατοχή τους αποδεικτικά στοιχεία ως προϋπόθεση για την καταγραφή μιας μαρτυρίας, καθώς, όπως προκύπτει από τις μαρτυρίες, στην πλειοψηφία των περιστατικών τα φερόμενα θύματα υφίστανται στέρση όλων των προσωπικών τους αντικειμένων.

¹⁷ Τα στοιχεία αφορούν καταγραφή όσων ισχυρίστηκαν τα φερόμενα θύματα κατά τη διάρκεια της καταγραφής. Δεν είναι εις γνώση του Μηχανισμού Καταγραφής, αν τα φερόμενα θύματα διατηρούν μέχρι σήμερα το αποδεικτικό υλικό που κατά την καταγραφή ισχυρίστηκαν ότι είχαν στην κατοχή τους ή αν το έχουν απωλέσει ή αν το έχουν εμπλουτίσει.

στην κατοχή τους οπτικοακουστικό υλικό, σε 21 ότι είχαν στην κατοχή τους γραπτές επικοινωνίες, σε 21 ότι είχαν καταγράψει σε ηλεκτρονικές συσκευές το γεωγραφικό τους στίγμα, και σε 6 τα θύματα ανέφεραν ότι είχαν στην κατοχή τους άλλα αποδεικτικά στοιχεία, όπως, ενδεικτικά, έγγραφα από τις τουρκικές αρχές για παράνομη είσοδο στην Τουρκία ή δημοσιεύματα του τουρκικού Τύπου (Βλ. *Γράφημα 46*).

V. Νομικές Ενέργειες των Φερόμενων Θυμάτων¹⁸

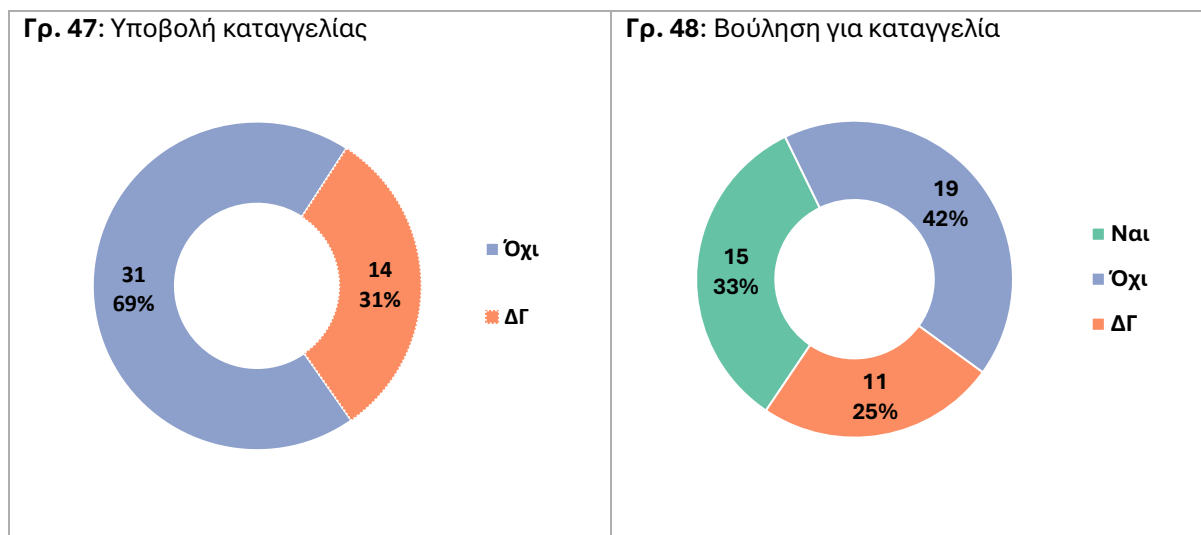
Όπως προκύπτει από τις καταγραφές που έχει κάνει ο Μηχανισμός Καταγραφής, τα φερόμενα θύματα σε 28 περιστατικά ανέφεραν ότι δεν έχουν προβεί σε επίσημες σχετικές καταγγελίες ενώπιον αρμοδίων εθνικών αρχών και σε 1 περιστατικό το φερόμενο θύμα ανέφερε ότι δεν γνώριζε αν οι νομικοί του παραστάτες είχαν προβεί για λογαριασμό του σε κάποια επίσημη καταγγελία ενώπιον αρμόδιων εθνικών αρχών (Βλ. *Γράφημα 47*).

Για 14 περιστατικά τα φερόμενα θύματα έχουν προσφύγει ενώπιον του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου για τα Δικαιώματα του Ανθρώπου (ΕΔΔΑ) με τη διαδικασία έκδοσης προσωρινών μέτρων. Σε 1 περιστατικό το θύμα κατέθεσε προσφυγή ουσίας ενώπιον του

¹⁸ Επισημαίνεται ότι ο Μηχανισμός Καταγραφής δεν λειτουργεί ως νομικός παραστάτης, εκπρόσωπος ή σύμβουλος των φερόμενων θυμάτων. Αυτό αποτελεί μια συνειδητή επιλογή του Μηχανισμού Καταγραφής, καθώς η απόσταση από τη νομική υποστήριξη των φερόμενων θυμάτων αποτελεί προδιαγραφή ανεξαρτησίας και αμεροληψίας του Μηχανισμού Καταγραφής. Πρόσθετα, ο Μηχανισμός Καταγραφής δεν δύναται να διαβιβάσει τις ατομικές Φόρμες Καταγραφής των μαρτυριών των φερόμενων θυμάτων, οι οποίες άλλωστε εισέρχονται στον Μηχανισμό Καταγραφής ανωνυμοποιημένες, σε οποιαδήποτε άλλη κρατική Αρχή, χωρίς να διαθέτει προηγούμενα σχετική ενημερωμένη και ρητή συναίνεση από τα φερόμενα θύματα. Σε κάθε περίπτωση, τα φερόμενα θύματα, εφόσον το επιθυμούν, μπορούν να υποβάλουν επίσημες καταγγελίες, αναφορές ή προσφυγές σε αρμόδια θεσμικά όργανα είτε εθνικά είτε ευρωπαϊκά, παράλληλα και ανεξάρτητα από την καταγραφή της μαρτυρίας τους από τον Μηχανισμό Καταγραφής. Ωστόσο, ο Μηχανισμός Καταγραφής με τον εντοπισμό των φερόμενων θυμάτων και την ασφάλεια της καταγραφής ενθαρρύνει και διευκολύνει την καταφυγή και την πρόσβαση των φερόμενων θυμάτων στη Δικαιοσύνη.

ΕΔΔΑ. Πριν από τις προσφυγές στο ΕΔΔΑ, τα φερόμενα θύματα είχαν ενημερώσει μέσω των συνηγόρων τους τις αρμόδιες ελληνικές Αρχές (Εισαγγελικές Αρχές, Αστυνομία, Συνήγορο του Πολίτη, Εθνική Αρχή Διαφάνειας) για την παρουσία τους στην Ελλάδα, την ανάγκη διάσωσης και την επιθυμία πρόσβασής τους στη διεθνή προστασία. Για 1 άλλο περιστατικό ασκήθηκε μήνυση από το φερόμενο θύμα και για 1 άλλο περιστατικό το φερόμενο θύμα κατέθεσε αναφορά ενώπιον του Υπεύθυνου Προστασίας Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της FRONTEX.

Από τα 29 περιστατικά που τα φερόμενα θύματα μέχρι τη στιγμή της καταγραφής δεν είχαν προβεί σε επίσημη καταγγελία ή δεν γνώριζαν αν οι συνηγόροί τους το έχουν κάνει, σε 5 από αυτά δήλωσαν ότι επιθυμούσαν να το πράξουν, σε 11 ότι δεν επιθυμούσαν να το πράξουν, με συνηθέστερη αιτιολογία ότι φοβόντουσαν αντεκδίκηση από τους φερόμενους θύτες ή αντίκτυπο στο αίτημά τους για Διεθνή Προστασία ή φόβο επαναβίωσης τραυματικών γεγονότων, ενώ σε 13 ότι δεν είχαν ακόμα αποφασίσει (Βλ. Γράφημα 48).

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3. Πρόσθετη Πληροφόρηση

Ο Μηχανισμός Καταγραφής αντλεί τα δεδομένα του από τις καταγραφές μαρτυριών πραγματοποιώντας προσωπικές συνεντεύξεις με τα φερόμενα θύματα περιστατικών ΑΑΕ εφαρμόζοντας μια αυστηρή και ενιαία μεθοδολογία, η οποία περιλαμβάνει πολλαπλά στάδια αξιολόγησης πριν μια μαρτυρία καταλήξει να οριστικοποιηθεί στη βάση δεδομένων του Μηχανισμού Καταγραφής, προκειμένου να διασφαλιστεί η αξιοπιστία όσων δεδομένων συλλέγονται από τον Μηχανισμό Καταγραφής. Η αξιοπιστία των δεδομένων που συλλέγει διασφαλίζεται από την ομοιόμορφη εφαρμογή των μεθοδολογικών προτύπων και σε τελικό στάδιο από τον ποιοτικό έλεγχο που πραγματοποιεί για κάθε μια καταγραφή πριν αυτή οριστικοποιηθεί στη βάση δεδομένων του Μηχανισμού Καταγραφής.

Επιπλέον, τα δεδομένα που προκύπτουν από στοιχεία που συλλέγουν θεσμικοί φορείς, όπως η ΕΕΔΑ, και τα σχετικά ευρήματα άλλων φορέων, όπως οι οργανώσεις της

κοινωνίας των πολιτών, αποτελούν πρόσθετες πηγές πληροφόρησης που αξιοποιούνται από τον Μηχανισμό Καταγραφής ως σημεία αναφοράς και συγκριτικής αξιολόγησης για την αξιοπιστία των δικών του δεδομένων και ευρημάτων.

Το παρόν κεφάλαιο παρουσιάζει μια σύνοψη των ευρημάτων που προκύπτουν από τις πηγές αυτές.

I. Αποφάσεις Προσωρινών Μέτρων του ΕΔΔΑ

Η ΕΕΔΑ, ως ο Εθνικός Θεσμός Δικαιωμάτων του Ανθρώπου και το ανεξάρτητο συμβουλευτικό όργανο της Πολιτείας σε ζητήματα προστασίας δικαιωμάτων του ανθρώπου, έχει μεταξύ των αρμοδιοτήτων της τη διαρκή παρακολούθηση των εξελίξεων που σχετίζονται με το καθεστώς των δικαιωμάτων του ανθρώπου στην Ελλάδα και την παροχή συμβουλών στα όργανα της Πολιτείας για την εναρμόνιση της εθνικής νομοθεσίας και πρακτικής με τις διεθνείς και ευρωπαϊκές δεσμεύσεις της χώρας.

Η ΕΕΔΑ, ως ο Εθνικός Θεσμός Δικαιωμάτων του Ανθρώπου στην Ελλάδα, παρακολουθεί την εκτέλεση των αποφάσεων του ΕΔΔΑ, και ως εκ τούτου δίνει ιδιαίτερη σημασία στη συμμόρφωση με αποφάσεις προσωρινών μέτρων του Δικαστηρίου.

Το 2024 σημειώθηκε πολλή μεγάλη αύξηση των αιτήσεων προσωρινών μέτρων προς το ΕΔΔΑ. Η ΕΕΔΑ ενημερώθηκε από Οργανώσεις της Κοινωνίας των Πολιτών, όπως είναι το Ελληνικό Συμβούλιο για τους Πρόσφυγες (ΕΣΠ) που μετέχει στη σύνθεση της Ολομέλειας της ΕΕΔΑ και του Μηχανισμού Καταγραφής, και η οργάνωση Υποστήριξη Προσφύγων στο Αιγαίο που μετέχει στη σύνθεση του Μηχανισμού Καταγραφής, για 58 περιστατικά παρουσίας πολιτών τρίτων χωρών αιτούντων άσυλο, παρατύπως εισελθόντων στην ελληνική επικράτεια, σε διάφορες περιοχές της συνοριακής περιοχής του νομού Έβρου, για οποίους έχουν εκδοθεί 58 αποφάσεις προσωρινών μέτρων του Δικαστηρίου κατ' εφαρμογή του Άρθρου 39 του Κανονισμού του, οι οποίες αφορούν ένα σύνολο 460 προσφευγόντων.¹⁹

¹⁹ (571/24) N.G. & Y.Y. v Greece, (844/24) Z.S. & Others v Greece, (969/24) F.A. & Others v Greece, (2411/24) J.W. & Others v Greece, (5135/24) M.K. & Y.A. v Greece, (7521/24) A.M.A.H. & Others v Greece, (7560/24) B.M. & Others v Greece, (7861/24) Y.I. V Greece, (7855/24) M.Y. & N.G. v Greece, (10855/24) A.E. v Greece, (11163/24) E.H.A. v Greece, (11521/24) S.H. & Others v Greece, (11663/24) A.E. & Others v Greece, (11799/24) H.A. & Others v Greece, (12008/24) Y.S.H. & Others v Greece, (12182/24) M.M.S.S & Others v Greece, (12197/24) R.H.S. & Others v Greece, (12349/24) Q.M.O.M v Greece, (12426/24) A.I. & Others v Greece, (12444/24) H.I. & M.N. v Greece, (13222/24) F.Z.A. & Others v Greece, (13848/24) R.B. & Others v Greece, (15843/24) H.S.N. & Others v Greece, (16566/24) O.B.D. & Others v Greece, (16598/24) H.P. & M.Y. v Greece, (16685/24) H.M. & Others v Greece, (18464/24) A.S. & Others v Greece, (18468/24) Orgerim & Others v Greece, (18485/24) I.S. & Others v Greece, (18540/24) A.K. v Greece, (18550/24) N.W.A. & Others v Greece, (18585/24) B.C. & M.T. v Greece, (18956/24) Y.A. & Others v Greece, (21570/24) K.A. & Others v Greece, (23449/24) S.A. & Others v Greece, (23557/24) F.B. v Greece, (25633/24) R.S. & Others v Greece, (25772/24) K.A. & Others v Greece, (26038/24) A.S. & Others v Greece, (26043/24) G.H. & Others v Greece, (26399/24) G.A. & K.S. v Greece, (27268/24) D.M.S. & Others v Greece, (27659/24) O.C. & Others v Greece, (27671/24) F.I. & Others v Greece, (28495/24) M.A. & Others v Greece, (29481/24) S.H.O. & Others v Greece, (32385/24) O.A. & M.E.D. v Greece, (32441/24) A.N.G. & Others v Greece, (34200/24) H.C.S. & F.A. v Greece, (34345/24) F.E. & Others v Greece, (34609/24) S.F. & Others v Greece, (35261/24)

Με τις αποφάσεις αυτές το Δικαστήριο έχει υποδείξει στις ελληνικές Αρχές τον εντοπισμό των προσφευγόντων, τη μη απομάκρυνσή τους από την ελληνική επικράτεια, την πρόσβαση στη διαδικασία ασύλου και την παροχή τροφής, νερού και επαρκούς ιατρικής φροντίδας.

Επισημαίνεται ότι οι αποφάσεις που εκδίδονται κατ' εφαρμογή του Άρθρου 39 του Κανονισμού του Δικαστηρίου, αν και δεν προδικάζουν την κρίση του Δικαστηρίου στις αποφάσεις του που αφορούν την ουσία των υποθέσεων, εκδίδονται μόνο σε εξαιρετικές περιπτώσεις και μόνο όπου οι προσφεύγοντες/ουσες αντιμετωπίζουν πραγματικό κίνδυνο ή σοβαρή και ανεπανόρθωτη βλάβη.²⁰ Η συμμόρφωση δε με τις αποφάσεις αυτές είναι υποχρεωτική για το καθ' ου μέρος, ενώ τυχόν αποτυχία συμμόρφωσης αποτελεί παραβίαση του άρθρου 34 της Ευρωπαϊκής Σύμβασης Δικαιωμάτων του Ανθρώπου (ΕΣΔΑ).²¹

Η ΕΕΔΑ σε 31 από αυτά τα περιστατικά έχει παρέμβει εγγράφως προς το Υπουργείο Προστασίας του Πολίτη επισημαίνοντας την ύπαρξη των αποφάσεων προσωρινών μέτρων του Δικαστηρίου και τις αυξημένες ανάγκες διεθνούς προστασίας που έχουν προσφεύγοντες με καταγωγή από συγκεκριμένες χώρες, σε συνδυασμό σε κάποιες περιπτώσεις και με άλλα στοιχεία, όπως η πολιτική ή άλλη δράση των προσφευγόντων στις χώρες καταγωγής τους.²²

Από τις 31 αυτές γραπτές παρεμβάσεις της ΕΕΔΑ το 2024, έχουν απαντηθεί αρμοδίως από το Αρχηγείο της Ελληνικής Αστυνομίας οι 8.²³ Σύμφωνα με τις απαντήσεις, οι αρμόδιες Αρχές σε 8 περιστατικά που αφορούσαν συνολικά 74 προσφεύγοντες, παρά τις επανειλημμένες προσπάθειες ανεύρεσης και διάσωσης στις υποδεικνυόμενες τοποθεσίες, δεν κατόρθωσαν να εντοπίσουν παρά μόνο 2 από τους προσφεύγοντες.

Σύμφωνα με όσα έχουν γνωστοποιηθεί στην ΕΕΔΑ, από τα 58 περιστατικά που αναφέρθηκαν παραπάνω, σε 25 οι προσφεύγοντες/ουσες ανέφεραν σε μεταγενέστερη επικοινωνία με τους νομικούς τους εκπροσώπους ότι υπέστησαν ΑΑΕ προς την Τουρκία, σε 21 περιστατικά οι νομικοί εκπρόσωποι των προσφευγόντων έχασαν την επικοινωνία μαζί τους και είναι άγνωστοι η κατάληξή τους, ενώ 8 μόνο είχαν αίσια κατάληξη, καθώς οι

S.K. & Others v Greece, (35469/24) E.M. & Others v Greece, (35772/24) I.A. v Greece, (36181/24) I.O. & Others v Greece, (35552/24) Y.F. & Others v Greece, (36459/24) Y.G. & B.O. v Greece, (36905/24) H.S.K. & Others v Greece).

²⁰ Βλ. μεταξύ άλλων (32969/19) Rackete and Others v Italy και (28774/22) K.N. v the United Kingdom.

²¹ Βλ. (46827/99) Mamatkulov and Askarov v Turkey.

²² Πρόκειται για τις με αριθμό πρωτοκόλλου 50/10.1.24, 52/11.1.24, 125/25.1.24, 221/19.3.24, 223/20.3.24, 301/16.4.24, 307/22.4.24, 319/29.4.24, 352/23.5.24, 372/10.6.24, 445/8.7.24, 555/13.9.24, 576/1.10.24, 757/12.12.24, 698/28.11.24, 729/6.11.24, 757/12.12.24 επιστολές της ΕΕΔΑ απευθυνόμενες προς τον Υπουργό Προστασίας του Πολίτη και τον Υπουργό Μετανάστευσης και Ασύλου και κοινοποιούμενες στην Ύπατη Αρμοστεία του ΟΗΕ για τους Πρόσφυγες, τον Συνήγορο του Πολίτη, τον Ευρωπαϊκό Οργανισμό Συνοριοφυλακής και Ακτοφυλακής (Frontex), και την Εθνική Αρχή Διαφάνειας.

²³ Πρόκειται για τις με αριθμό Πρωτοκόλλου 1588/24/359542 και 1588/24/2316552 απαντήσεις του Αρχηγείου της Ελληνικής Αστυνομίας (Κλάδος Αλλοδαπών και Προστασίας Συνόρων/Διεύθυνση Προστασίας Συνόρων/ΚΟ.ΔΙ.Σ.ΜΕ).

αρμόδιες Αρχές εντόπισαν τους 28 προσφεύγοντες, προέβησαν στη διάσωσή τους, και ακολούθησε καταγραφή των αιτημάτων τους για διεθνή προστασία.²⁴

Σε ό,τι αφορά τις νομικές εξελίξεις, σε 5 από τις παραπάνω υποθέσεις έχει κατατεθεί πλήρης προσφυγή ουσίας ενώπιον του ΕΔΔΑ.²⁵

II. Μαρτυρίες παιδιών

Κατά τον καταγραφικό κύκλο του 2024, ο Μηχανισμός Καταγραφής Περιστατικών Άτυπων Αναγκαστικών Επιστροφών κατέγραψε μαρτυρίες φερόμενων θυμάτων, τα οποία κατά τον χρόνο της συνέντευξης ήταν ενήλικες ή, σε εξαιρετικές περιπτώσεις, ανήλικοι πολύ κοντά στην ενηλικίωση. Η λήψη μαρτυριών από παιδιά με βάση τα εργαλεία και τη μεθοδολογία του Μηχανισμού δεν έχει ακόμη τεθεί σε πλήρη εφαρμογή, καθώς βρίσκεται σε εξέλιξη η ανάπτυξη εξειδικευμένων εργαλείων και διαδικασιών προσαρμοσμένων στις ιδιαίτερες ανάγκες και τα δικαιώματα του παιδιού.

Ωστόσο, οι οργανώσεις που συμμετέχουν ως Μέλη στον Μηχανισμό Καταγραφής, στο πλαίσιο της παροχής ψυχοκοινωνικών και νομικών υπηρεσιών σε ανήλικους, έρχονται συστηματικά σε επαφή με παιδιά που καταγγέλλουν την εμπλοκή τους σε περιστατικά ΑΑΕ. Κατά τις συναντήσεις αυτές, τα παιδιά, συχνά, αναφέρονται σε πολλαπλές απόπειρες εισόδου στην Ελλάδα και διαδοχικές επιστροφές στην Τουρκία, κυρίως μέσω του Έβρου. Στα περιστατικά αυτά, τα παιδιά ισχυρίστηκαν ότι μετά τον εντοπισμό τους από ελληνικές αρχές, επιστράφηκαν αναγκαστικά και χωρίς καμία προηγούμενη διοικητική διαδικασία στην Τουρκία.

Οι οργανώσεις κατέγραψαν τις σχετικές πληροφορίες αξιοποιώντας δικά τους μεθοδολογικά εργαλεία, κυρίως στο πλαίσιο της διαδικασίας αξιολόγησης του βέλτιστου συμφέροντος του παιδιού. Παρότι οι εν λόγω αναφορές δεν καταγράφηκαν με τη μεθοδολογία του Μηχανισμού Καταγραφής, προσφέρουν σημαντικά ποιοτικά δεδομένα. Η έλλειψη τυποποιημένης συνέντευξης και η μη εφαρμογή των εσωτερικών πρωτοκόλλων του Μηχανισμού Καταγραφής δεν επιτρέπουν την πλήρη επαλήθευση της αξιοπιστίας τους· ωστόσο, προέρχονται απευθείας από εξυπηρετούμενα παιδιά και αφορούν εμπειρίες που ισχυρίζονται ότι έχουν βιώσει.

Κατά την περίοδο αναφοράς, 85 ασυνόδευτοι ανήλικοι (όλοι αγόρια, με μέσο όρο ηλικίας τα 16 έτη) ανέφεραν συνολικά 361 περιστατικά ΑΑΕ, τα οποία φέρεται να έλαβαν χώρα σε χρονικό διάστημα που κυμαίνεται από τρία έτη έως και έναν μήνα πριν από την ημέρα της συνέντευξης.

Τα περιστατικά φέρεται να συνέβησαν είτε στη συνοριακή περιοχή του Έβρου είτε στη θάλασσα εντός των ελληνικών χωρικών υδάτων, ιδίως κοντά σε νησιά των

²⁴ Πρόκειται για τους προσφεύγοντες στις υποθέσεις (571/24) N.G. & Y.Y. v Greece, (5135/24) M.K. & Y.A. v Greece, (7560/24) B.M. & Others v Greece, (7855/24) M.Y. & N.G. v Greece, (10855/24) A.E. v Greece, (12349/24) Q.M.O.M v Greece, (18540/24) A.K. v Greece, (25772/24) K.A. & Others v Greece.

²⁵ Πρόκειται για τις υποθέσεις (844/24) Z.S. & Others v Greece, (969/24) F.A. & Others v Greece, (18468/24) Orgerim & Others v Greece, (36181/24) I.O. & Others v Greece, (35552/24) Y.F. & Others v Greece.

Δωδεκανήσων (Λέρος, Κως, Ρόδος, Σύμη) καθώς και σε αδιευκρίνιστα σημεία. Επιπλέον, υπήρξαν αναφορές για περιστατικά σε σημεία της ενδοχώρας, όπως η Θεσσαλονίκη και η Κομοτηνή, αλλά και σε νησιά όπως η Λέσβος και η Χίος.

Σύμφωνα με τις μαρτυρίες των παιδιών, ο εντοπισμός πραγματοποιήθηκε από ομάδες ένστολων ή/και άστολων ατόμων, ντυμένων στα μαύρα ή με στολές παραλλαγής, με καλυμμένα πρόσωπα ή κουκούλες. Αναφέρθηκαν περιπτώσεις πυροβολισμών στον αέρα με στόχο τον εκφοβισμό και την εξαναγκαστική επιστροφή. Στα περιστατικά της θάλασσας περιγράφηκαν παρενοχλήσεις με κυκλικές κινήσεις σκαφών γύρω από τις βάρκες των φερόμενων θυμάτων, δημιουργία κυμάτων, προσέγγιση από σκάφη του Λιμενικού ή σκάφη με ελληνικά διακριτικά, απομάκρυνση των μηχανών από τις βάρκες ή αναγκαστική επιβίβαση σε πλωτά μέσα χωρίς μηχανή.

Για τα περιστατικά στον Έβρο, οι μαρτυρίες αναφέρουν μεταφορά με οχήματα τύπου βαν από σημεία εντοπισμού – πολλές φορές στην ενδοχώρα – προς άτυπους χώρους κράτησης και στη συνέχεια προς την περιοχή φυσικής απομάκρυνσης, όπου τα παιδιά εξαναγκάζονταν να διασχίσουν τον ποταμό κολυμπώντας ή σε φουσκωτές βάρκες.

Κοινό παρονομαστή όλων των μαρτυριών αποτελεί η απάνθρωπη και εξευτελιστική μεταχείριση: ξυλοδαρμοί με ξύλινες ράβδους, απειλές, αφαίρεση προσωπικών αντικειμένων (κινητών, εγγράφων, χρημάτων, ρουχισμού), καθώς και καταστροφή εγγράφων. Ειδικά στα θαλάσσια περιστατικά αναφέρεται ρητά η απόρριψη εγγράφων των παιδιών στη θάλασσα.

Οι αναφορές αυτές, έστω και αν δεν αποτελούν επίσημες καταγραφές του Μηχανισμού Καταγραφής, επισημαίνουν την ανάγκη ανάπτυξης εξειδικευμένης μεθοδολογίας για τη συστηματική καταγραφή μαρτυριών παιδιών, με τρόπο που να ανταποκρίνεται στις απαιτήσεις της παιδικής προστασίας και των διεθνών προτύπων.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4. Συμπέρασμα

Η παρούσα Έκθεση αποτελεί την τρίτη διαδοχική ετήσια Έκθεση του Μηχανισμού Καταγραφής και επιβεβαιώνει τη σταθερότητα και τη λειτουργική ωρίμανση της Μεθοδολογίας του, όπως αυτή εφαρμόστηκε διαδοχικά από το 2022 έως το 2024.

Η συντριπτική πλειονότητα των φερόμενων θυμάτων δήλωσε ότι εισήλθε στην ελληνική επικράτεια από την Τουρκία, και σε όλες τις περιπτώσεις όπου φέρεται να ολοκληρώθηκε η φυσική απομάκρυνση, αναφέρεται ως χώρα επιστροφής η Τουρκία.

Η δημογραφική ανάλυση των 45 καταγεγραμμένων φερόμενων θυμάτων δείχνει ότι 27 ήταν άνδρες και 18 γυναίκες, ενώ 44 ήταν ενήλικες και 1 παιδί κατά τον χρόνο της συνέντευξης. Ιδιαίτερη σημασία έχει η διαπίστωση ότι 24 από τα 45 φερόμενα θύματα ανήκουν σε κατηγορίες ευάλωτότητας, περιλαμβανομένων θυμάτων βασανιστηρίων (9), θυμάτων σεξουαλικής βίας (7), θυμάτων άλλης σοβαρής σωματικής ή ψυχολογικής βίας (7), μονογονεϊκών οικογενειών (6), καθώς και προσώπων με σοβαρά προβλήματα υγείας, ψυχικές νόσους, εγκυμοσύνη ή αναπηρία. Το εύρημα αυτό επιβεβαιώνει ότι οι πρακτικές

φυσικής απομάκρυνσης πλήττουν δυσανάλογα άτομα με ιδιαίτερη ανάγκη για προστασία και αυξημένες εγγυήσεις.

Αξιοσημείωτο είναι ότι 40 από τα 45 πρόσωπα δήλωσαν πως ουδέποτε υποβλήθηκαν σε κάποια επίσημη διαδικασία καταγραφής ή ταυτοποίησης από τις ελληνικές Αρχές, παρά τον εντοπισμό τους, γεγονός που συνιστά σοβαρή ένδειξη παραβίασης των υποχρεώσεων της Ελλάδας σύμφωνα με το εθνικό, ενωσιακό και διεθνές δίκαιο, και ιδίως των εγγυήσεων που απορρέουν από το δικαίωμα πρόσβασης στη διαδικασία ασύλου.

Η σοβαρότητα του παραπάνω ευρήματος εντείνεται περαιτέρω από το γεγονός ότι, μεταξύ των φερόμενων θυμάτων, περιλαμβάνονται τρεις αναγνωρισμένοι πρόσφυγες στην Ελλάδα, ένας καταγεγραμμένος αιτών άσυλο, καθώς και ένας αιτών άσυλο του οποίου η αίτηση είχε απορριφθεί από τις αρμόδιες Αρχές. Η καταγραφή των συγκεκριμένων περιπτώσεων αναδεικνύει την επικίνδυνη πρακτική της αναγκαστικής απομάκρυνσης προσώπων που τελούν υπό καθεστώς προστασίας ή βρίσκονται εντός της διαδικασίας εξέτασης αιτήματος διεθνούς προστασίας, παρακάμπτοντας με τρόπο εξαιρετικά ανησυχητικό τις θεμελιώδεις εγγυήσεις που προβλέπονται από τη Σύμβαση της Γενεύης για το Καθεστώς των Προσφύγων, τον Χάρτη Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της ΕΕ και τις Οδηγίες της ΕΕ για τις διαδικασίες υποδοχής και ασύλου.

Αναφορικά με την ιθαγένεια των φερόμενων θυμάτων, παρατηρείται πως η πλειονότητα προέρχεται από χώρες με σημαντικά ποσοστά αναγνώρισης διεθνούς προστασίας, όπως η Συρία, το Αφγανιστάν, το Ιράκ, η Ερυθραία, ο Λίβανος, η Σομαλία, και η Σιέρα Λεόνε. Ειδική μνεία αξίζει η καταγραφή 11 Τούρκων υπηκόων, καθώς η επιστροφή τους στην Τουρκία που είναι η χώρα καταγωγής τους, δίχως πρόσβαση στη διαδικασία ασύλου και εξατομικευμένη εκτίμηση κινδύνου δίωξης, συνιστά άμεση παραβίαση της αρχής της μη επαναπροώθησης (non-refoulement), όπως αυτή κατοχυρώνεται τόσο στη Σύμβαση της Γενεύης για το Καθεστώς των Προσφύγων όσο και στο άρθρο 3 της ΕΣΔΑ, οι οποίες απαγορεύουν την επιστροφή προσώπων σε χώρες καταγωγής ή τρίτα κράτη όπου απειλούνται με δίωξη ή σοβαρή βλάβη.

Η διαφοροποίηση των χαρακτηριστικών μεταξύ των περιστατικών του Έβρου και των περιστατικών της θάλασσας που παρατηρείται και στις καταγραφές του 2024 επιβεβαιώνει τη διαμόρφωση δύο διακριτών επιχειρησιακών πόλων, με διαφορετικά πρότυπα δράσης και εμπλεκόμενους μηχανισμούς.

Τα περιστατικά του Έβρου χαρακτηρίζονται από σημαντική τοπογραφική διασπορά, καθώς ο εντοπισμός των φερόμενων θυμάτων δεν περιορίζεται μόνο στη συνοριακή περιοχή, αλλά εκτείνεται και σε αστικά κέντρα της ενδοχώρας, όπως η Θεσσαλονίκη ή η Κομοτηνή. Αυτή η ευρύτητα σημείων εντοπισμού υποδηλώνει την ύπαρξη ενός ευρύτερου επιχειρησιακού πλέγματος, που δεν περιορίζεται αυστηρά στην αποτροπή διέλευσης συνόρων, αλλά περιλαμβάνει και *δευτερογενείς ενέργειες* εντός της χώρας.

Αντίθετα, τα περιστατικά της θάλασσας που καταγράφηκαν παρουσιάζουν πιο ενιαία γεωγραφική κατανομή και ο εντοπισμός παρατηρείται κυρίως στη θαλάσσια περιοχή πλησίον ακτών στα νησιά του Ανατολικού Αιγαίου ή σε κάποιες περιπτώσεις και στην

ανοιχτή θάλασσα, ενώ ο εντοπισμός στο έδαφος των νησιών παρατηρείται σπανιότερα. Η μορφή αυτή των περιστατικών της θάλασσας υποδεικνύει ότι η στόχευση είναι η παρεμπόδιση της πρόσβασης στο έδαφος των ελληνικών νησιών. Ως εκ τούτου, οι ενέργειες στα καταγεγραμμένα περιστατικά της θάλασσας, είτε λαμβάνουν χώρα εντός των ελληνικών χωρικών υδάτων είτε σε διεθνή ύδατα υπό συνθήκες που καθιστούν τις ελληνικές αρχές αρμόδιες (π.χ. επιβίβαση θυμάτων σε σκάφος του Λιμενικού), ακολουθούν ένα επιχειρησιακό μοντέλο που χαρακτηρίζεται από μεγαλύτερο έλεγχο και προληπτική στόχευση, με σκοπό την παρεμπόδιση της αποβίβασης των φερόμενων θυμάτων στο έδαφος των νησιών. Ο εντοπισμός δε σε θαλάσσιο περιβάλλον, συχνά κοντά στη Λέσβο, τη Σάμο ή τη Χίο, παρουσιάζει εντονότερη επαναληψιμότητα και σαφές γεωγραφικό αποτύπωμα.

Η δημογραφική ανάλυση καταδεικνύει ότι, αν και τα περιστατικά της θάλασσας αποτελούν μόνο το 1/3 του συνολικού αριθμού των περιστατικών, αφορούν, ωστόσο, σχεδόν τα 2/3 του συνολικού αριθμού των εντοπισθέντων στα συμβάντα εντοπισμού που κατέγραψε ο Μηχανισμός Καταγραφής. Τα περιστατικά της θάλασσας δεν παρουσιάζουν διασπορά στο στάδιο του εντοπισμού με αποτέλεσμα τα συμβάντα εντοπισμού στα περιστατικά αυτά, αν και είναι λιγότερα, αφορούν μεγαλύτερες ομάδες φερόμενων θυμάτων κατά συμβάν εντοπισμού.

Επιπλέον, ως προς την επιχειρησιακή ταυτότητα των εντοπιστών, προκύπτει ότι τόσο στον Έβρο όσο και στη θάλασσα η πλειονότητα των περιστατικών περιλαμβάνει ένστολους εντοπιστές. Στον Έβρο, ωστόσο, σημαντικό ποσοστό των εντοπισμών (40%) αποδίδεται είτε σε μικτές ομάδες, δηλαδή ομάδες που αποτελούνται τόσο από ένστολους όσο και από άστολους είτε σε ομάδες αποκλειστικά άστολων εντοπιστών. Ο ρόλος των άστολων εντοπιστών εμφανίζεται εντονότερος στην περιοχή του Έβρου, στοιχείο που ενδέχεται να συνδέεται με τη δράση άτυπων μηχανισμών και πιθανών παρακρατικών δομών. Δεν αποκλείεται, ωστόσο, κάποιοι εκ των άστολων εντοπιστών να ήταν στελέχη των σωμάτων ασφαλείας, τα οποία επιχειρούσαν με πολιτική περιβολή. Στη θάλασσα, σύμφωνα με τις μαρτυρίες των φερόμενων θυμάτων οι εντοπιστές φέρουν χαρακτηριστικά προσωπικού του Λιμενικού. Ωστόσο, εμφανίζονται επίσης αναφορές για χρήση κουκούλων, οπλισμού, και απουσία αναγνωρίσιμων διακριτικών, κοινά χαρακτηριστικά που καταγράφονται και στα περιστατικά του Έβρου, ενισχύοντας έτσι την επιχειρησιακή μυστικότητα και αδιαφάνεια.

Η άτυπη κράτηση, σε όσα περιστατικά πραγματοποιείται με διακριτή υποδομή, συνιστά ένα κρίσιμο ενδιάμεσο στάδιο μεταξύ του εντοπισμού και της φυσικής απομάκρυνσης στα περιστατικά ΑΑΕ.

Η πλειονότητα των περιστατικών άτυπης κράτησης καταγράφεται στον Έβρο (15 περιστατικά), με μόλις 1 περιστατικό να αφορά τη θάλασσα. Η τοπογραφική ανάλυση καταδεικνύει την ύπαρξη ενός πολυδιάστατου πλέγματος χώρων κράτησης, που περιλαμβάνει εγκαταστάσεις που φέρουν χαρακτηριστικά Αστυνομικών Τμημάτων ή Τμημάτων Συνοριακής Φύλαξης (10 περιστατικά), χώρους που φέρουν χαρακτηριστικά Προαναχωρησιακού Κέντρου Κράτησης (ΠΡΟΚΕΚΑ) ή φυλασσόμενες εγκαταστάσεις

άλλης χρήσης (1 περιστατικό), και άτυπες ή μη αναγνωρίσιμες δομές, όπως άγνωστα κτήρια, εξωτερικοί χώροι ή ακόμα και οχήματα (9 περιστατικά).

Η διάχυση και ποικιλία αυτών των τοποθεσιών υποδηλώνει την παρουσία ενός δικτύου υποδομών που χρησιμοποιούνται για την στέριση ελευθερίας σε καθεστώς άτυπης κράτησης.

Σε περιστατικά που αφορούν αποκλειστικά τον Έβρο καταγράφηκε το φαινόμενο της *διαδοχικής κράτησης*. Στα περιστατικά αυτά, τα φερόμενα θύματα μεταφέρθηκαν διαδοχικά σε δύο ή και περισσότερους διαφορετικούς χώρους κράτησης πριν καταλήξουν στο σημείο της φυσικής απομάκρυνσής τους από τη χώρα.

Η παρατηρούμενη αυτή πρακτική φαίνεται να εξυπηρετεί λειτουργικές ανάγκες που σχετίζονται με τη γεωγραφική απόσταση του σημείου εντοπισμού από το τελικό σημείο της φυσικής απομάκρυνσης. Ωστόσο, η χρήση διαδοχικών χώρων κράτησης αποκαλύπτει την πολυπλοκότητα του επιχειρησιακού σχεδιασμού στην εκτέλεση των περιστατικών ΑΑΕ. Από τη μια, η ανάγκη για περισσότερες εγκαταστάσεις, μεταφορικά μέσα και ανθρώπινο δυναμικό και από την άλλη, η αποτελεσματική διασύνδεσή τους προσδίδουν στα περιστατικά αυτά επιπλέον χαρακτηριστικά οργανωμένων και σταδιακά εκτελεσμένων επιχειρήσεων, ενισχύοντας το αποτύπωμά τους και προσθέτοντας ενδείξεις ύπαρξης ενός σταθερού μηχανισμού που λειτουργεί σε διακριτά στάδια με καταμερισμό ρόλων.

Σύμφωνα με τις μαρτυρίες, στα 15 περιστατικά του Έβρου με άτυπη κράτηση, ο ελάχιστος αριθμός κρατούμενων υπολογίζεται σε 874 άτομα, εκ των οποίων 149 ήταν γυναίκες, 74 ήταν παιδιά, και 57 ήταν άτομα με ιδιαίτερες ανάγκες (π.χ. σοβαρά ιατρικά προβλήματα, ηλικιωμένοι, άτομα με αναπηρία). Το αντίστοιχο (μοναδικό) περιστατικό της θάλασσας αφορά 31 άτομα, με υψηλό ποσοστό ευάλωτων: 6 γυναίκες, 11 παιδιά και 3 άτομα με σοβαρές ανάγκες. Η υψηλή συγκέντρωση ευάλωτων προσώπων στα περιστατικά άτυπης κράτησης αναδεικνύει τον κακοποιητικό χαρακτήρα αυτών των πρακτικών.

Η φύλαξη των κρατούμενων στον Έβρο πραγματοποιείται κατά μεγαλύτερο ποσοστό από ομάδες ενστόλων που επιχειρούν είτε κατά μόνας (6 περιστατικά) είτε σε μικτές ομάδες με άστολους (8 περιστατικά).

Από τις μαρτυρίες προκύπτει ότι οι ένστολοι φρουροί έφεραν χαρακτηριστικά προσωπικού της Αστυνομίας (13 περιπτώσεις) ή σε μία περίπτωση του Στρατού. Οι στολές τους είναι κυρίως μπλε, αλλά καταγράφηκαν και πράσινες ή μαύρες, με παρουσία διακριτικών (ελληνική σημαία, ΕΛ.ΑΣ κ.λπ.). Παρατηρήθηκε, επίσης, συστηματική χρήση κουκούλας τύπου full face (6 μαρτυρίες), καθώς και φορητών οπλισμών και εξοπλισμού καταστολής: ασύρματοι, χειροπέδες, αλεξίσφαιρα, γκλοπ, ακόμα και εκπαιδευμένοι σκύλοι.

Οι άστολοι φρουροί, παρά την έλλειψη ομοιόμορφης ενδυμασίας, παρουσίασαν χαρακτηριστικά σχετικής επιχειρησιακής ομοιομορφίας με τη χρήση κουκούλων τύπου full face, τη χρήση ασυρμάτων και την κατοχή οπλισμού. Στην πλειοψηφία των περιστατικών, υπάρχουν σοβαρές ενδείξεις συντονισμού τους με τις Αρχές, είτε λόγω

κοινής παρουσίας με ένστολους είτε λόγω μεταφοράς από χώρους που λειτουργούσαν υπό τον έλεγχο αστυνομικών δυνάμεων.

Οι γλώσσες των φρουρών ήταν κυρίως τα Ελληνικά και τα Αγγλικά, τόσο σε ένστολους όσο και σε άστολους φρουρούς, ωστόσο, μεταξύ των άστολων φρουρών αναγνωρίστηκαν και άλλες γλώσσες, όπως Αραβικά, Τουρκικά, Φαρσί/Νταρί, Ουρντού. Η πολυγλωσσία αυτή ενισχύει την εικόνα μιας μεικτής επιχειρησιακής ομάδας με διαφορετικές καταβολές και υποστηρικτικές λειτουργίες που περιλαμβάνει άτομα με χώρες καταγωγής ίδιες με τις χώρες καταγωγής των φερόμενων θυμάτων.

Η τελική πράξη της φυσικής απομάκρυνσης, όπως περιγράφεται στις μαρτυρίες των φερόμενων θυμάτων για τα περιστατικά του καταγραφικού κύκλου 2024, παρουσιάζει σαφή και επαναλαμβανόμενα χαρακτηριστικά τόσο ως προς τη γεωγραφική της αποτύπωση όσο και ως προς τα δημογραφικά χαρακτηριστικά των φερόμενων θυμάτων και τη σύνθεση και τα χαρακτηριστικά των δρώντων προσώπων που φέρονται να εμπλέκονται στην εκτέλεσή της. Τα στοιχεία αυτά προστίθενται σε όλα τα προηγούμενα που σχετίζονται με την εκτίμηση περί της ύπαρξης επιχειρησιακού σχεδιασμού και σταθερών προτύπων δράσης που απέχουν από την έννοια του αποσπασματικού ή έκτακτου μέτρου, και συνιστούν επαναλαμβανόμενη πρακτική παραβίασης της αρχής της μη επαναπρώθησης.

Από την ανάλυση των δεδομένων προκύπτει ότι η πράξη της φυσικής απομάκρυνσης εκτελείται συστηματικά κατά μήκος των δύο βασικών γεωγραφικών σημείων εισόδου στην ελληνική επικράτεια. Στα περιστατικά του Έβρου, η απομάκρυνση φέρεται να πραγματοποιείται κυρίως μέσω διάσχισης του ποταμού, ανεξαρτήτως του εάν ο εντοπισμός έχει λάβει χώρα στη συνοριακή περιοχή ή σε αστικό ιστό της ενδοχώρας. Αντιστοίχως, στα περιστατικά της θάλασσας, η απομάκρυνση φέρεται να πραγματοποιείται στην περιοχή του Ανατολικού Αιγαίου. Η συστηματικότητα αυτών των τρόπων εκτέλεσης της απομάκρυνσης συνιστά ένδειξη σταθερής επιχειρησιακής τοπογραφίας, η οποία επαναλαμβάνεται διαχρονικά.

Στη συντριπτική πλειονότητα των περιστατικών του Έβρου (32 από 35), φέρονται να εμπλέκονται ομάδες άστολων απομακρυντών, είτε κατά μόνας είτε σε συνδυασμό με ένστολους. Σημαντικό είναι ότι σε 30 από αυτά τα περιστατικά, οι μαρτυρίες συνδέουν τους άστολους απομακρυντές με κρατικούς φορείς ή με ένστολους εκπροσώπους των Αρχών (εντοπιστές ή φρουρούς), στοιχείο που τεκμηριώνει ενδείξεις κρατικής ανάμειξης ή ανοχής.

Αντίστοιχα, στη θάλασσα, η ενεργή παρουσία απομακρυντών που φέρουν χαρακτηριστικά προσωπικού του Λιμενικού Σώματος διαφαίνεται σε 14 από τα 17 περιστατικά, στοιχείο που διαφοροποιεί τον θαλάσσιο άξονα ως προς τη μεγαλύτερη θεσμική εμπλοκή ενστόλων. Η παρουσία άστολων απομακρυντών καταγράφεται επίσης στα περιστατικά της θάλασσας, αλλά σε πολλή μικρότερη κλίμακα, με ενδείξεις συντονισμού με τις Αρχές σε 2 περιστατικά και ενδείξεις ταύτισης σε άλλα 2.

Η πολυγλωσσία των άστολων απομακρυντών στον Έβρο, με συχνή αναγνώριση γλωσσών που μιλούν κοινότητες μεταναστών και προσφύγων (π.χ. Τουρκικά

Φαρσί/Νταρί, Αραβικά, Ουρντού κ.α.), υποδηλώνει ενεργή εμπλοκή ατόμων που διαθέτουν πολιτιστική εγγύτητα με τα φερόμενα θύματα ως διαμεσολαβητών, γεγονός που πιθανά συνδέεται με την πρόθεση των ένστολων απομακρυντών να απεμπλακούν από την τελική φάση της φυσικής απομάκρυνσης, μέσω της διάχυσης της ευθύνης.

Η απουσία αυτού του χαρακτηριστικού στα περιστατικά της θάλασσας, τόσο για τους ένστολους όσο και τους άστολους απομακρυντές, καταδεικνύει την σχεδόν αποκλειστική συμμετοχή απομακρυντών που φέρουν χαρακτηριστικά προσωπικού του Λιμενικού με περιορισμό στην εμπλοκή διαμεσολαβητών ή προσώπων μη θεσμικά ενταγμένων στις επιχειρήσεις.

Σε 17 περιστατικά παρατηρήθηκε το φαινόμενο της *συγκλίνουσας απομάκρυνσης*. Πιο συγκεκριμένα, φερόμενα θύματα ή ομάδες φερόμενων θυμάτων αναφέρονται να έχουν εντοπιστεί σε διαφορετικούς μεταξύ τους τόπους και χρόνους ή και να έχουν κρατηθεί άτυπα σε διαφορετικούς μεταξύ τους χώρους άτυπης κράτησης, προτού τελικά συγκεντρωθούν και οδηγηθούν όλα μαζί σε μια μεγάλη κοινή επιχείρηση φυσικής απομάκρυνσης. Η σύνθεση των διαφορετικών αφηγήσεων αποκαλύπτει την ύπαρξη πολλαπλών γεγονότων εντοπισμού ή και άτυπης κράτησης που συνενώνονται επιχειρησιακά σε ένα μοναδικό συμβάν απομάκρυνσης. Επίσης, σε τέτοιου είδους περιστατικά, προκύπτει διαφορά μεταξύ του αριθμού των εντοπισθέντων, των ατόμων που τελικά τέθηκαν υπό άτυπη κράτηση και εκείνων που απομακρύνθηκαν.

Τα περιστατικά αυτά καταδεικνύουν την ύπαρξη ενός δικτύου συντονισμένων δράσεων, με πολλαπλά κέντρα επιχειρησιακού ελέγχου και κατανομής ρόλων. Εντοπίζεται η χρήση διαφορετικών υποδομών, η αξιοποίηση οχημάτων, προσωπικού, τεχνολογικών μέσων, καθώς και η εναλλαγή μεταξύ διακριτών ομάδων θυτών που φαίνεται να λειτουργούν συντονισμένα με σκοπό την εκτέλεση της τελικής φάσης της απομάκρυνσης.

Τα περιστατικά *συγκλίνουσας απομάκρυνσης* προσφέρουν επιπλέον ενδείξεις για τη σταδιακή και οργανωμένη εκτέλεση των επιχειρήσεων ΑΑΕ με συνδυασμό διαφορετικών τόπων εντοπισμού, κράτησης και τελικής απομάκρυνσης. Η παρουσία διαδοχικών χώρων κράτησης και η συγκέντρωση προσώπων από διαφορετικές τοποθεσίες σε μία κοινή επιχείρηση φυσικής απομάκρυνσης υποδηλώνουν ύπαρξη σχεδίου και κατανομής ρόλων.

Η μεθοδολογία της φυσικής απομάκρυνσης παρουσιάζει σημαντικές διαφοροποιήσεις ανάμεσα στα περιστατικά του Έβρου και στα περιστατικά της θάλασσας. Αν και σε όλες τις περιπτώσεις διαπιστώνεται η απουσία νόμιμων διαδικασιών και η χρήση πρακτικών καταναγκασμού, τα χαρακτηριστικά της εκτέλεσης διαφέρουν σημαντικά τόσο ως προς το μέσο υλοποίησης της απομάκρυνσης όσο και ως προς τους τρόπους.

Στα περιστατικά του Έβρου η πράξη της φυσικής απομάκρυνσης εμφανίζει έναν συνεπή επιχειρησιακό σχεδιασμό, με κυρίαρχο τρόπο την *πλωτή μεταφορά* μέσω του ποταμού Έβρου, κυρίως με βάρκες, με τις περισσότερες απομακρύνσεις να καταλήγουν στην τουρκική όχθη του ποταμού. Ωστόσο, παρατηρήθηκε το φαινόμενο της *εξώθησης* με διάφορες μορφές. Σε ορισμένα περιστατικά, τα φερόμενα θύματα μεταφέρθηκαν με βάρκες μόνο μέχρι το μέσο του ποταμού και εξαναγκάστηκαν να διασχίσουν το υπόλοιπο

του ποταμού με τα πόδια ή κολυμπώντας. Σε μία περίπτωση, το φερόμενο θύμα αναγκάστηκε να οδηγήσει μόνο του τη βάρκα προς την τουρκική πλευρά, ύστερα από εξώθηση. Επίσης υπήρξαν περιστατικά που τα φερόμενα θύματα υπέστησαν εξώθηση προς το ποτάμι και αναγκάστηκαν να το διασχίσουν ολόκληρο μέχρι την Τουρκική όχθη είτε με τα πόδια είτε κολυμπώντας. Η πρακτική της εξώθησης πιθανά καταδεικνύει μια στρατηγική αποστασιοποίησης των απομακρυντών από την άμεση ευθύνη της φυσικής μεταφοράς. Σε ελάχιστα περιστατικά καταγράφεται η πεζή διάβαση μέσω του φράχτη, ενώ αναφέρθηκε και η χρήση άτυπων σημείων διέλευσης, γεγονός που ενισχύει την εικόνα της εκτέλεσης των ΑΑΕ με γεωγραφική γνώση, τακτική ευελιξία και επιμερισμό ρόλων.

Στα περιστατικά της θάλασσας, κυριαρχεί το μοτίβο της *εγκατάλειψης* των φερόμενων θυμάτων σε πλωτά μέσα, κυρίως σε σωσίβιες σχεδίες ή μη αυτοπροωθούμενες βάρκες. Ιδιαίτερα ανησυχητικά είναι τα στοιχεία που σχετίζονται με την *ενεργή παρεμπόδιση της πλευστότητας*, όπως είναι η αφαίρεση ή καταστροφή μηχανών, η αφαίρεση καυσίμων ή και σκόπιμες ζημιές στην ακεραιότητα των πλωτών μέσων. Επιπλέον, αναφέρεται και η δημιουργία κυμάτων μέσω ελιγμών από τα σκάφη των απομακρυντών, καθώς και απώθηση των πλοιαρίων με κοντάρια, με σκοπό την απομάκρυνση των φερόμενων θυμάτων από τα ελληνικά χωρικά ύδατα. Το μοτίβο αυτό, σε αντίθεση με τον Έβρο, χαρακτηρίζεται από ενεργό αποκοπή των θυμάτων από κάθε δυνατότητα πλοήγησης ή διάσωσης, στοιχείο που ενισχύει την επικινδυνότητα και τον κίνδυνο για τη ζωή των φερόμενων θυμάτων. Μάλιστα σε δύο περιστατικά της θάλασσας σημειώθηκαν ανθρώπινες απώλειες.

Τα παραπάνω δεδομένα αποτελούν σημαντικές ενδείξεις στον άξονα της γεωγραφικής διαφοροποίησης. Στον Έβρο, κυριαρχεί το μοτίβο της *διασυνοριακής μεταφοράς* ή της *εξώθησης*, ενώ στη θάλασσα κυριαρχεί το μοτίβο της *εγκατάλειψης* ή της *ενεργούς παρεμπόδισης της πλευστότητας*. Και στις δύο περιπτώσεις, ωστόσο, καταγράφεται συστηματικότητα, αναπαραγωγή μοτίβων και προσχεδιασμός ενεργειών που αναιρεί το επιχείρημα της μεμονωμένης ή αποσπασματικής δράσης.

Η ανάλυση των μαρτυριών των φερόμενων θυμάτων, που καταγράφηκαν κατά τον καταγραφικό κύκλο 2024, καταδεικνύει ένα μοτίβο συστηματικής και πολύμορφης βίαιης συμπεριφοράς, με σοβαρές ενδείξεις απάνθρωπης ή/και εξευτελιστικής μεταχείρισης των φερόμενων θυμάτων κατά παράβαση του άρθρου 3 της ΕΣΔΑ.

Κατά το σύνολο σχεδόν των περιστατικών που καταγράφηκαν (47/52), τα φερόμενα θύματα κατήγγειλαν στέρση ή καταστροφή προσωπικών αντικειμένων, συχνά κρίσιμων για την προσωπική ασφάλεια ή την απόδειξη της προσωπικής και νομικής τους κατάστασης (ταυτοποιητικά έγγραφα, κινητά τηλέφωνα, χρήματα). Σε 39 περιστατικά καταγράφηκε σωματική βία σε διάφορες μορφές και κλιμακώσεις που κυμαίνονται από σπρωξίματα, γροθιές και λακτίσματα έως και χτυπήματα με γκλοπ και taser, ενώ εξίσου διαδεδομένη (42 περιστατικά) είναι η ψυχολογική βία και απειλή, όπως σκόπευση με όπλα, ύβρεις και απειλές κατά της ζωής.

Ιδιαίτερη ανησυχία προκαλούν οι καταγγελίες σεξουαλικής βίας σε τουλάχιστον 10 περιστατικά, πλέον των οποίων και 1 καταγγελία βιασμού. Συχνές είναι επίσης οι εξευτελιστικές πρακτικές, όπως η απογύμνωση, οι σωματικοί έλεγχοι από άτομα διαφορετικού φύλου και η αναγκαστική αφαίρεση παπουτσιών. Σε 35 περιστατικά καταγράφηκαν πρακτικές που ενέχουν πραγματική διακινδύνευση της ζωής, όπως εγκατάλειψη σε αναξιόπλοες λέμβους ή βίαιη εξώθηση στον ποταμό Έβρο.

Στον άξονα της γεωγραφικής διαφοροποίησης οι δείκτες μεταχείρισης καταδεικνύουν την παρουσία βίαιης μεταχείρισης σε διάφορες μορφές (σωματική, σεξουαλική, ψυχολογική, εξευτελιστική μεταχείριση) κατά μεγαλύτερα ποσοστά στα περιστατικά του Έβρου από τα περιστατικά της θάλασσας, ενώ οι καταστάσεις διακινδύνευσης της ζωής είναι πιο συχνές στα περιστατικά της θάλασσας από τα περιστατικά του Έβρου.

Οι πράξεις διαχωρισμού οικογενειών καταγράφηκαν σε 3 συνολικά περιστατικά, φανερώνοντας μία επιπλέον σοβαρή παραβίαση του Διεθνούς Δικαίου Προστασίας Προσφύγων και της Σύμβασης για τα Δικαιώματα του Παιδιού.

Συνολικά, το εύρος και η ένταση των καταγεγραμμένων πρακτικών αναδεικνύουν ένα μοτίβο συστηματικής κακομεταχείρισης και διακινδύνευσης της ζωής με κοινά επιχειρησιακά χαρακτηριστικά και επαναλαμβανόμενα πρότυπα, τα οποία υποδηλώνουν είτε την ύπαρξη ανοχής από τις αρμόδιες αρχές είτε την ύπαρξη ενός μηχανισμού με παγιωμένα χαρακτηριστικά που δίνει έμφαση όχι μόνο στην απομάκρυνση από την επικράτεια, αλλά και στην αποτρεπτική, τιμωρητική ή ταπεινωτική αντιμετώπιση όσων προσπαθούν να εισέλθουν ή να παραμείνουν στη χώρα.

Η διαπίστωση αυτή ενισχύει την ανάγκη για ανεξάρτητες, αποτελεσματικές και εξειδικευμένες έρευνες σχετικά με τις συνθήκες υπό τις οποίες έλαβαν χώρα οι αναφερόμενες παραβιάσεις, με στόχο τη λογοδοσία, την τιμωρία των ενόχων και την αποκατάσταση των θυμάτων, την πρόληψη παρόμοιων πρακτικών και τη συμμόρφωση με τις διεθνείς δεσμεύσεις της χώρας.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5. Συστάσεις

Οι παρακάτω συστάσεις διατυπώνονται από τον Μηχανισμό Καταγραφής, βάσει των ευρημάτων και της ανάλυσης που περιλαμβάνονται στην παρούσα Έκθεση. Αποτυπώνουν τις κύριες ανησυχίες που ανακύπτουν από τις μαρτυρίες των φερόμενων θυμάτων και αποσκοπούν στην ενίσχυση της λογοδοσίας, στη διασφάλιση της πρόσβασης στη διεθνή προστασία όσων ισχυρίζονται ότι την έχουν ανάγκη και στη συμμόρφωση με τις διεθνείς υποχρεώσεις της χώρας στον τομέα των ανθρωπίνων δικαιωμάτων.

Ο Μηχανισμός Καταγραφής συστήνει στην Πολιτεία:

1. Να διασφαλίζει ότι όλα τα κρατικά όργανα τηρούν απαρέγκλιτα την αρχή της μη-επαναπροώθησης και ενεργούν σε συμμόρφωση με αυτή.

2. Να διασφαλίζει ότι τα αρμόδια κρατικά όργανα προβαίνουν εγκαίρως σε επιχειρήσεις διάσωσης στη θαλάσσια ζώνη ευθύνης τους, σύμφωνα με τις υποχρεώσεις τους που απορρέουν από το Διεθνές Δίκαιο.²⁶
3. Να προχωρήσει σε συνολική επανεξέταση των επιχειρησιακών σχεδίων και διαδικασιών που εφαρμόζονται σε περιπτώσεις επειγόντων περιστατικών στη θάλασσα, με στόχο την άμεση αναγνώριση καταστάσεων κινδύνου και τον αποτελεσματικό συντονισμό των επιχειρήσεων έρευνας και διάσωσης, με την έκδοση σαφών οδηγιών προς τις μονάδες του πεδίου να αποφεύγουν κάθε ενέργεια που θα μπορούσε να επιδεινώσει την κατάσταση ή να αυξήσει τον κίνδυνο για την ανθρώπινη ζωή.
4. Να μεριμνά για την εκπαίδευση του προσωπικού των υπηρεσιών/σωμάτων ασφαλείας που εργάζεται στα σύνορα, όπως του Λιμενικού, της Αστυνομίας, της Συνοριοφυλακής, της Υπηρεσίας Υποδοχής και Ταυτοποίησης, της Υπηρεσίας Ασύλου και την υιοθέτηση δεσμευτικών κωδίκων συμπεριφοράς για το προσωπικό αυτών.
5. Να εφαρμόσει τη σύσταση του Επιτρόπου Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων του Συμβουλίου της Ευρώπης (CoE), σύμφωνα με την οποία οι ελληνικές αρχές οφείλουν να διασφαλίζουν ότι οι επιχειρήσεις ελέγχου των συνόρων διεξάγονται ανά πάσα στιγμή με πλήρη συμμόρφωση προς τις υποχρεώσεις που απορρέουν από την ΕΣΔΑ και άλλες συναφείς πηγές διεθνούς προστασίας των δικαιωμάτων του ανθρώπου.²⁷ Ειδικότερα:
 - Να υιοθετήσει προσέγγιση μηδενικής ανοχής απέναντι στις συνοπτικές επιστροφές, την κακομεταχείριση, την αυθαίρετη κράτηση και άλλες σοβαρές παραβιάσεις ανθρωπίνων δικαιωμάτων, διασφαλίζοντας τον άμεσο και αποτελεσματικό τερματισμό των πρακτικών αυτών, καθώς και την αποκατάσταση των θυμάτων.
 - Να διασφαλίσει την άμεση, αμερόληπτη, διεξοδική και αποτελεσματική διερεύνηση κάθε αξιόπιστης καταγγελίας για συνοπτικές επιστροφές, κακομεταχείριση και συναφείς παραβιάσεις, σύμφωνα με τη νομολογία του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου Δικαιωμάτων του Ανθρώπου, διασφαλίζοντας τη δυνατότητα συμμετοχής των θυμάτων και των συγγενών τους στις διαδικασίες, καθώς και την πρόσβασή τους σε κατάλληλη αποζημίωση.
6. Να τερματιστεί άμεσα η αναφερόμενη πρακτική των άτυπων αναγκαστικών επιστροφών οικογενειών και παιδιών, διασφαλίζοντας τον ατομικό εντοπισμό,

²⁶ Βλ. UNHCR, Legal considerations on the roles and responsibilities of States in relation to rescue at sea, non-refoulement, and access to asylum, Δεκέμβριος 2022, διαθέσιμο σε: <https://tinyurl.com/5be88s6t>.

²⁷ Βλ. Επίτροπος Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων του Συμβουλίου της Ευρώπης (CoE) - Μνημόνιο για τη μετανάστευση και τον έλεγχο των συνόρων, κατόπιν της επίσκεψης του Επιτρόπου στην Ελλάδα από τις 3 έως 7 Φεβρουαρίου 2025, σελ 4, διαθέσιμο στο: <https://tinyurl.com/5deezk6n>.

την καταγραφή και την προστασία τους, σύμφωνα με τα άρθρα 6, 22 και 37 της Σύμβασης για τα Δικαιώματα του Παιδιού, και να παρασχεθεί στήριξη, αποκατάσταση και προστασία στα παιδιά-θύματα, συμφώνως με τη σύσταση που περιέχεται στις καταληκτικές παρατηρήσεις της Επιτροπής του ΟΗΕ για τα Δικαιώματα του Παιδιού.²⁸

7. Να προχωρήσει στην κύρωση του 4^{ου} Πρόσθετου Πρωτόκολλου της ΕΣΔΑ που απαγορεύει τις συλλογικές απελάσεις.
8. Να επιδιώκει την πλήρη συμμόρφωση με τις Αποφάσεις Προσωρινών Μέτρων του ΕΔΔΑ, που εκδίδονται κατ' εφαρμογή του άρθρου 39 του Κανονισμού του, και ιδίως όσον αφορά τον άμεσο εντοπισμό των υπηκόων τρίτων χωρών που βρίσκονται στην ελληνική επικράτεια, την αποτροπή κάθε πράξης απομάκρυνσής τους από αυτήν, την παροχή επαρκούς τροφής, νερού και ιατρικής φροντίδας, την απρόσκοπτη πρόσβασή τους στη διαδικασία ασύλου και σε ένδικο βοηθήματα, με την επισήμανση ότι η συμμόρφωση με τις Αποφάσεις Προσωρινών Μέτρων του Δικαστηρίου είναι υποχρεωτική και η αποτυχία συμμόρφωσης μπορεί να οδηγήσει σε καταδίκη της χώρας.
9. Να διασφαλίζει σε όλους τους αιτούντες άσυλο πρόσβαση στις διαδικασίες ασύλου και προστασία όλων των πολιτών τρίτων χωρών απέναντι στις επαναπροωθήσεις και κάθε μορφής ΑΑΕ, συμφώνως και με τις συστάσεις που περιέχονται στις Καταληκτικές Παρατηρήσεις της Επιτροπής του ΟΗΕ ενάντια στις Αναγκαστικές Εξαφανίσεις.²⁹
10. Να διασφαλίσει την παροχή πληροφοριών σε πολίτες τρίτων χωρών ή ανιθαγενείς που βρίσκονται σε σημεία διέλευσης συνόρων και κέντρα κράτησης αναφορικά με τη δυνατότητα υποβολής αίτησης ασύλου, να παρέχει δυνατότητα διερμηνείας που είναι κατάλληλη για την πρόσβαση στη διαδικασία ασύλου και να διασφαλίζει την πρόσβαση οργανώσεων και προσώπων που ενημερώνουν και συμβουλεύουν τους αιτούντες, σύμφωνα με τους ορισμούς του άρθρου 8 της Οδηγίας 2013/32/ΕΕ σχετικά με τις κοινές διαδικασίες για τη χορήγηση και ανάκληση του καθεστώτος διεθνούς προστασίας και της Αναθεωρημένης Πρότασης.
11. Να διασφαλίσει την ανεξάρτητη και αποτελεσματική έρευνα των καταγγελιών για ΑΑΕ και άλλες σοβαρές παραβιάσεις ανθρωπίνων δικαιωμάτων στα σύνορα, κατ' αναλογία όσων ορίζονται στην Εγκύκλιο της Εισαγγελίας του Αρείου Πάγου 1/2023 και 18/2023,³⁰ υπογραμμίζοντας πως ενδεχόμενη παράλειψη να ενεργήσουν προς

²⁸ Βλ. Επιτροπή του ΟΗΕ για τα Δικαιώματα του Παιδιού – Καταληκτικές Παρατηρήσεις στην ενοποιημένη 4^η έως 6^η Περιοδική Έκθεση της Ελλάδας, CRC/C/GRC/CO/4-6, Ιούνιος 2022, παρ. 40, διαθέσιμο στο: <https://tinyurl.com/mu9fdzmv>.

²⁹ Βλ. Επιτροπή του ΟΗΕ για τις Αναγκαστικές Εξαφανίσεις – Καταληκτικές Παρατηρήσεις στην Έκθεση που Υποβλήθηκε από την Ελλάδα σύμφωνα με το άρθρο 29(1) της Διεθνούς Σύμβασης για την Προστασία όλων των Προσώπων από την Αναγκαστική Εξαφάνιση, CED/C/GRC/CO/1, παρ. 29, Μάιος 2022, διαθέσιμο στο: <https://tinyurl.com/yv8a86hs>.

³⁰ Βλ. ΕισΑΠ Εγκύκλιος 1/2023, διαθέσιμη σε <https://tinyurl.com/3dhvw8v4>, και ΕισΑΠ Εγκύκλιος 18/2023 διαθέσιμη σε: <https://tinyurl.com/bdfff6xp>.

τούτο όχι μόνο είναι αντίθετη προς τις υποχρεώσεις των ελληνικών αρχών, σύμφωνα με το διεθνές δίκαιο δικαιωμάτων του ανθρώπου και την ΕΣΔΑ, αλλά εκθέτει τη χώρα και πιθανά να οδηγήσει σε νέα καταδίκη της από το ΕΔΔΑ [βλ. ενδεικτικά *A.R.E. v Greece* (15783/21 και *Safi & Others v Greece* (5418/15)].

12. Να μεριμνά για την τήρηση των εκ του νόμου προβλεπόμενων διαδικασιών και να διασφαλίζει την παραπομπή των υπευθύνων για τυχόν παράνομες ενέργειες ενώπιον της Δικαιοσύνης.
13. Να εξασφαλίζει, μέσω της χρήσης τεχνολογικού εξοπλισμού και άλλους τρόπους επιχειρησιακής δράσης τη συλλογή αντικειμενικών στοιχείων, ενδεικτικά αναφερόμενων των μεταδεδομένων που προκύπτουν από κινητά τηλέφωνα, συσκευές/εφαρμογές GPS, φωτογραφίες και βίντεο, τα οποία θα τίθενται στη διάθεση των αστυνομικών και δικαστικών αρχών για την αποτελεσματική διερεύνηση των καταγγελλόμενων περιστατικών ΑΑΕ.
14. Να κάνει χρήση των δυνατοτήτων που προβλέπονται στον Κώδικα Ποινικής Δικονομίας και στη Σύμβαση του Συμβουλίου τη Ευρώπης του 1959 για την αμοιβαία δικαστική συνδρομή επί ποινικών υποθέσεων, όπου καθίσταται απαραίτητο.
15. Να λάβει μέτρα για την αποτελεσματική πρόσβαση των θυμάτων στη δικαιοσύνη και την προστασία τους κατ' αναλογία με άλλα θύματα εγκληματικών πράξεων, όπως τα θύματα διακίνησης ανθρώπων και τα θύματα αναγκαστικής εργασίας, με ιδιαίτερη μέριμνα για τα θύματα που διαβιούν στο εξωτερικό.
16. Να δρομολογήσει σε συνεργασία με τα αρμόδια όργανα της ΕΕ τη δημιουργία ανεξάρτητου και αποτελεσματικού εθνικού μηχανισμού για την παρακολούθηση της συμμόρφωσης προς τα θεμελιώδη δικαιώματα στα εξωτερικά σύνορα της ΕΕ, σύμφωνα με τις σχετικές Κατευθυντήριες Οδηγίες του Οργανισμού Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της ΕΕ,³¹ και τα σχετικά 10 σημεία που έχουν κοινοποιήσει στις ελληνικές Αρχές από κοινού η Υπατη Αρμοστεία του ΟΗΕ για τους Πρόσφυγες (UNHCR), το Γραφείο του Υπατού Αρμοστή των ΗΕ για τα Δικαιώματα του Ανθρώπου (OHCHR) και το Ευρωπαϊκό Δίκτυο Εθνικών Θεσμών Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων (ENNHRI).³²
17. Να διασφαλίζει την πλήρη διερεύνηση κάθε ενδεχόμενης ευθύνης, πράξης ή παράλειψης που ενδέχεται να συνέβαλε στο ναυάγιο της Πύλου, σύμφωνα με τα

³¹ Βλ. Οργανισμός Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης (FRA), Παρακολούθηση της τήρησης των θεμελιωδών δικαιωμάτων κατά τον έλεγχο διαλογής και τη διαδικασία ασύλου στα σύνορα — Οδηγός για εθνικούς ανεξάρτητους μηχανισμούς, Σεπτέμβριος 2024, διαθέσιμο σε: <https://tinyurl.com/3aa62adx>.

³² Βλ. UNHCR, OHCHR, ENNHRI, Δέκα σημεία για τη δημιουργία ενός ανεξάρτητου και αποτελεσματικού εθνικού μηχανισμού παρακολούθησης θεμελιωδών δικαιωμάτων στα σύνορα στην Ελλάδα, Σεπτέμβριος 2021, διαθέσιμο σε: <https://tinyurl.com/2tth3mre>.

πρότυπα που έχουν τεθεί στη νομολογία του ΕΔΔΑ και ειδικότερα στην υπόθεση *Safi & Others v Greece* (5418/15).

18. Να αναμορφώσει το νομοθετικό πλαίσιο που αφορά τη σύνθεση της Ειδικής Επιτροπής για τη Συμμόρφωση με τα Θεμελιώδη Δικαιώματα του ΥπΜΑ, ώστε η συμμετοχή της ΕΕΔΑ σε αυτή να εναρμονίζεται με τον ανεξάρτητο συμβουλευτικό ρόλο σε θέματα Δικαιωμάτων του Ανθρώπου που της έχει ανατεθεί από την Πολιτεία.
19. Να αποφεύγει κάθε μορφή δημόσιας ρητορικής που υπονομεύει τον θεσμικό ρόλο της Ανεξάρτητης Αρχής του Συνηγόρου του Πολίτη, και να προχωρήσει στην άμεση και ουσιαστική επεξεργασία της Έκθεσης του Συνηγόρου του Πολίτη για το ναυάγιο της Πύλου, περιλαμβανομένης της λήψης κατάλληλων πειθαρχικών μέτρων έναντι όσων αποδειχθεί ότι ενήργησαν κατά παράβαση των υποχρεώσεών τους.
20. Να διασφαλίσει έναν ευνοϊκό χώρο (enabling environment) για την ανάπτυξη των δράσεων της κοινωνίας των πολιτών και των υπερασπιστών ανθρωπίνων δικαιωμάτων, συμφώνως και με τις συστάσεις που περιέχονται στις Καταληκτικές Παρατηρήσεις της Επιτροπής του ΟΗΕ για τα Ανθρώπινα Δικαιώματα για την 3^η Περιοδική Έκθεση της Ελλάδας.³³
21. Να επιδείξει μηδενική ανοχή σε φαινόμενα παρενόχλησης, επιθέσεων, ρητορικής μίσους και κάθε άλλης στοχοποίησης υπερασπιστών ανθρωπίνων δικαιωμάτων από επίσημους κρατικούς φορείς, υιοθετώντας μια συνεκτική πολιτική πρόληψης παρόμοιων φαινομένων, συμφώνως με τις συστάσεις που περιέχονται στις Καταληκτικές Παρατηρήσεις της Επιτροπής του ΟΗΕ για την Εξάλειψη των Φυλετικών Διακρίσεων,³⁴ καθώς και με τη σύσταση του Δικτύου Καταγραφής Περιστατικών Ρατσιστικής Βίας για την προώθηση δράσεων για την αντιμετώπιση της ρητορικής μίσους και του θεσμικού ρατσισμού εις βάρος προσφύγων και μεταναστών και των υπερασπιστών τους.³⁵
22. Να αναθεωρήσει άμεσα τις προϋποθέσεις εγγραφής των μη-κυβερνητικών οργανώσεων και των μελών αυτών στα Μητρώα του Υπουργείου Μετανάστευσης και Ασύλου ώστε να μην επιβαρύνουν δυσανάλογα τη δράση των οργανώσεων,

³³ Βλ. Επιτροπή του ΟΗΕ για τα Ανθρώπινα Δικαιώματα – Καταληκτικές Παρατηρήσεις για την 3^η Περιοδική Έκθεση της Ελλάδας, CCPR/C/GRC/CO/3, Νοέμβριος 2024, παρ. 21, διαθέσιμο στο: <https://tinyurl.com/88sm446p>.

³⁴ Βλ. Επιτροπή του ΟΗΕ για την Εξάλειψη των Φυλετικών Διακρίσεων - Καταληκτικές Παρατηρήσεις για την Ενοποιημένη 23^η και 24^η Περιοδική Έκθεση της Ελλάδας, CERD/C/GRC/CO/23-24, Δεκέμβριος 2024, παρ. 21, διαθέσιμο στο: <https://tinyurl.com/3t5jya4u>.

³⁵ Βλ. Ετήσια Έκθεση 2023 του Δικτύου Καταγραφής Περιστατικών Ρατσιστικής Βίας, διαθέσιμη στο <https://tinyurl.com/5n8pdu27>.

σύμφωνα και με τη σύσταση μεταξύ άλλων της Ευρωπαϊκής Επιτροπής στην έκθεσή της για το κράτος δικαίου στην Ελλάδα το 2022.³⁶

23. Να απέχει από την άσκηση ποινικών διώξεων κατά οργανώσεων ή άλλων κατηγοριών υπερασπιστών ανθρωπίνων δικαιωμάτων για την παροχή ανθρωπιστικής βοήθειας σε πολίτες τρίτων χωρών ή για την άσκηση του λειτουργήματός τους (π.χ. δικηγόροι, δημοσιογράφοι, ιατροί και διασώστες).
24. Για όσους υπερασπιστές ανθρωπίνων δικαιωμάτων ήδη εκκρεμεί η ποινική διαδικασία, να εξασφαλίσει τα δικαιώματα των κατηγορουμένων και μια ταχεία εκδίκαση των υποθέσεων, σύμφωνα με τις εγγυήσεις μεταξύ άλλων του άρθρου 6 της ΕΣΔΑ. Ειδικότερα, για τους δικηγόρους, να εναρμονίσει τη μεταχείρισή τους από τα αρμόδια κρατικά όργανα σύμφωνα με τις συστάσεις του Δικηγορικού Συλλόγου Αθηνών.³⁷

³⁶ Βλ. Έκθεση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής για το Κράτος Δικαίου (Κεφάλαιο για την Ελλάδα) 2023, διαθέσιμη στο <https://tinyurl.com/53nrycwf>.

³⁷ Βλ. Γνωμοδότηση Δικηγορικού Συλλόγου Αθηνών (ΔΣΑ) με Αρ. Πρωτ. 143/2023, διαθέσιμη μέσω του ιστότοπου του European Council on Refugees and Exiles (ECRE), <https://shorturl.at/fAOZ2>.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ – Πλαισίωση του Μηχανισμού Καταγραφής

I. Ιδρυτικό Πλαίσιο

Η Εθνική Επιτροπή Δικαιωμάτων του Ανθρώπου (ΕΕΔΑ) είναι το ανεξάρτητο συμβουλευτικό όργανο της ελληνικής Πολιτείας σε θέματα προστασίας των δικαιωμάτων του ανθρώπου και ο Εθνικός Θεσμός Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων (ΕΘΑΔ) στην Ελλάδα. Ιδρύθηκε με τον Ν. 2667/1998, κατ' εφαρμογή των *Αρχών των Παρισίων*³⁸ που υιοθέτησε η Γενική Συνέλευση του ΟΗΕ με το Ψήφισμα 48/134 *Εθνικοί Θεσμοί για την προώθηση και την προστασία των Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων (ΕΘΑΔ)* της 20ης Δεκεμβρίου 1993. Με τον Ν. 4780/2021 η ΕΕΔΑ απέκτησε νομική προσωπικότητα, λειτουργική ανεξαρτησία, διοικητική και οικονομική αυτοτέλεια. Από το 2001, στην ΕΕΔΑ αναγνωρίζεται καθεστώς Α', που αποτελεί το καθεστώς πλήρους συμμόρφωσης με τις Αρχές των Παρισίων, ενδεικτικό της ανεξαρτησίας της και της αποτελεσματικής εκπλήρωσης του ρόλου της.

Σύμφωνα με τον Ν. 4780/2021 που διέπει πλέον τη λειτουργία της, η αποστολή της ΕΕΔΑ συνίσταται:

- στη διαρκή παρακολούθηση της εξέλιξης των θεμάτων προστασίας των δικαιωμάτων του ανθρώπου και στη συνεχή ενημέρωση και προώθηση της σχετικής έρευνας,
- στην ανταλλαγή εμπειριών σε διεθνές επίπεδο με τους αρμόδιους διεθνείς οργανισμούς, όπως ο ΟΗΕ, το Συμβούλιο της Ευρώπης, η Ευρωπαϊκή Ένωση και ο ΟΑΣΕ, με τις ομόλογες Επιτροπές άλλων κρατών και με την κοινωνία των πολιτών,
- στη διαμόρφωση προτάσεων πολιτικής σε θέματα δικαιωμάτων του ανθρώπου.

Ειδικότερα, η ΕΕΔΑ έχει στο πλαίσιο της αποστολής της την αρμοδιότητα για συνεχή επισήμανση σε όλα τα όργανα της Πολιτείας της ανάγκης αποτελεσματικής κατοχύρωσης των δικαιωμάτων του ανθρώπου, την ενημέρωση της κοινής γνώμης για τους σχετικούς κινδύνους παραβίασης που ελλοχεύουν και προπαντός την παροχή συμβουλών προς την ελληνική Πολιτεία για τη χάραξη σωστής κεντρικής πολιτικής για θέματα που άπτονται των δικαιωμάτων του ανθρώπου.

Επιπρόσθετη εγγύηση της ανεξαρτησίας της ΕΕΔΑ είναι η πλουραλιστική και πολυφωνική σύνθεσή της, η οποία της επιτρέπει να διατηρεί έναν μόνιμο διάλογο μεταξύ των διαφόρων φορέων της κοινωνίας των πολιτών και της Πολιτείας. Η Ολομέλειά της απαρτίζεται συνολικά από 20 μέλη που υποδεικνύονται από Ανεξάρτητες Αρχές, Ανώτατα Εκπαιδευτικά Ιδρύματα, Ερευνητικά Ιδρύματα, τριτοβάθμιες Συνδικαλιστικές Οργανώσεις, Οργανώσεις της Κοινωνίας των Πολιτών και Δικηγορικούς Συλλόγους. Στην Εθνική Επιτροπή εκπροσωπούνται, μέσω λειτουργικών συνδέσμων, η Βουλή των

³⁸ UN Office of the High Commissioner for Human Rights (OHCHR), [Principles relating to the Status of National Institutions \(The Paris Principles\)](#)

Ελλήνων διά του Προέδρου της Μόνιμης Ειδικής Κοινοβουλευτικής Επιτροπής Θεσμών και Διαφάνειας, τα Υπουργεία κατά λόγο αρμοδιότητας και τα κοινοβουλευτικά κόμματα. Από την ίδρυσή της η ΕΕΔΑ αποδίδει ιδιαίτερη σημασία στον σεβασμό των ανθρωπίνων δικαιωμάτων προσφύγων και μεταναστών που κατοικούν στην Ελλάδα. Η ΕΕΔΑ, λαμβάνοντας υπόψη καταγγελίες που συζητήθηκαν στην Ολομέλεια της από οργανώσεις της κοινωνίας των πολιτών που μετέχουν στη σύνθεσή της ορίζοντας μέλη, όπως η Ελληνική Ένωση για τα Δικαιώματα του Ανθρώπου (ΕΛΕΔΑ)³⁹ και το Ελληνικό Συμβούλιο για τους Πρόσφυγες (ΕΣΠ),⁴⁰ περί παρανόμων ΑΑΕ από την ελληνική επικράτεια σε τρίτες χώρες, προχώρησε στην έκδοση σχετικής *Ανακοίνωσης*⁴¹ και εν συνεχεία *Δήλωσης*,⁴² καλώντας τις ελληνικές Αρχές να σέβονται την αρχή της μη-επαναπροώθησης και να διερευνήσουν τις σχετικές καταγγελίες.

Στην *Έκθεση Αναφοράς για το Προσφυγικό και Μεταναστευτικό Ζήτημα (Μέρος Α')*,⁴³ η ΕΕΔΑ κάλεσε τις ελληνικές Αρχές να λάβουν όλα τα μέτρα προκειμένου να διασφαλιστεί η τήρηση της αρχής της μη-επαναπροώθησης (non-refoulement), η απρόσκοπτη, έγκαιρη και αποτελεσματική πρόσβαση όλων των παράτυπα εισερχομένων αλλοδαπών, χωρίς διάκριση φυλής, θρησκείας, εθνικότητας, συμμετοχής σε κοινωνική ομάδα ή πολιτικών πεποιθήσεων, στις διαδικασίες διεθνούς προστασίας, και η έγκαιρη και ενδεδειγμένη έρευνα όλων των καταγγελιών περί άτυπων βίαιων επαναπροωθήσεων στον Έβρο.

Στις 18 Ιουνίου 2020, το Γ' Τμήμα της ΕΕΔΑ για την Εφαρμογή των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου στους Αλλοδαπούς πραγματοποίησε ακρόαση φορέων και προσώπων. Στην ακρόαση συμμετείχαν εκπρόσωποι της Κυβέρνησης, των αρμοδίων σωμάτων ασφαλείας, διεθνών και περιφερειακών οργανισμών, Ανεξάρτητων Αρχών και οργανώσεων της κοινωνίας των πολιτών.⁴⁴

Σε *Δήλωσή* της,⁴⁵ η οποία ακολούθησε την ανωτέρω ακρόαση φορέων, η ΕΕΔΑ κάλεσε τις ελληνικές Αρχές, ανάμεσα σε άλλα, να διασφαλίσουν ότι όλα τα όργανα της ελληνικής Πολιτείας τηρούν απαρέγκλιτα την αρχή της μη-επαναπροώθησης, να προχωρήσουν στη δημιουργία επίσημου ανεξάρτητου μηχανισμού καταγραφής και παρακολούθησης καταγγελιών άτυπων επαναπροωθήσεων, να διερευνήσουν με τρόπο αποτελεσματικό

³⁹ ΕΛΕΔΑ, *Μηνυτήρια αναφορά για τις επαναπροωθήσεις στην περιοχή του Έβρου*, 6 Φεβρουαρίου 2018. ΕΛΕΔΑ, *Νέες επαναπροωθήσεις Τούρκων αιτούντων άσυλο στον Έβρο*, 6 Ιουνίου 2017.

⁴⁰ ΕΣΠ, *Αναφορές για συστηματικές επαναπροωθήσεις στον Έβρο από εξυπηρετούμενους του ΕΣΠ*, 20 Φεβρουαρίου 2018. ΕΣΠ, *Το ΕΣΠ καταθέτει μηνύσεις και αναφορά μετά από καταγγελίες προσφύγων για επαναπροωθήσεις στον Έβρο*, 19 Ιουνίου 2019.

⁴¹ ΕΕΔΑ, *Ανακοίνωση με αφορμή τις καταγγελίες για παράνομες επαναπροωθήσεις στον Έβρο*, Ιούλιος 2017.

⁴² ΕΕΔΑ, *Δήλωση σχετικά με τις καταγγελίες για άτυπες επαναπροωθήσεις στον Έβρο*, 29 Νοεμβρίου 2018.

⁴³ ΕΕΔΑ, *Έκθεση Αναφοράς για το Προσφυγικό και Μεταναστευτικό Ζήτημα*, Μέρος Α': Προσφυγικό, Σεπτέμβριος 2019.

⁴⁴ Βλ. Δελτίο Τύπου ΕΕΔΑ, *Ακρόαση φορέων για ζητήματα προσφύγων και μεταναστών στη συνεδρίαση του Γ' Τμήματος της ΕΕΔΑ*, 19 Ιουνίου 2020.

⁴⁵ ΕΕΔΑ, *Δήλωση σχετικά με τις αναφερόμενες πρακτικές επαναπροωθήσεων*, 9 Ιουλίου 2020

τις καταγγελίες για άτυπες επαναπροωθήσεις, δυσανάλογη χρήση βίας και θανάσιμους τραυματισμούς, και να προσάγουν τους υπεύθυνους των τυχόν παράνομων τέτοιων ενεργειών ενώπιον της Δικαιοσύνης.

Μια συνολικότερη αποτίμηση της κατάστασης των δικαιωμάτων των προσφύγων και μεταναστών παρουσίασε η ΕΕΔΑ στην επικαιροποίηση της *Έκθεσης Αναφοράς για το Προσφυγικό και Μεταναστευτικό Ζήτημα (Μέρος Β')* το Σεπτέμβριο του 2020.⁴⁶

Ειδικότερα ζητήματα για την κατάσταση των δικαιωμάτων των μεταναστών στα σύνορα, με αναφορά στις αναφερόμενες ΑΑΕ και την καταγγελλόμενη βία, καθώς και στην απαιτούμενη λογοδοσία για τις δηλούμενες παραβιάσεις, ανέδειξε η ΕΕΔΑ στην *Έκθεση για την Κατάσταση των Δικαιωμάτων των Μεταναστών στα Σύνορα* του Ιουλίου του 2021.⁴⁷

Επιπλέον, η ΕΕΔΑ παρακολουθεί στενά και συνεκτιμά τις εκθέσεις διεθνών οργανισμών, όπως της Ύπατης Αρμοστείας του ΟΗΕ για τους Πρόσφυγες και του Διεθνή Οργανισμού Μετανάστευσης (ΔΟΜ),⁴⁸ και διεθνών,⁴⁹ ευρωπαϊκών⁵⁰ και εθνικών⁵¹ οργάνων προστασίας δικαιωμάτων του ανθρώπου, από τις οποίες προκύπτει, κατά τα

⁴⁶ ΕΕΔΑ, *Έκθεση Αναφοράς για το Προσφυγικό και Μεταναστευτικό Ζήτημα*, Μέρος Β', Σεπτέμβριος 2020

⁴⁷ ΕΕΔΑ, *Έκθεση της ΕΕΔΑ για την κατάσταση των δικαιωμάτων των μεταναστών στα σύνορα*, Ιούλιος 2021.

⁴⁸ *Δελτίο Τύπου* του ΔΟΜ «Ο ΔΟΜ εκφράζει έντονη ανησυχία για τις καταγγελίες επαναπροώθησης από την Ελλάδα στα σύνορα της ΕΕ με την Τουρκία», Ιούνιος 2020. *Δελτίο Τύπου* του ΔΟΜ «IOM Concerned about Increasing Deaths on Greece-Turkey Border», Φεβρουάριος 2022. *Δελτίο Τύπου* του ΔΟΜ «More than 5,000 Deaths Recorded on European Migration Routes since 2021», Οκτώβριος 2022.

⁴⁹ Επιτροπή του ΟΗΕ Κατά των Βασανιστηρίων (CAT), *CAT/C/GRC/CO/7: Καταληκτικές Παρατηρήσεις της Επιτροπής για την 7^η Περιοδική Έκθεση της Ελλάδας*, Σεπτέμβριος 2019. Ομάδα Εργασίας των Ηνωμένων Εθνών για την Αυθαίρετη Κράτηση, *Έκθεση της ΟΕ μετά την επίσκεψή της στην Ελλάδα 2 έως 13 Δεκεμβρίου 2019*, Δεκέμβριος 2019. Ειδικός Εισηγητής των Ηνωμένων Εθνών για τα Δικαιώματα των Μεταναστών, *Έκθεση για τα Μέσα Αντιμετώπισης των Επιπτώσεων στα Ανθρώπινα Δικαιώματα από τις Πρακτικές Επαναπροωθήσεων στην Ξηρά και στην Θάλασσα*, Μάιος 2021.

⁵⁰ Επίτροπος Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων του Συμβουλίου της Ευρώπης, *Έκθεση της Επιτρόπου μετά την επίσκεψή της στην Ελλάδα 25 έως 29 Ιουνίου 2018*, Νοέμβριος 2018. Επίτροπος Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων του Συμβουλίου της Ευρώπης, *Δήλωση της Επιτρόπου Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων του Συμβουλίου της Ευρώπης «Ωρα να δράσουμε αμέσως και να αντιμετωπίσουμε τις ανάγκες ανθρωπιστικής βοήθειας και προστασίας των ανθρώπων που έχουν παγιδευτεί μεταξύ Τουρκίας και Ελλάδας»* Μάρτιος 2020. Επίτροπος Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων του Συμβουλίου της Ευρώπης, *Επιστολή της Επιτρόπου προς τους Έλληνες Υπουργούς Προστασίας του Πολίτη, Μετανάστευσης και Ασύλου, και Ναυτιλίας και Νησιωτικής Πολιτικής*, Μάιος 2021. Ευρωπαϊκή Επιτροπή για την Πρόληψη των Βασανιστηρίων και της Απάνθρωπης και Εξευτελιστικής Μεταχείρισης (CPT), *Έκθεση μετά την επίσκεψη της Επιτροπής στην Ελλάδα 10 έως 19 Απριλίου 2018*, Φεβρουάριος 2019. Ευρωπαϊκή Επιτροπή για την Πρόληψη των Βασανιστηρίων και της Απάνθρωπης και Εξευτελιστικής Μεταχείρισης (CPT), *Έκθεση μετά την επίσκεψη της Επιτροπής στην Ελλάδα 13 έως 17 Μαρτίου 2020*, Νοέμβριος 2020.

⁵¹ Συνήγορος του Πολίτη, *Ενδιάμεση Έκθεση του ΣτΠ για τις καταγγελλόμενες επαναπροωθήσεις στην Τουρκία αλλοδαπών που είχαν εισέλθει στην Ελλάδα αναζητώντας διεθνή προστασία*, Ιανουάριος 2021. Εθνικός Μηχανισμός Διερεύνησης Περιστατικών Αυθαιρεσίας (Ε.ΜΗ.ΔΙ.Π.Α.), *Ετήσια Έκθεση 2021*, Ιούνιος 2022. Εθνικός Μηχανισμός Διερεύνησης Περιστατικών Αυθαιρεσίας (Ε.ΜΗ.ΔΙ.Π.Α.), *Ετήσια Έκθεση 2022*, Οκτώβριος 2023.

αναφερόμενα σε αυτές, μια σταδιακή αλλά σταθερή παγιοποίηση των χαρακτηριστικών των περιστατικών ΑΑΕ με επαναλαμβανόμενη μεθοδολογία.

Σε συνέχεια των ανωτέρω παρεμβάσεων της, η ΕΕΔΑ, αξιοποιώντας την εμπειρία από την ίδρυση και την 11ετή πορεία του Δικτύου Καταγραφής Περιστατικών Ρατσιστικής Βίας,⁵² και στο πλαίσιο του θεσμικού της ρόλου ως γέφυρα μεταξύ της Πολιτείας και της κοινωνίας των πολιτών, αποφάσισε να προχωρήσει στη σύσταση του Μηχανισμού Καταγραφής Περιστατικών Άτυπων Αναγκαστικών Επιστροφών.⁵³ Ακολουθώντας, κατ' εξουσιοδότηση της Ολομέλειας της ΕΕΔΑ, συγκροτήθηκε Ομάδα Εργασίας με αντικείμενο την κατάρτιση Ιδρυτικής Πράξης του Μηχανισμού Καταγραφής και τη δημιουργία Φόρμας Καταγραφής Περιστατικού Άτυπης Αναγκαστικής Επιστροφής (στο εξής *Φόρμα Καταγραφής*).⁵⁴ Στην από 27.09.2021 συνεδρίαση της Ολομέλειας της, η ΕΕΔΑ ενέκρινε τις διαδικαστικές πράξεις έναρξης της λειτουργίας του Μηχανισμού Καταγραφής.

Από την ίδρυση του Μηχανισμού Καταγραφής ο Επόπτης του παρίσταται στις συνεδριάσεις της Ολομέλειας της ΕΕΔΑ και την ενημερώνει για όλες τις εξελίξεις που αφορούν τον Μηχανισμό Καταγραφής και τις ενέργειές του.

II. Λειτουργικό Πλαίσιο

Ο Μηχανισμός Καταγραφής αποσκοπεί στην παρακολούθηση, καταγραφή και ανάδειξη του φαινομένου των ΑΑΕ πολιτών τρίτων χωρών από την Ελλάδα σε άλλες χώρες. Επιδιώκει την προώθηση και εμπέδωση του σεβασμού της αρχής της μη-επαναπροώθησης και τη διασφάλιση των εγγυήσεων και των νόμιμων διαδικασιών. Στόχο του Μηχανισμού Καταγραφής αποτελεί η ενίσχυση της λογοδοσίας για τις δηλούμενες παραβιάσεις ανθρωπίνων δικαιωμάτων που αναφέρεται ότι συντελούνται κατά τη διάρκεια πραγματοποίησης περιστατικών ΑΑΕ πολιτών τρίτων χωρών από την Ελλάδα σε άλλες χώρες. Μέσω της υιοθέτησης μιας κοινής, διαφανούς και επιστημονικής μεθοδολογίας, ο Μηχανισμός Καταγραφής επιδιώκει να συμβάλλει στην ενίσχυση της αξιοπιστίας των καταγγελλόμενων περιστατικών.

Η δημιουργία του Μηχανισμού Καταγραφής αποτέλεσε απόφαση της Ολομέλειας της ΕΕΔΑ τον Σεπτέμβριο του 2021 με σκοπό την έμπρακτη ανταπόκριση του Εθνικού Θεσμού Δικαιωμάτων του Ανθρώπου (ΕΘΑΔ) σε δύο βασικές διαπιστώσεις: α) της απουσίας ενός επίσημου και αποτελεσματικού συστήματος καταγραφής των

⁵² Το Δίκτυο Καταγραφής Περιστατικών Ρατσιστικής Βίας δημιουργήθηκε με πρωτοβουλία της Εθνικής Επιτροπής για τα Δικαιώματα του Ανθρώπου (ΕΕΔΑ) και του Γραφείου της Υπατης Αρμοστείας του ΟΗΕ για τους Πρόσφυγες στην Ελλάδα (ΥΑ), και με συμμετοχή μη-κυβερνητικών οργανώσεων και φορέων. Σήμερα, συμμετέχουν 52 μη-κυβερνητικές οργανώσεις που παρέχουν νομικές, ιατρικές, κοινωνικές ή άλλες υποστηρικτικές υπηρεσίες και έρχονται σε επαφή με θύματα ρατσιστικής βίας, και 2 φορείς ως παρατηρητές. Για περισσότερες πληροφορίες βλ. <https://rvrn.org/el/>.

⁵³ Η σχετική απόφαση ελήφθη ομόφωνα στην από 09.07.2020 συνεδρίαση της Ολομέλειας της ΕΕΔΑ.

⁵⁴ Η σχετική εξουσιοδότηση δόθηκε με ομόφωνη απόφαση στην από 12.11.2020 συνεδρίαση της Ολομέλειας της ΕΕΔΑ.

καταγγελλόμενων περιστατικών ΑΑΕ, και β) της ανάγκης διασύνδεσης των φορέων οι οποίοι καταγράφουν με δική τους πρωτοβουλία τα περιστατικά που φέρεται να συντελούνται σε βάρος προσώπων, τα οποία προσέρχονται στις υπηρεσίες τους.

Προϋπόθεση για τη συμμετοχή οργάνωσης της Κοινωνίας των Πολιτών στον Μηχανισμό Καταγραφής αποτελούν ο σεβασμός στα ανθρώπινα δικαιώματα, τη διαφορετικότητα, την πολυπολιτισμικότητα και την ανεξιθρησκεία, καθώς και η δράση για τα δικαιώματα των πολιτών τρίτων χωρών.

Οι Μη-Κυβερνητικές Οργανώσεις (στο εξής ΜΚΟ) είναι οργανώσεις της Κοινωνίας των Πολιτών και η ίδρυσή τους αποτελεί εκδήλωση της ιδιωτικής πρωτοβουλίας. Η δράση τους προστατεύεται σε εθνικό επίπεδο από την ελευθερία του συνεταιρίζεσθαι που αποτυπώνεται στο άρθρο 12 του Συντάγματος της Ελλάδος⁵⁵, σε ευρωπαϊκό επίπεδο από το άρθρο 11 της ΕΣΔΑ,⁵⁶ και σε ενωσιακό επίπεδο από το άρθρο 12 του Χάρτη Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της ΕΕ.⁵⁷ Οι ΜΚΟ που δραστηριοποιούνται στο ανθρωπιστικό πεδίο (μεταναστευτικό, προσφυγικό ή άλλο) προσφέρουν, δωρεάν και με βάση την αρχή της ίσης μεταχείρισης, ένα ευρύ φάσμα υπηρεσιών στον εξυπηρετούμενο πληθυσμό, όπως νομική συμβουλή και συνδρομή, ιατρική ενημέρωση, πρόληψη και φροντίδα, ψυχολογική υποστήριξη και θεραπεία, κοινωνική υποστήριξη και ενδυνάμωση, στέγαση, εκπαιδευτικές δραστηριότητες, προστασία και αναδοχή ανηλίκων, ενώ πολλές φορές

⁵⁵ [Σύνταγμα της Ελλάδος](#), Άρθρο 12: «Οι Έλληνες έχουν το δικαίωμα να συνιστούν ενώσεις και μη κερδοσκοπικά σωματεία, τηρώντας τους νόμους, που ποτέ όμως δεν μπορούν να εξαρτήσουν την άσκηση του δικαιώματος αυτού από προηγούμενη άδεια. Το σωματείο δεν μπορεί να διαλυθεί για παράβαση του νόμου ή ουσιώδους διάταξης του καταστατικού του, παρά μόνο με δικαστική απόφαση. Οι διατάξεις της προηγούμενης παραγράφου εφαρμόζονται αναλόγως και σε ενώσεις προσώπων που δεν συνιστούν σωματείο. Οι γεωργικοί και αστικοί συνεταιρισμοί κάθε είδους αυτοδιοικούνται σύμφωνα με τους όρους του νόμου και του καταστατικού τους και προστατεύονται και εποπτεύονται από το Κράτος, που είναι υποχρεωμένο να μεριμνά για την ανάπτυξή τους. Επιτρέπεται η σύσταση με νόμο αναγκαστικών συνεταιρισμών που αποβλέπουν στην εκπλήρωση σκοπών κοινής ωφέλειας ή δημόσιου ενδιαφέροντος ή κοινής εκμετάλλευσης γεωργικών εκτάσεων ή άλλης πλουτοπαραγωγικής πηγής, εφόσον πάντως εξασφαλίζεται η ίση μεταχείριση αυτών που συμμετέχουν».

⁵⁶ [Ευρωπαϊκή Σύμβαση Δικαιωμάτων του Ανθρώπου](#) (ΕΣΔΑ), Άρθρο 11: «Κάθε πρόσωπο έχει δικαίωμα στην ελευθερία του συνέρχεσθαι ειρηνικώς και στην ελευθερία του συνεταιρίζεσθαι, συμπεριλαμβανομένου του δικαιώματος ίδρυσης συνδικάτων με άλλους και προσχώρησης σε συνδικάτα για την προάσπιση των συμφερόντων του. Η άσκηση των δικαιωμάτων αυτών δεν μπορεί να υπαχθεί σε άλλους περιορισμούς από εκείνους που προβλέπονται με νόμο και αποτελούν αναγκαία μέτρα, σε δημοκρατική κοινωνία, για την εθνική ασφάλεια, τη δημόσια ασφάλεια, την προάσπιση της τάξης και την πρόληψη του εγκλήματος, την προστασία της υγείας ή της ηθικής ή την προστασία των δικαιωμάτων και ελευθεριών τρίτων. Το παρόν άρθρο δεν απαγορεύει την επιβολή νόμιμων περιορισμών στην άσκηση αυτών των δικαιωμάτων από μέλη των ενόπλων δυνάμεων, της αστυνομίας ή των διοικητικών υπηρεσιών του κράτους».

⁵⁷ [Χάρτης Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της ΕΕ](#), Άρθρο 12 «Κάθε πρόσωπο έχει δικαίωμα στην ελευθερία του συνέρχεσθαι ειρηνικώς και στην ελευθερία του συνεταιρίζεσθαι σε όλα τα επίπεδα, ιδίως στον πολιτικό και τον συνδικαλιστικό τομέα καθώς και στους τομείς που αναφέρονται στον πολίτη, πράγμα που συνεπάγεται το δικαίωμα κάθε προσώπου να ιδρύει με άλλους συνδικαλιστικές ενώσεις και να προσχωρεί σε αυτές για την υπεράσπιση των συμφερόντων του. Τα πολιτικά κόμματα, στο επίπεδο της Ένωσης, συμβάλλουν στην έκφραση της πολιτικής βούλησης των πολιτών της Ένωσης».

συνδράμουν τις Αρχές - κατά το διάστημα που οι τελευταίες, για διάφορους λόγους, αδυνατούν να παράσχουν τις κατά νόμο δημόσιες υπηρεσίες προς τους πολίτες τρίτων χωρών - όπως για παράδειγμα υπηρεσίες διερμηνείας ή πιστοποίησης θυμάτων βασανιστηρίων. Η λειτουργία τους χαρακτηρίζεται από αμεσότητα και ευελιξία, ενώ η δράση τους εμφανίζει βαθιά διείσδυση στις κοινότητες του εξυπηρετούμενου πληθυσμού. Η προστιθέμενη αξία της ελευθερίας της δράσης τους συνίσταται στο ότι αποτελούν σημαντικό κρίκο στη συγκράτηση των εξυπηρετούμενων πληθυσμών εντός του κοινωνικού ιστού και συμβάλλουν στην πολιτισμική και κοινωνική ενσωμάτωση πληθυσμών προερχόμενων από διαφορετικά πολιτισμικά και κοινωνικά περιβάλλοντα. Ταυτόχρονα, λειτουργούν και ως πολιτισμικός διαμεσολαβητής συμβάλλοντας στην καλύτερη προσέγγιση των κοινοτήτων, την ειρηνική και αρμονική συμβίωση, και την πολιτισμική διάχυση και τον εμπλουτισμό της κουλτούρας. Η δραστηριότητά τους και η λειτουργία τους πρέπει να ενθαρρύνονται και να προστατεύονται σε μια ανοιχτή και δημοκρατική κοινωνία. Η παρεμπόδιση της δράσης τους στερεί από τον εξυπηρετούμενο πληθυσμό την πρόσβαση σε αναγκαίες για την ζωή του υπηρεσίες και την άσκηση θεμελιωδών δικαιωμάτων συμβάλλοντας έτσι στη διάρρηξη της κοινωνικής συνοχής, την αύξηση της εγκληματικότητας, τα φαινόμενα αυτοδικίας, την άνοδο του ρατσισμού και του μισαλλόδοξου λόγου και τα βίαια επεισόδια. Η παρεμπόδιση δε ή ακόμα και η ποινικοποίηση της δράσης των υπερασπιστών ανθρωπίνων δικαιωμάτων, δικηγόρων,⁵⁸ ιατρών, κοινωνικών λειτουργών, διασωστών κ.α. δημιουργεί έναν ασφυκτικό κλοιό γύρω από τα δημοκρατικά δικαιώματα και της ελευθερίες σε συνολικό επίπεδο.⁵⁹

Οι οργανώσεις που είναι Μέλη του Μηχανισμού Καταγραφής έχουν νομική υπόσταση και εκπροσώπηση στην Ελλάδα και έχουν υποβάλει το καταστατικό τους στον Μηχανισμό Καταγραφής, προκειμένου να διαπιστωθεί η νομική τους υπόσταση και η εναρμόνιση των σκοπών λειτουργίας τους με αυτούς του Μηχανισμού Καταγραφής. Οι οργανώσεις που είναι Μέλη του Μηχανισμού Καταγραφής έχουν υπογράψει την Ιδρυτική του Πράξη και έχουν αναλάβει τη δέσμευση να επιδιώκουν τους κοινούς στόχους του, να χρησιμοποιούν τα μέσα του και να εφαρμόζουν τη Μεθοδολογία του.

Οι οργανώσεις που έχουν αποκτήσει την ιδιότητα του Μέλους του Μηχανισμού Καταγραφής, σύμφωνα με την Ιδρυτική του Πράξη, είναι οι εξής:⁶⁰

- Ελληνικό Συμβούλιο για τους Πρόσφυγες (ΕΣΠ)
- Ελληνική Ένωση για τα Δικαιώματα του Ανθρώπου (ΕΛΕΔΑ)
- Δίκτυο για τα Δικαιώματα του Παιδιού
- Ιατρική Παρέμβαση
- ΜΕΤΑδραση – Δράση για τη Μετανάστευση και την Ανάπτυξη
- Σωματείο Υποστήριξης Διεμφυλικών (ΣΥΔ)

⁵⁸ Βλ. Γνωμοδότηση Δικηγορικού Συλλόγου Αθηνών (ΔΣΑ) με Αρ. Πρωτ. 143/2023, διαθέσιμη μέσω του ιστότοπου του European Council on Refugees and Exiles (ECRE), <https://shorturl.at/fAOZ2>.

⁵⁹ OHCHR, Visit to Greece: Report of the Special Rapporteur on the Situation of Human Rights Defenders, Mary Lawlor, διαθέσιμο στο <https://tinyurl.com/44ntxaej>.

⁶⁰ Επικαιροποίηση μέχρι 31 Μαΐου 2025.

- Υποστήριξη Προσφύγων στο Αιγαίο
- HIAS Greece
- Legal Centre Lesbos
- Equal Rights Beyond Borders
- International Rescue Committee (IRC)

Στον Μηχανισμό Καταγραφής συμμετέχει ως συνεργαζόμενος φορέας, στα πλαίσια της εντολής της, η Αντιπροσωπεία της Υπάτης Αρμοστείας του ΟΗΕ για τους Πρόσφυγες (ΥΑ/ΟΗΕ) στην Ελλάδα προσφέροντας τεχνική υποστήριξη και τεχνογνωσία επί θεμάτων Διεθνούς Προστασίας προσφύγων. Επίσης, το ελληνικό τμήμα της Διεθνούς Αμνηστίας έχει αποκτήσει την ιδιότητα του Παρατηρητή.

III. Μεθοδολογικό Πλαίσιο

Ο Μηχανισμός Καταγραφής, καταγράφει μαρτυρίες πολιτών τρίτων χωρών ή και ανιθαγενών, ανεξάρτητα από το νομικό καθεστώς τους στην Ελλάδα, ανεξάρτητα, δηλαδή, από το αν πρόκειται για παράτυπους μετανάστες, καταγεγραμμένους ή μη αιτούντες άσυλο και αναγνωρισμένους δικαιούχους διεθνούς προστασίας, οι οποίοι ισχυρίζονται ότι έχουν πέσει θύματα ΑΑΕ από την ελληνική επικράτεια είτε απευθείας στη χώρα καταγωγής τους (ή προηγούμενης συνήθους διαμονής για ανιθαγενείς) είτε σε τρίτη χώρα. Ο Μηχανισμός Καταγραφής δεν έχει ως αντικείμενό του ούτε την διερεύνηση των καταγγελλόμενων περιστατικών, ούτε την εξακρίβωση των πραγματικών περιστατικών που καταγγέλλονται, ούτε φυσικά μπορεί να λειτουργήσει ως θεσμός απόδοσης ποινικών, αστικών, διοικητικών ή πειθαρχικών ευθυνών στους δράστες. Ο Μηχανισμός Καταγραφής καταγράφει αποκλειστικά και μόνο μαρτυρίες μέσα από προσωπικές συνεντεύξεις με τα φερόμενα θύματα με τη χρήση συγκεκριμένης εναρμονισμένης μεθοδολογίας, προκειμένου να συμβάλει στην ενίσχυση της αξιοπιστίας των καταγγελλόμενων περιστατικών και να αναδείξει στον δημόσιο λόγο την πλευρά των φερόμενων θυμάτων.

Ο Μηχανισμός Καταγραφής δεν αποσκοπεί, ωστόσο, στην καταγραφή κάθε μαρτυρίας ή περιστατικού ΑΑΕ που ενδεχομένως να έλαβε χώρα στην ελληνική επικράτεια. Αποσκοπεί στην καταγραφή μαρτυριών που μπορούν να ανταποκριθούν στις απαιτητικές προδιαγραφές της Φόρμας Καταγραφής, προκειμένου να αναδειχτούν μοτίβα και επαναλαμβανόμενες πρακτικές. Αυτό αποτελεί έναν εκούσιο περιορισμό του Μηχανισμού Καταγραφής, προκειμένου να διασφαλιστεί ότι καταγράφει, κατά το δυνατό, μαρτυρίες που ανταποκρίνονται σε ένα αρκετά απαιτητικό επίπεδο αξιοπιστίας, το οποίο βασίζεται στη δυνατότητα του φερόμενου θύματος να περιγράψει τα περιστατικά που ισχυρίζεται ότι βίωσε ή έστω να απαντήσει σε αναλυτικές ερωτήσεις γι' αυτά.

Οι παραπάνω διαδικαστικές εγγυήσεις επηρεάζουν σημαντικά τον αριθμό των καταγραφών που δύναται να αποδεχτεί ο Μηχανισμός Καταγραφής. Άλλοι παράγοντες που επηρεάζουν τον αριθμό των καταγραφών αποτελούν η διστακτικότητα των φερόμενων θυμάτων, ο φόβος, το τραύμα ή μετατραυματικό stress, η χρονική απόσταση από τα γεγονότα, η γεωγραφική απόσταση μεταξύ του/της καταγραφέα και του

φερόμενου θύματος κ.α. Ως εκ τούτου, ο Μηχανισμός Καταγραφής εκτιμά ότι η δυνατότητά του να καταγράφει μαρτυρίες θυμάτων περιστατικών ΑΑΕ περιορίζεται σ' αυτό που κοινώς ονομάζεται *κορυφή του παγόβουνου*.

Η καταγραφική λειτουργία του Μηχανισμού Καταγραφής αναπτύσσεται στους κάτωθι 5 μεθοδολογικούς άξονες.

A. Ορισμός περιστατικού ΑΑΕ

Ακρογωνιαίο λίθο της Μεθοδολογίας του Μηχανισμού Καταγραφής αποτελεί ο ορισμός της ΑΑΕ που έχει διαμορφωθεί σε κοινή διαβούλευση με τα Μέλη του και έχει υιοθετηθεί από αυτά με την Ιδρυτική του Πράξη. Καμία καταγραφή δεν οριστικοποιείται στον Μηχανισμό Καταγραφής, αν τα πραγματικά περιστατικά που αποτυπώνει δεν ανταποκρίνονται στον ορισμό αυτό. Για τους σκοπούς του Μηχανισμού Καταγραφής, ως ΑΑΕ ορίζεται *η άτυπη απέλαση, απομάκρυνση, 'επαναπροώθηση' ή επιστροφή, με συνοπτικές διαδικασίες εκτός νομικού πλαισίου, πολιτών τρίτων χωρών, συμπεριλαμβανομένων αιτούντων άσυλο και κατόχων τίτλων νόμιμης διαμονής στην Ελλάδα, από την Ελληνική επικράτεια, χωρίς εξατομικευμένη εξέταση αναγκών διεθνούς προστασίας ή άλλων και χωρίς τη δυνατότητα να προσφύγουν σε ένδικα μέσα, που μπορεί να οδηγήσει σε άμεση ή έμμεση παραβίαση της αρχής της μη επαναπροώθησης, σύμφωνα με τα οριζόμενα στη Σύμβαση της Γενεύης του 1951, του άρθρου 3 της Διεθνούς Σύμβασης Κατά των Βασανιστηρίων, του άρθρου 3 της Ευρωπαϊκής Σύμβασης για τα Δικαιώματα του Ανθρώπου, ή των αρχών του διεθνούς εθιμικού δικαίου.*

B. Προσωπική συνέντευξη

Οι καταγραφές των μαρτυριών πραγματοποιούνται με προσωπικές συνεντεύξεις που διενεργούν οι καταγραφείς των Μελών του Μηχανισμού Καταγραφής με φερόμενα θύματα ΑΑΕ, στην πλειονότητα των περιπτώσεων με τη συνδρομή διερμηνέων, ώστε να διασφαλίζεται η αμφίπλευρη κατανόηση. Οι συνεντεύξεις πραγματοποιούνται, κατόπιν εξακρίβωσης της ταυτότητας των φερόμενων θυμάτων με κάθε πρόσφορο μέσο, σε περιβάλλον που είναι ασφαλές γι' αυτά. Οι καταγραφείς, είτε πρόκειται για κοινωνικούς, νομικούς, ιατρούς ή άλλους επιστήμονες, επαγγελματίες ή εθελοντές, ορίζονται από τα Μέλη και εκπαιδεύονται από τον Επόπτη του Μηχανισμού Καταγραφής. Ο Μηχανισμός Καταγραφής δεν καταγράφει στις Φόρμες Καταγραφής έμμεσες μαρτυρίες ή διηγήσεις ή ισχυρισμούς τρίτων προσώπων, ατόμων δηλαδή που δεν είναι θύματα ΑΑΕ. Δυνητική εξαίρεση αποτελούν οι μαρτυρίες από τρίτα πρόσωπα όταν α) για λόγους ανωτέρας βίας ή ευαλωτότητας του φερόμενου θύματος (όπως ενδεικτικά αφάνεια, εξαφάνιση, σοβαρή ασθένεια, φυλάκιση ή θάνατος) αδυνατεί να συμμετέχει το ίδιο στη σχετική συνέντευξη, β) το πρόσωπο που δίνει τη μαρτυρία είναι πρόσωπο που ευλόγως είναι σε θέση να δικαιολογήσει τη γνώση των περιστατικών για τα οποία μεταφέρει τη μαρτυρία του, και

γ) η μαρτυρία επιβεβαιώνεται από άμεση μαρτυρία ετέρου φερόμενου θύματος του ίδιου περιστατικού.⁶¹

Γ. Συναίνεση

Απαραίτητη προϋπόθεση για να πραγματοποιηθεί η συνέντευξη καταγραφής μαρτυρίας περιστατικού ΑΑΕ είναι η προηγούμενη γραπτή συναίνεση του φερόμενου θύματος, έπειτα από πλήρη ενημέρωσή του σε γλώσσα που κατανοεί για το περιεχόμενο της Φόρμας Συναίνεσης, τους σκοπούς της συνέντευξης, και τον τρόπο με τον οποίο θα χρησιμοποιηθούν τα προσωπικά δεδομένα και η μαρτυρία του.

Δ. Ενιαία Φόρμα Καταγραφής περιστατικού ΑΑΕ

Οι μαρτυρίες καταγράφονται σε ενιαία Φόρμα Καταγραφής που έχει αναπτύξει ο Μηχανισμός Καταγραφής, σε κοινή διαβούλευση με τα Μέλη του και την ΥΑ/ΟΗΕ. Η Φόρμα Καταγραφής, προκειμένου να ανταποκριθεί στις ανάγκες καταγραφής ενός αρκετά περίπλοκου φαινομένου με πολλά στάδια διαχείρισης (εντοπισμός ή άτυπη σύλληψη, άτυπη κράτηση ή περιορισμός ελευθερίας μετακίνησης, φυσική απομάκρυνση), εκτείνεται σε αντίστοιχες ενότητες και τμήματα, τα οποία αναζητούν λεπτομέρειες και πληροφορίες για την ταυτότητα των φερόμενων δραστών, τους χώρους και τους χρόνους που αφορούν κάθε στάδιο του περιστατικού, από τον εντοπισμό στην ελληνική επικράτεια μέχρι και την τύχη του φερόμενου θύματος μετά την απομάκρυνσή του από αυτήν, και καταγράφουν τον τρόπο δράσης των φερόμενων δραστών. Τέλος, σε κάθε Φόρμα Καταγραφής, αποτυπώνεται η τυχόν επιθυμία του φερόμενου θύματος για περαιτέρω ενέργειες σχετικά με την υπόθεσή του, όπως για παράδειγμα, αν έχει προβεί ή αν επιθυμεί να προβεί σε καταγγελία ενώπιον των αρμοδίων Αρχών.⁶²

Ε. Ποιοτικός έλεγχος καταγραφών

Οι Φόρμες Καταγραφής υπόκεινται σε ποιοτικό έλεγχο από τον Μηχανισμό Καταγραφής. Ο ποιοτικός έλεγχος περιλαμβάνει έλεγχο για την πληρότητα της Φόρμας Καταγραφής, την ορθότητα της συμπλήρωσής της σύμφωνα με τις σχετικές Οδηγίες, και αν τα πραγματικά περιστατικά που αποτυπώνει κάθε νέα Φόρμα ανταποκρίνονται στους δείκτες ατυπικότητας⁶³ που περιλαμβάνονται στον ορισμό της ΑΑΕ, όπως αυτός αποτυπώνεται στην Ιδρυτική Πράξη του Μηχανισμού Καταγραφής.

⁶¹ Για την περίοδο αναφοράς, ο Μηχανισμός Καταγραφής έχει καταγράψει μία μαρτυρία με την εξαιρετική αυτή διαδικασία.

⁶² Χωρίς δέσμευση από την πλευρά του φερόμενου θύματος ότι θα το πράξει και χωρίς δέσμευση από τον Μηχανισμό Καταγραφής ότι θα μεσολαβήσει ο ίδιος για να γίνουν οι απαραίτητες νομικές ενέργειες.

⁶³ Βλ. ανωτέρω, Κεφάλαιο 2 - II, σελ. 48 επ.

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ
ΕΘΝΙΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ ΓΙΑ ΤΑ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΑ ΤΟΥ ΑΝΘΡΩΠΟΥ

Μηχανισμός Καταγραφής
Άτυπων Αναγκαστικών Επιστροφών

Νεοφύτου Βάμβα 6, 10674 Αθήνα
Τ: (+30) 210 723 3224 - recordingmechanism@nchr.gr

nchr.gr